

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "ויצא"

ו' בכסלו תשע"ד, (09/11/2013)

מוקדש לע.ג. בתנו היקרה

אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו
נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
שמעון תורג'מן

ירושלים	תל אביב	חיפה	באר-שבע	חשפונאים
16:08	16:26	16:16	16:24	16:25
17:21	17:23	17:21	17:23	17:22

כניסת שבת

יציאת השבת

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת ויצא – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	9
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	19
4 .	בין אדם לחברו	75
5 .	במעגל השנה היהודית, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	77
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	97
7 .	החיים הבריאים	106
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה לפני שנים	109
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה	113
10 .	רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה , נא לפנות לדוא"ל: h-tourjy@smile.net.il	בכריכה האחורית

סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה

"ויחלום והנה סולם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו. והנה ד' ניצב עליו" (בראשית כח:יב-יג)

פרשני המקרא מצביעים לא פעם על משמעותם הסמלית של המספרים. לפני שנכנסה לשימוש שיטת המספרים העשרונית המקובלת כיום בעולם, השתמשו היהודים באותיות הא"ב גם כמספרים; לפי שיטה זו הערך המספרי של האות א' הוא 1, של ב' – 2, וכן הלאה. לפי זה הערך המספרי של המלה "סולם" (בכתיב מלא) הוא 136.

בתפילות הימים הנוראים אנו אומרים: "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה". במהדורות ישנות מופיעה מעל המלה "תשובה" המלה "צום", מעל המלה "תפילה" – המלה "קול", ומעל המלה "צדקה" – המלה "ממון". הערך המספרי של כל אחת מהמלים הללו – קול, צום, ממון – הוא גם כן 136.

לדברי המפרשים דבר זה בא להצביע על כך שהעלייה בסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה נעשית באמצעות תשובה, תפילה וצדקה. כל המרכיבים הללו נחוצים, ואין לוותר על אף אחד מהם אם ברצוננו להגשים את התקווה לבנות עולם טוב יותר.

החיפוש אחר חיי נצח

"ויקרא את שם המקום ההוא בית אל, ואולם לוז שם העיר לראשונה" (בראשית כח:יט)

בימי קדם האמינו באגדה שאמרה כי כל מי שגר בעיר לוז מעולם לא מת, ורבים חיפשו אחר המקום הזה – לשווא. מספרים על יהודי בשם אהרון, אשר שמע שבירושלים גר חכם בשם נפתלי היודע את מקומה של העיר לוז. אהרון, שגמר

בדעתו למצוא את לוז, הגיע לירושלים, חיפש את אותו נפתלי ושאל אותו: "איך מגיעים ללוז?"

נפתלי לא השיב לו מייד, אך לבסוף אמר: "לפני שאתה מגיע ללוז עליך למצוא עיר, שבדיוק במרכזה ניצב עץ עתיק יומין. שם תראה איש זקן בשם חיים, והוא יורה לך כיצד להגיע לעוד עיר, אשר גם בה יש עץ עתיק יומין הניצב בדיוק במרכזה. באותה עיר שנייה יהיה חכם ישיש בעל זקן לבן, אשר יראה לך מערה שעליך לעבור בה לפני שתגיע ללוז. באותה מערה אין אור, אך יש בה מעברים רבים; ורק כאשר תמצא את המעבר הנכון תגיע ללוז."

אהרן יצא תכף ומייד לדרכו וחיפש עיר, אשר בדיוק במרכזה ניצב עץ. הוא המשיך לפי הוראותיו של נפתלי, וכעבור שבועות אחדים הגיע למערה ונכנס לתוכה. הוא לקח עמו שפע של צידה, משום שהזהירו אותו שהמערה הזו רחבה, עמוקה וארוכה. אחרי שנדרד שם במשך ימים אחדים הוא פגש איש זקן. "שלום", אמר אהרן, "מי אתה, אישי הטוב?" – "שמי מנחם בן יהודה", השיב האיש, "ומי אתה?"

הם לא יכלו לראות זה את זה משום שבמערה היה חשוך מאוד, ואולם אהרן אמר לו: "אני מחפש את הכניסה ללוז."

"הכניסה לשם? מוזר!" השיב מנחם, "אני מחפש את היציאה. היכן היציאה? אני מוכרח לצאת מכאן. כל כך נמאס לי מלוז, אני משועמם עד מוות. פשוט אין מה לעשות שם!"

כאשר שמע זאת אהרן הוא שב על עקבותיו, יצא מן המערה ושב אל ביתו ואל העבודה אשר חיכתה לו שם.

רבים סבורים שהם יהיו מאושרים אם יוכלו לחיות לנצח. ואולם כאשר אין מטרה, כאשר אין ערכים, כאשר אין האדם מרגיש שהוא רצוי ונחוק, החיים הם ארוכים הם משעממים, מייגעים וחדגוניים. האושר הוא תוצר לוואי של אורח חיים יצירתי. ההתלהבות והשמחה שבחיים בנויים מן העשייה למען הזולת, מן התחושה שהאדם נחוק והוא משיג דברים בחייו, ולא דווקא ממספר השנים שהוא כבר חי, או שהוא עוד עשוי לחיות.

וכבר אמר מי שאמר: "להוסיף חיים לשנותיך חשוב לא פחות מאשר להוסיף שנים לחייך". הברכה שבעמל "ויעבוד [יעקב] עמו [עם לבן] עוד שבע שנים אחרות" (בראשית כט:ל)

במדרש מכונה יעקב אבינו בשם "בחיר שבאבות". במה זכה יעקב לכך? בכך שעל אף שהוא עבד שבע שנים עבור לאה ועוד שבע שנים עבור רחל, נאמר לנו שהוא היה שמח בכל עמלו. בימי קדם נהוג היה שאדם קונה את אשתו. כיום אנו אומרים ש"איש לוקח לו אישה"; ואולם יעקב אבינו עבד, בפועל ממש, למען אשתו. כאשר אנו צריכים לעבוד כדי להשיג דבר כלשהו, הדבר נעשה יקר ערך בעינינו, כפי שנאמר: "יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים קכח:ב).

החלק היחידי מחומת בית המקדש שנשאר עד ימינו הוא הכותל המערבי. מדוע זכה דווקא הכותל להישאר עומד על עומדו? על המדרש האומר כי "אין שכינה זזה מכותל מערבי" מסופר, כי כאשר נתבקש העם לבנות את חומות בית המקדש בחרו העשירים לבנות את הכותל המזרחי, ושכרו פועלים שיעשו זאת; בני האצולה העדיפו את הכותל הדרומי, ושלחו את עבדיהם לעשות את העבודה; השליטים לקחו לעצמם את הכותל הצפוני, ופקדו על אלו הנתונים למרותם לבנותו; ואולם את הכותל המערבי בנו המוני העם במו ידיהם. ואכן, הכתלים הדרומי, המזרחי והצפוני נהרסו, ורק הכותל המערבי, מעשה ידיו ופרי מסירותו של העם, עדיין עומד על עומדו.

רק אותם דברים שבהם אנו משקיעים עמל ומסירות נפש יישארו לאורך ימים, ויעניקו לנו סיפוק ותחושה של מלאות.

משפחה – או ידידים

"ויאמר יעקב לאחיו: לקטו אבנים! וייקחו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על הגל" (בראשית ל:מו)

בפסוק שלפנינו נאמר, שה"אחים" בתחילה עבדו ורק אחרי כן אכלו. בהמשך, לעומת זאת, נאמר שה"אחים" רק אכלו אך לא עבדו (בראשית לא:נד: "ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו בהר").

רש"י מפרש שה"אחים" המוזכרים בפסוק מ"ו היו בניו של יעקב – בני משפחתו, אשר באו לעזור לו בעת צרה. ואילו ה"אחים" שבפסוק נ"ד, אלו שבאו לאכול אתו, לא היו אלא ידידים.

כאשר אנו מזמינים אנשים לסעודה כולם נהיים ידידינו; ואולם כאשר יש עבודה לעשות בדרך כלל עדיף להסתמך על בני המשפחה.

1.1 . נתונים על הפרשה

פרשת ויצא היא פרשת השבוע השביעית בספר בראשית. היא מתחילה בפרק כ"ח פסוק י' ומסתיימת בפרק ל"ב פסוק ג'.

שם הפרשה היא המילה הראשונה בה פותחת הפרשה :
 "ויצא יעקב " בפרשה זו יש 148 פסוקים.

נתונים סטטיסטיים – מספריים על פרשת ויצא											
מצוות לא תעשה	מצוות עשה	סה"כ מצוות	סה"כ אותיות	סה"כ מילים	סה"כ פסוקים	סה"כ פרקים	סה"כ שורות בס"ת	ומסתיימת ב-		הפרשה מתחילה ב-	
								פסוק	פרק	פסוק	פרק
0	0	0	7,512	2,021	148	4	235	פסוק	פרק	פסוק	פרק
								ג'	ל"ב	"	כ"ח
0	0	0	3	3	3	4	4	דירוג פרשת ויצא בפרשות חומש בראשית			
38	38	42	5	4	6	10	11	דירוג פרשת ויצא בפרשות חמישה חומשי תורה			

1.2 . ההפטרה

ההפטרה היא בספר הושע שבתרי עשר. הספרדים מתחילים בפרק י"א פסוק ז ומסיימים בפרק י"ב פסוק יב, התימנים מתחילים בפרק י"א פסוק ז ומסיימים בפסוק יג. האשכנזים מתחילים בפרק י"ב פסוק יג ומסיימים בפרק י"ד פסוק י.

בכל המנהגים מכילה ההפטרה פסוקים המספרים את קורותיו של יעקב: "ויברך יעקב שדה ארם, ויעבוד ישראל באישה ובאישה שמר".

1.3. תוכן הפרשה

הפרשה מתארת את קורות יעקב בחרן, מיום שיצא מארץ ישראל ועד שובו אליה. הפרשה כתובה כולה ברצף אחד מראשיתה ועד סופה, ללא חלוקה לפרשיות. הפרשה פותחת ומסתיימת באירועים דומים – יעקב רואה מלאכים על גבול ארץ ישראל.

- סולם יעקב: יעקב יוצא מבאר שבע ועוצר ללינת לילה בבית אל. שם הוא נרדם ורואה בחלום סולם העולה מן הארץ עד השמיים ומלאכים עולים ויורדים בו. אלוהים מתגלה ליעקב ומבטיח לו שמירה בכל קורותיו וריבוי בנים. יעקב מתעורר, מכריז על המקום "בית אלוהים", מציב מצבה לציון המאורע ונודר לעשר מעשר מכל רכושו.

- פגישת יעקב ורחל: יעקב מגיע לבאר שליד חרן, ולאחר דו-שיח קצר עם הרועים הוא פוגש את רחל, מנשק לה ובוכה. הוא בא לבית רחל ופוגש שם את אביה, לבן הארמי.

- נישואי יעקב לרחל וללאה: יעקב מסכים לעבוד בשביל לבן שבע שנים בתמורה לכך שיישא את רחל לאישה. בתום שבע השנים נערך טקס חתונה, אולם לבן מרמה את יעקב ומשיא לו את לאה במקום את רחל. יעקב מסכים לעבוד שבע שנים נוספות כדי להינשא לרחל.

- הולדת בני יעקב: בעוד רחל נשארת עקרה, לאה יולדת ארבעה בנים בזה אחר זה: ראובן, שמעון, לוי ויהודה. היא קוראת להם בשמות המשקפים את צערה מכך שיעקב אוהב את רחל ולא אותה. רחל, שמצדה מקנאת באחותה על ילדיה, דורשת מיעקב "הבה לי בנים, ואם אין מתה אנוכי". יעקב משיב: "התחת אלוהים אני כי מנע ממך פרי בטן"? רחל מחליטה לתת את בלהה שפחתה ליעקב, וזו אכן יולדת שני בנים, דן ונפתלי. אחר כך נותנת גם לאה את שפחתה זלפה ליעקב, ואף היא יולדת שני בנים, גד ואשר. לאחר סכסוך נוסף בין רחל ללאה בעניין

פרשת הדודאים יולדת לאה עוד שני בנים ובת, יששכר, זבולון ודינה. בסופו של דבר יולדת גם רחל בן, הוא יוסף.

- פרשת צאן יעקב: יעקב פונה ללבן ומבקש לקבל שכר על עבודתו. לבן מסכים להעניק ליעקב חלק מצאנו לפי מאפיינים שהוסכמו ביניהם, אך מסלק בלי ידיעת יעקב את הכבשים המדוברות מעדריו ומרחיק אותן למקום אחר. יעקב מצדו משתמש בשיטות רבייה מיוחדות ומצליח לצאת ברכוש גדול.

- עזיבת יעקב: יעקב, שחש בהידרדרות היחסים בינו לבין אנשי בית לבן, ולאחר שמתגלה אליו מלאך בחלום ומורה לו לשוב ארצה, מתייעץ עם רחל ולאה ומחליט לעזוב את בית לבן. הוא עוזב בלי להודיע ללבן ובמקביל גונבת רחל את התרפים של אביה, ששימשו אותו לעבודת אלילים. לבן רודף אחרי יעקב ומשיג אותו בהר הגלעד, אולם מקבל אזהרה מפורשת מאלוהים שלא לפגוע ביעקב. הוא נוזף ביעקב על שעזב בלי להודיע ועל גניבת התרפים, ויעקב מציע לו לחפש את התרפים, התרפים והחיפוש מסתיים בלא תוצאות. בעקבות כך מתקומם יעקב ומטיח בלבן את עלבונו על היחס שזכה לו ועל שקריו של לבן. בסופו של דבר שניהם כורתים ברית שלא לפגוע אחד בשני. לבן עוזב, ויעקב מתכוון להיכנס לארץ ישראל. יעקב רואה מלאכים המלווים אותו, וקורא את שם המקום "מחניים".

1.4 . תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת ויצא

א. יעקב יוצא לחרן במצוות אביו ואמו על מנת לחפש לו אשה מבני משפחתו וכן על מנת להימלט מעשו שרוצה להורגו. כשמגיע הלילה שוכב יעקב לישון ובשנתו חולם יעקב חלום שבו הוא רואה סולם המוצב על הארץ וראשו מגיע לשמים וכן רואה יעקב בחלום את מלאכים עולים ויורדים בסולם. רש"י מסביר שמלאכי ארץ ישראל שליוו את יעקב עלו לשמים ואילו מלאכי חוץ לארץ ירדו על מנת ללוותו בהמשך הדרך. "וַיַּחְלֹם, וַהֲנֵה סֹלֶם מֻצָּב אֶרֶץ, וְרֹאשׁוֹ, מֵגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה, וַהֲנֵה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ". בהמשך הקב"ה מבטיח ליעקב שהארץ אשר הוא שוכב עליה תהיה לכל זרעו אחריו וכאן חוזר הקב"ה על הבטחתו לאברהם וליצחק על הקשר הבלתי נפרד של עם ישראל לארץ ישראל "הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אָתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנָּה, וְלִזְרַעֲךָ".

ב. יעקב מקיץ משנתו מקים מזבח מהאבן שעליו שכב וקורא למקום "בית אל". מדרש אגדה מסביר את הכתוב "וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם, וַיִּשֶׂם מְרֹאֲשֹׁתָיו". נאמר אבנים ברבים

לבין הכתוב "ויקח את האבן אשר שם מראשתי" אבן ביחיד, שכל האבנים רבו ביניהם על מי יניח יעקב הצדיק את ראשו וכדי למנוע עימות מיותר הפכם הקב"ה לאבן אחת. יעקב נודר נדר ובו הוא מתחייב לתת עשירית מהונו לצדקה במידה ויחזור לארץ ישראל בשלום "וידר יעקב, נדר לאמר... ושבתי בשלום, אל-בית אבי... וכל אשר תתן-לי, עשר אעשרנו לך". הישוב בית אל הנמצא בשומרון, צפונית לירושלים ממוקם לפי המסורת היכן שחלם יעקב. המדרש מסביר שראשיתו של הסולם היה בבאר שבע, קצהו בבית אל ואמצע שיפועו מעל מקום בית המקדש בירושלים. הסיפור של חלום יעקב מופיע גם בשירה הידוע של רבקה זוהר "בבוקר אל דשא ביתי הרטוב, ירד משמים בלובן כנפיים מלאך מסולם יעקב. מאין תבואה ואנה תלך.."
(מילים: יורם טהרלב, לחן: נורית הירש)

יעקב מגיע לאזור חרן ופוגש ליד הבאר (שהיתה מכוסה באבן) רועי צאן שמחכים ולא משקים את עדרי הצאן. יעקב מתפלא על כך וטוען לעומתם שהם מתבטלים ממלאכתם ומרמים את הבעלים "ויאמר, הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה, השקו הצאן, ולכו רעו". בתגובה ענו לו הרועים שהם מחכים שיגיעו מספר רועים וביחד, בכוחות משותפים יזיזו את האבן מעל פי הבאר. "ויאמרו, לא נוכל, עד אשר יאספו כל העדרים, וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו, הצאן" תוך כדי השיחה יעקב שם לב שרחל מגיע עם הצאן מייד משנס מותניו ומזיז לבדו את האבן מעל הבאר ומשקה את צאן רחל (מה שכיום היינו מכנים "עשה רושם"). "ויהי באשר ראה יעקב את רחל, בת לבן... ויש יעקב, וגל את-האבן מעל פי הבאר". לבן ששומע שיעקב הגיע רץ לקראתו וחיבק ונישק אותו. המדרש מספר שלבן ידע שיעקב הגיע מבית עשיר וזכר את המתנות שאליעזר עבד אברהם נתן להם כשלקח את רבקה ולכן ניסה בזמן שחיבק ונישק את יעקב לחפש על גופו של יעקב אבנים טובות ומתנות. (כמובן שהתאכזב כשלא מצא).

ללבן היו שתי בנות, רחל ולאה "וללבן, שתי בנות, שם הגדלה לאה, ושם הקטנה רחל. ועיני לאה, רבות ורחל, היתה, יפת תאר ויפת מראה". ושוב בענייני שירים, גם שירו הידוע של צביקה פיק "אני אוהב אותך לאה" (מילים: אהוד מנור) נלקח מפרשתינו. "הנה ימים רבים חלפו ושתי ידי עייפו ועינייך מה יפו כעיני רחל." יעקב התאהב ברחל ולכן ביקש מלבן לקחת את רחל לאשה ובתמורה מציע יעקב להתחייב לעבוד את צאן לבן במשך שבע (!!!!) שנים. "ויאמר, אעבדך שבע שנים, ברחל בתך, הקטנה". ומדוע הדגיש יעקב גם רחל, גם בתך וגם הקטנה? ועל כך עונה המדרש שיעקב ידע שיש לו עסק עם בחור רמאי ושלא מוגדר כאיש ישר ואיש אמת לכן הקפיד לציין בצורה חד-חד ערכית שמדובר ברחל שהיא בתו הקטנה של לבן. כיום נהוג להשתמש בבטוי זה כדי לוודא שכל הפרטים ברורים וידועים. יעקב משקיע

בעבודתו והתקופה עוברת כהרף עין מרוב אהבתו לרחל "ויעבד יעקב ברחל, שבע שנים, ויהיו בעיניו כמים אחדים באהבתו אתה".

לאחר שבע שנים לבן עורך חתונה מפוארת לכל אנשי העיר ואולם בלילה במקום לתת ליעקב את רחל הוא נותן לו את לאה (המדרש מספר שרחל לא רצתה שלא תיפגע לכן נתנה לה את הסימן המוסכם שהיה לה עם יעקב). יעקב מגלה את מעשה הרמייה ובא בטענות ללבן "ויאמר אל לבן, מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך, ולמה רמיתני". לבן עונה לו ואומר שזהו מנהג המקום שצריך לחתן קודם את הנערה הבכירה לפני הצעירה. "ויאמר לבן, לא יעשה בן במקומו לתת הצעירה, לפני הבכירה" בהמשך לבן סוחט מיעקב עוד שבע שנים של עבודה בתמורה לרחל

בתקופת עבודתו של יעקב בבית לבן נולדים לו אחד עשר ילדים: ראובן, שמעון, לוי, יהודה, יששכר, זבולון, דן, נפתלי, גד, אשר ויוסף. מילדים אלו נולדו שנים עשר השבטים שמהם קם עם ישראל. לאחר חורבן בית המקדש הראשון יצאו שבטי ישראל לגלות ולא נודע מה היה גורלם למעט שבט יהודה ששם הלאום והדת שלנו "יהודים" נגזר משמו של יהודה. בעשור האחרון הצליחו מספר חוקרים לזהות בשבטים נידחים בצפון הודו משפחות אשר נוהגים מנהגי יהדות כמסורת שהועברה אליהם מאב לבן כצאצאים של עשרת השבטים.

כשנולד יוסף מבקש יעקב מלבן לשוב לארץ ישראל "ויאמר יעקב אל לבן, שלחני ואלכה, אל מקומי ולארצי. תנה את נשי ואת ילדי, אשר עבדתי אתך בהן ואלכה". לבן מכיר בעובדה ששהותו של יעקב אצלו הביאה לו עושר רב, ובפרץ תמוה של טוב לב מבקש לתת שכר ליעקב "ויאמר אליו לבן, אם נא מצאתי חן בעיניך נחשתי, ויברכני ה' בגללך. ויאמר: נקבה שכרך עלי, ואתנה". יעקב עונה לו שכל העבודה עד כה היתה עבור לבן (בתמורה לרחל ולאה) וכעת מבקש לעבוד עבור עצמו ומשפחתו "ועתה, מתי אעשה גם אנכי לביתי". בשנים האחרונות משמש משפט זה את הפוליטקאים הבכירים וביניהם ראשי הממשלה שפרשו מתפקידם והחליטו לצאת לעסקים פרטיים על מנת "לעשות לביתם". (ישנם גם "שעשו לביתם" תוך כד כהונתם!!!)

יעקב ולבן מסכמים על עוד שש שנות עבודה כשהתמורה תהיה חלק מהצאן שיעבור לרשות יעקב. לבן יעקב ולבן מגדירים פרמטרים לבחירת הצאן: רק תיישים ועיזים שיש עליהם נקודות גדולות, וכבשים בצבע חום. לאחר הסכם זה, לבן נוהג לא בהגינות וכגנב בלילה הוא ובניו מסלקים מהעדרים שלו את כל הצאן הבריא המתאים להגדרה זו ומרחיקים אותם מהעדר של יעקב "ויסר ביום ההוא את התישים העקדים והטלאים, ואת כל העיזים הנקודות והטלאים, כל אשר לבן בו, וכל חום בפשבים; ויתן, ביד-בניו וישם, דרך שלשת ימים, בינו, ובין יעקב". לבן משאיר בידי

יעקב רק את הצאן החולה והתשוש (על מנת שליעקב לא יהיה כלום) ואולם בניגוד לכל כללי הסטטיסטיקה וההגיון ואולי בגלל שליעקב היה יידע נרחב בתורת הצאן והווטרינריה מתמלא עדרו של יעקב בכבשים ובעיזים לפי הפרמטרים שנקבעו עד כדי שיעקב הופך להיות איש עשיר מאד. "וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ, מְאֹד מְאֹד, וַיְהִי לוֹ צֹאן רְבֹת וּשְׂפָחוֹת וְעֶבְדִים וְגַמְלִים וְחֻמְרִים".

יעקב מבין שקנאת לבן ובניו לא מנבא טוב "וַיִּשְׁמַע, אֶת דְּבַרֵי בְנֵי לְבָן לְאֹמֶר, לָקַח יַעֲקֹב, אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ, וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל הַכְּבֹד הַזֶּה". ובנוסף יעקב מקבל הנחייה מהקב"ה מבקש לחזור לארץ ישראל. "וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב, שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלְמוֹלְדֹתֶיךָ" לכן מודיע יעקב ללאה ורחל על כוונתו והם מתוך הבנה שלבן ניצל אותן ואת יעקב מסכימות איתן. "וַתַּעַן רַחֵל וְלֵאמֹר, וַתֹּאמְרָנָה לוֹ: הַעֲזֹב לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה, בְּבֵית אָבִינוּ. הֲלוֹא נִכְרִיזֹת נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ, כִּי מִכְרָנוּ, וַיֹּאכַל גַּם אָכֹל, אֶת כֶּסֶפְנוּ". יעקב מנצל את ההזדמנות שלבן לא בבית והוא לוקח את נשיו, ילדיו ואת כל רכושו ויוצא בדרך לארץ ישראל. רחל מחליטה באותה הזדמנות לגנוב את פסלי האילים של לבן (תרפים).

לבן כששומע זאת רודף אחרי יעקב ומשיג אותו בגלעד (כיום צפון מדינת ירדן מול עמק בית שאן). בלילה לפני שלבן פוגש ביעקב הקב"ה מופיע בחלום אצל לבן ומזהיר אותו שלא יפגע ביעקב "וַיֵּבֵא אֱלֹהִים אֶל לְבָן הָאֶרְמִי בַּחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ, הֲשָׁמַר לְךָ פֶּן תִּדְבַּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע". למחרת לבן פוגש את יעקב ובא אליו בטענות על כך שברח ולא נתן ללבן הזדמנות להיפרד מיעקב, רחל, לאה והילדים בצורה מכובדת "וַיֹּאמֶר לְבָן לְיַעֲקֹב.... לָמָּה נִחַבְתָּ לְבָרַח, וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא הִגַּדְתָּ לִּי, וְאֲשַׁלְּחֶךָ בְּשִׁמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתֹף וּבְכִנּוּר. וְלֹא נִטְשָׁתָנִי, לְנִשְׁק לְבָנִי וּלְבִנְתִּי" בהמשך לבן טוען כנגד יעקב על גניבת הפסלים שלו "לָמָּה גָּנַבְתָּ, אֶת אֱלֹהֵי". יעקב שלא ידע על מעללי רחל שגנבה את פסלי אביה (התרפים) מציע ללבן לחפש בכל המחנה ומתחייב בפני לבן שבמידה וימצאו הפסלים ימות הגנב. לבן מתחיל בחיפושים וכשמגיע לאהל רחל החביאה רחל את הפסלים מתחת לכר וכשלבן מבקש לבדוק מתנצלת רחל ואומרת שהיא לא יכולה לקום ממקומה.

לאחר החיפוש יעקב כועס על לבן ומוכיח אותו על כך שלא האמין לו וזאת לאחר שיעקב עבד עשרים שנה בבית לבן ולא פשע בכלום ומוסיף יעקב שהסכים לעבודה למרות שידע שלבן מנצל אותו ומשלם לו משכורת לא הוגנת "זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי עִמָּךְ, רַחֲלִיךָ וְעֵזֶיךָ לֹא שָׁכְלוּ; וְאֵילֵי צֹאנֶךָ, לֹא אָכַלְתִּי. טֶרְפָּה, לֹא הֵבֵאתִי אֵלֶיךָ.... עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשִׁתֵּי בְנֹתֶיךָ, וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנֶךָ; וַתַּחֲלֵף אֶת מִשְׁכַּבְתִּי, עֲשֶׂרֶת מָנִים"

יב. בגמר הוויכוח מקימים ילדי יעקב גל אבנים שישמש כעדות להסכם שיעקב ולבן עושים . יעקב מתחייב בפני לבן להתנהג כראוי עם רחל ולא ישא נשים נוספות "ויאמר לבן, ... אם תענה את בנותי, ואם תקח נשים על בנותי אין איש, עמנו; ראה, אלהים עדי ביני ובינך. לבן, במקרה הזה בניגוד למה שהיכרנו התנהג בצורה אחראית לבנותיו.

יג. אחד מהפסוקים במעניינים בפרשה הינו הגדרת קו הגבול (הקו הירוק, הקו הסגול) פסוק זה מופיע בסופו של הויכוח בין יעקב ולבן וכך נאמר ויאמר לבן, ליעקב: הנה הגל הזה, והנה המצבה, אשר יריתי, ביני ובינך. עד הגל הזה, ועדה המצבה: אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה, ואם אתה לא תעבור אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת, לרעה" במילים שלנו הם מסמנים אבן גבול ומתחייבים שאף אחד לא יפלוש לשטחו של השני הדגש בפסוק הוא על "לרעה" זאת אומרת שטילים מותרים (לנגב חומס בדמשק) ואולם מלחמה אסורה.

יד. לאחר הסכם השלום בין ישראל למצרים. סוכס, שרוב הגבול יסומם באמצעות אבני גבול בצורת פירמידה ולכן הוכנו 91 אבנים החל מאיזור רפיח שלחופי הים התיכון ועד לאיזור טאבה שלחופי ים סוף דרומית לאילת. באחד הנקודות באבן גבול 51 אירעה תאונה ומסוק יסעור של חיל-האוויר התרסק במהלך הנחת אבן הגבול לאחר שזנב נמסוק ניתק. שטייס המסוק נהרג ושלושת אנשי הצוות האחרים, טייס המשנה, המכונאי המוטס ועוזר המכונאי המוטס - נפצעו. רצ"ב סרט מצמרר של תאונה זו

<http://www.youtube.com/watch?v=IWh8QXHQEUg&eurl=http://www.merchav-aviri.org/pages/content/view/91/36>

טו. יעקב ממשיך בדרכו והוא פוגש בשנית את מלאכי ארץ ישראל שבאים ללוותו. לנקודת מפגש זאת הוא קורא מחניים על שם מחנה מלאכי ארץ ישראל ומחנה המלאכים של חוץ לארץ. הישוב וכן שדה התעופה מחניים שבצפון הארץ נקרא על השם שיעקב נתן ישוב זה נמצא צמוד לגשר בנות יעקב שעל נהר הירדן. גשר זה הוא אחד מהגשרים שכוחות הפלמ"ח פוצצו במסגרת מה שכונה "ליל הגשרים" (פרוט על ליל הגשרים בחודש סיון)

2.1 . "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.

על "סולם יעקב", "סולם של כוכבים" / ר' משה רוט

יורם טהרלב בשירו "מלאך מסולם יעקב" (לחן: נורית הירש), מספר על פגישה של בוקר בגינת ביתו, עם מלאך מסולם יעקב. מלאך שהציץ ומיד נעלם. כי, בְּטֹרֶם אֲפַתַח אֶת דְּלָתֵי לִקְרָאתוֹ, (הוא – המלאך) פָּרַשׁ הַכְּנָפִים וְעָף לְשָׁמַיִם...

שיר זה, מבטא את הרצון שלנו "לגעת בשמים" העליונים, הרחוקים והמיסתוריים...

ואכן, גם אנחנו נעסוק בחלום של "סולם יעקב", מתוך שאיפה של "לגעת בשמים".

בסוף הפרשה הקודמת (תולדות), נאלץ יעקב לנוס על נפשו מפני עשיו אחיו, בגלל מעשה הברכות. והנה הוא מוצא את עצמו חונה ללינת לילה במקום בו עקד אברהם את יצחק בנו, הוא המקום בו עתיד לקום בית המקדש.

במהלך שנתו במקום מיוחד זה, זוכה יעקב לחלום חלום נבואי. "וַיַּחְלֵם וְהִנֵּה סֹלָם מַצֵּב אֶרְצָה וְרֵאשׁוֹ מִגֵּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ" (בראשית כח, יב).

עוד הוא רואה את המחזה הזה והנה ה' ניצב עליו ומבטיח לו ולזרעו את ארץ ישראל: "הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה שׂוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעֲךָ" (שם, יג) וברכה לזרעו (עם ישראל): "וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעֶפְרַת הָאֶרֶץ וּפְרָצְתָ יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה" (שם, יד)

ההבטחה השלישית, היא המיידית והאקטואלית ביותר ליעקב הנרדף והנס על נפשו – שמירה והגנה: "וְהִנֵּה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ..." (שם, טו).

מה משמעותו של חלום הסולם? מה מסמל הסולם ומהו תפקידם של המלאכים?

ביאור הדברים על דרך הפשט הוא, שיעקב זכה לראות את חילוף המשמרות של המלאכים המלווים אותו. "המשמרת" שסיימה, עלתה לרקיע והמשמרת הנכנסת, ירדה ארצה (רש"י, שם). וכל כך למה? אולי, כדי שיעקב הנס על נפשו מפני עשית, יוכל להרגיש ביטחון אישי. כדי שידע ו"ירגיש", שההבטחה האלוקית: "וְהָיָה אָנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ..." מתקיימת.

יש מן המפרשים שהתמקדו בעובדה שהסולם לא הוצג כסולם שמיימי עליון, המשתלשל ארצה, אלא דווקא כסולם גשמי, המוצב בארץ וראשו בשמים. ומכך למדו (ברובד עמוק יותר מן הפשט), שמטרתו העיקרית של הסולם, היא דווקא העלייה ולא הירידה.

כיוונו ומטרתו העיקרית של הסולם, אינם לצורך ירידה משמים ארצה, אלא לצורך התעלות מן הארץ, לשמים. ללמדך, שעל האדם לשאוף ולכוון "גבוה", אל עולם הרוח ולא להישאר לרגלי הסולם – רק בעולם הארצי. (על פי הרש"ר הירש, שם).

הסולם מהווה "הזמנה" לאנושות כולה להתעלות. התעלות זו איננה "מרחפת" אי שם בחלל. עליה להיות מוצבת בארץ – עם הרגלים על הקרקע. התעלות הבאה לידי ביטוי והגשמה, בחיי המעשה היום – יומיים, בחקלאות, במסחר ובתעשייה.

ומדוע דווקא יעקב זוכה לחלום הזה? כי הוא זרעו (עם ישראל), אמורים להיות "כוח החלוץ" המוביל את האנושות כולה בדרך הזאת, בבחינת "אור לגויים", והחלום, עם הנבואה שבצידו, נועדו לעורר ביעקב מחשבות על תפקידו זה.

מימושו הרוחני של רעיון זה, הוא בעצם סולם של "אימון" (קואוצ'ינג) לשיפור עצמי. כל אחד עולה בסולם "שלו", בקצב המתאים לו ומשפר את יכולותיו האישיות, את התנהגותו החברתית ועוד ועוד.

ואכן, כאשר הרמח"ל – רבי משה חיים לוצאטו (רב ומקובל שחי באיטליה במאה השמונה עשרה) כותב את ספר ההדרכה שלו – "מסילת ישרים" (מסילה – דרך), הוא בונה אותו על פי עיקרון הסולם – עיקרון של שיפור ההדרגתי, כאשר כל שלב, בנוי על דרישות הקדם של השלבים הקודמים.

אסתר שמיר בשירה "גחליליות" (מילים ולחן), מספרת כיצד האדם בונה לעצמו את הסולם שלו – "סולם של כוכבים":

אָנִי חוֹזֶרֶת אֶל הַיַּעַר לְלַקֵּט גַּחְלִילִיּוֹת

אוֹרוֹת קִטְנִים הַשְּׂאֲרָתִי בְּעוֹזְבִי

מְלִים בְּבִדּוֹת מְצַעֵר, שְׁלֹא יִכְלוּ לְעוֹף

שִׁירִים שְׁלֹא אֶסְפְּתִי בְּלִכְתִּי

אָנִי חוֹזֶרֶת לְעֵבֶר לְלַקֵּט גַּחְלִילִיּוֹת

לְבָנוֹת מֵהֶן סֵלֶם שֶׁל פּוֹכְבִים

שְׁבִילִים שְׁלֹא הִלְכְתִי בִּי לֹא יִכְלוּ לְהִיּוֹת

אוֹלֵי עוֹד מְחַפִּים שֵׁם בְּשִׁבְלִי...

שיר המלמד אותנו, שהסולם הגדול נבנה מהרבה "אורות קטנים", מהרבה שלבים. אורות שאותם לא נקבל מאחרים. אורות שעלינו ללקט ולמצוא לבדנו, בעצמנו, במשעולי חיינו.

ברוח רעיון זה, ענה המהר"ם א"ש (רבי מאיר אייזנשטט), מתלמידיו של רבי יונתן אייבשיץ (1670–1744) על שאלה מעניינת. בברכת 'אבות', הברכה הפותחת את תפילת עמידה, אנו אומרים: "ברוך אתה ה', אלוקינו ואלוקי אבותינו, אלוקי אברהם, אלוקי יצחק ואלוקי יעקב". מדוע לא נקצר ונאמר אלוקי אברהם יצחק ויעקב? (פנים מאירות חלק א, לט)

מדוע חוזרת ומוזכרת המילה "אלוקי" פעמיים נוספות ומיותרות, עבור כל אחד מן האבות בנפרד?!

תשובתו היא, שכל אחד מן האבות, בנה את סולם ההתקדמות האישי, הרוחני והייחודי שלו בעצמו ויצר לעצמו מערכת יחסים אישית, שונה וייחודית עם אלוקי. מערכת יחסים המושפעת מן הגוונים האישיים המיוחדים רק לו.

נקודת המוצא והבסיס של יצחק אבינו – ה"קרקע" עליה הוא הציב את סולמו הרוחני, היתה דמותו של אברהם אביו. ובהמשך, הציב יעקב את סולמו האישי על דמותם ואישיותם של אבותיו כנקודת מוצא ומשם הוא המשיך הלאה.

ולכן אנו אומרים ומדגישים בתפילה את שני העקרונות גם יחד: "אלוקינו ואלוקי אבותינו".

"אלוקי אבותינו" – דיוקנם הרוחני-אנושי של אבותינו והדוגמה האישית שהנחילו לנו, הם נקודת הבסיס והמוצא שלנו, עליו נציב את ה"סולם" שלנו.

ובמקביל, הביטוי "אלוקינו" – מתייחס לסולם הפרטי שלנו, בעזרתו "נעלה" ונבנה אנו, את מערכת היחסים הפרטית שלנו עם הקב"ה.

וכל שנותר לנו, זה "לְלַקֵּט גְחִלִּיּוֹת" ו"לְבַנּוֹת מֵהֵן סֵלֶם שֶׁל פּוֹכְבִים"... "סֵלֶם מְצַב אֶרְצָה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה", סולם בעזרתו נוכל אנחנו לחיות את חיי היום – יום שלנו, כאשר רגלינו מוצבות על קרקע העשייה, בעוד שראשינו מחוברים לאידיאלים ולרעיונות רוחניים העומדים ברומו של עולם – בבחינת "וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה"...

והנה התברר לנו, כי כל אחד מאיתנו יכול וצריך לשאוף לעלות בסולם יעקב בעצמו ו"לגעת בשמים", דווקא בגלל שאנחנו לא מלאכים, אלא בני אדם בעלי רצון ובחירה חופשית...

בברכת שבת שלום

משה רוט

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל:

nekudatova.roth@gmail.com

אהבת? הפץ בין חבריך

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה

על אהבה, זוגיות ושלום בית/ ניר אביעד

פרשת "ויצא", שעולה בדרמטיות ובעוצמות הרגשיות שבה על כל טלנובלה עכשווית, מתארת, בין היתר, את סיפור אהבתם המורכב והמופלא של יעקב ורחל. כזכור, יעקב חפץ להינשא לרחל, ולבן אביה הטיל עליו לשם כך עבודה כרועה צאן למשך שבע שנים (אשר בהמשך מתארכות לשבע שנים נוספות). חרף תקופת ההמתנה הארוכה והצפייה לאיחוד הרוחני והגשמי, התורה מספרת לנו שזמן זה עבר על יעקב במהירות רבה אודות לאהבתו הגדולה ולשאיפתו לממש אותה ולהיטיב לאשתו לעתיד – "וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל, שִׁבְעַת שָׁנִים; וַיְהִי בְּעֵינָיו בְּיָמִים אֶחָדִים, בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ". אפשר לדון בפרשה מאלפי כיוונים שונים וכולם יהיו אקטואליים בצורה מדהימה לחיים של כולנו כאן ועכשיו. בעידן בו אחוז הגירושין ובעיות בין בני זוג מרקיעים שחקים, בחרתי לעסוק דווקא בנושא אהבה וזוגיות נכונה ובריאה, כפי שעולה מסיפורם של יעקב ורחל.

בתלמוד מיוחס לרבי עקיבא האמירה: "איש ואישה זכו – שכינה בניהם. לא זכו – אש אוכלתם". המילים איש ואישה מורכבות מהמילים אש ואש + האותיות יה (אחד משמות השם). הרמז בדבר הוא שכדי לזכות בשכינה (אור נפלא שממלא את הבית ואת הנפש) צריך להכניס לקשר את הקב"ה (הקדוש ברוך הוא), אחרת נשארים רק עם אש ואש וזה כידוע לא מביא למקומות טובים... מה הכוונה להכניס את הקב"ה לקשר? להכניס את תכונותיו – חברות, שמחה, פרגון, ויתור, חום ואהבה. כדי שזה יקרה צריך לעמול! על מנת לחיות בהרמוניה ביחד יש להתאמץ. זה לעולם לא יבוא מאליו!

הזוגיות לפי היהדות זו עבודה רוחנית. כדי לדעת כיצד לגשת אחד אל השני צריך קודם להבין מה פרוש זכר ונקבה. על פי היהדות, האיש והאישה הם שני חלקים של אותה נשמה שהתפצלה לשניים לפני ירידתה לעולם ובעצם בחתונה הם נהיים שוב נשמה אחת. בספרי הקודש אדם לבד מכונה "פלגא גופא" (חצי גוף) ורבים הם כיסופיו למצוא את החצי השני שלו. זו הסיבה העמוקה מדוע אנחנו כה נמשכים אל בני המין השני. אנחנו מחפשים את החצי השני של הנשמה שלנו כדי להגיע למצב של אחדות ושלמות פנימית.

השלב השני, לאחר האיחוד, הוא לחיות חיים נכונים ביחד. כשזה קורה יורד לעולם אור אלוקי גדול שמשפיע על הזוג עצמו ועל כל סביבתו. החיבור הראשוני בחופה חזק מאוד, אולם מבלי ששמרים ואף מגדילים ומחזקים אותו הקשר ילך אחורה. הדבר משול למים, אשר חייבים להמשיך ולזרום כדי להישאר טריים ומתוקים. מים

שעומדים במקום די במהרה מבאישים וכבר אינם ראויים לשתייה. משמעות המילה "אהבה" היא לא "תשוקת בשרים" או "מילוי אינטרסים הדדיים". משמעותה היא אחדות. כשזוג חי נכון נוצר בניהם משהו חדש, שלישי, שעוצמתי הרבה יותר מצרוף שני החצאים הקודמים. אחדות זוגית אמיתית אינה מסתכמת רק כשאישה ואישה מתחתנים, גרים יחד, משלמים משכנתא ומולידים ילדים, אלא כוללת איחוד רוחני ממש. כשעושים את זה נכון רמת החיבור והקשר רק הולכת ועולה ועם הזמן הזוג נהיה ממש אחד. לצערנו היום התמונה אצל זוגות רבים הפוכה – מתחילים באופוריה גדולה, מספקים בעיקר רק את התשוקות והצרכים הגשמיים (צרכים פיזיים, חברתיים וכלכליים) אחד של השני ולאט לאט הקשר הולך ודועך עד שמגיעים לאחוזי גירושין מטורפים של 50% או במקרה הטוב למצב של שלום קר של "אל תפריע לי" ו"אני לא אפריע לך".

כדי לפתח נכון את הזוגיות צריך להבין שאהבה זה לא דבר מקרי ואינסטינקטיבי שנוצר במקרה כתוצאה מכימיה ופיזיקה נכונה בין שני אנשים. אהבה זה דבר שנבנה ועל אהבה עובדים. לאהבה נכונה ואמיתית קוראים בפשטות "שלום בית". מי שחושב שזה יבוא באופן טבעי טועה. אם אין אהבה שהולכת ומתגברת משמע שלא עבדנו מספיק או שלא עבדנו נכון. כשעובדים בצורה האמיתית מגיעים ממש לדרגה של אחדות. זה לא קל אבל זאת ההתמודדות הכי חשובה של האדם בחייו. בספר הזוהר סופר על שני לוחמים בתקופת המקרא שחזרו ממלחמה קשה בשדה הקרב. שאלו אותם בדרכם לביתם "מאיפה באתם?" והם השיבו "מהמלחמה הגדולה". אמרו להם: "חזרתם מהמלחמה הקטנה. המלחמה הגדולה מחכה לכם בבית". להיות סבלני, קשוב ובעיקר נותן זאת מלחמה לא פשוטה בטבע הבסיסי האנוכי של האדם, אולם זאת המלחמה הכי משתלמת וכדאית שיש! אנשים חושבים בטעות שאת מירב כוחותיהם ומרצם הם צריכים להשקיע "במלחמות" שבחוץ – בעבודה, בעסקים, ביחסים שמחוץ לבית. רבים מאיתנו שכחנו מה העיקר ומה הטפל בחיים. בחברה המודרנית עולם הערכים התהפך ולכן כל כך הרבה אנשים סובלים בעצמם וגורמים סבל ליקיריהם לשווא.

תופעה בעייתית נוספת כיום היא זוגות שממהרים להתייאש ולפרק את הזוגיות והבית. על פי האמונה היהודית, הקב"ה בעצמו הוא זה שמזווג זיווגים ומחליט מהשמיים מי יתחתן עם מי כדי לסייע לכל אדם להגיע לעבר התיקון האישי והזוגי שלו. לפיכך, כל זוג יהודי שמצא עצמו מתחת לחופה פרוש הדבר שרצון השם שכך הדבר יהיה ולכן אין למהר ולהרים ידיים, אלא למצות את כל הדרכים כדי להגיע לשלום בית ולמנוחה והנחלה הנכספים. בנוסף, ידוע שבמקום בו לאדם יש קושי מסוים משמעות הדבר שבמובנים מסוימים יש לו שם משימות ותיקונים רוחניים שעליו לעבור, ולכן אסור להתייאש מהר מידי. אדם שבורח מהתמודדות

אמיתית עם תכונות מסוימות בעצמו ועם קשיים מסוימים בזוגיות בהכרח יתקל באותם קשיים ובעיות גם בקשר הבא שלו. כמובן שהיהדות מכירה בגירושין ויש מצבים שזהו הפיתרון הנכון, אולם הוא צריך להיות המוצא האחרון לאחר שבאמת שני בני הזוג ניסו לעבוד ולתקן את המידות שלהם ולמצוא את הדרך לאחדות. ישנם זוגות שחיו שנים רבות מאוד בסבל ושנאה הדדית עד שהחליטו לשנות את המציאות שלהם והצליחו ממש לשקם את הקשר. בעזרת אמונה ורצון טוב זה אפשרי!

ננסה לדון במספר עקרונות בסיסיים המהווים את התשתית לפיתוח תקשורת זוגית בריאה. ייתכן שחלק/רוב המונחים כבר מוכרים והאוזן עייפה מלשמוע אותם. דווקא משום כך מומלץ להתאמץ במיוחד ולחפש היכן הדברים פוגשים אותנו כמו וזו הייתה הפעם הראשונה שאנחנו נתקלים בהם. הכלל הראשון והחשוב ביותר למען שלום בית זה לחפש קודם כל את טובתו של הצד השני. תפקידינו בזוגיות הוא לתת לצד השני ולהשפיע לו טוב מבלי להתחשבן מה אני מקבל בחזרה ועד כמה זה משתלם לי. כששני בני הזוג חיים יחד בתפיסה הזו של נתינה לטובת השני הם יחוו גן עדן כבר פה בעולם הזה. במקום לחשוב "מה לי נוח?", "מה אני רוצה?" ו"מה לי נעים?" יש להפך את המחשבה ל"מה לו/לה נוח?", "מה היא/הוא רוצה?" ו"מה לה/לו נעים?". כשרק צד אחד חי ומתנהג בצורה הזו קשה הרבה יותר מאשר כששניהם חיים כך, אבל עדיין זה אפשרי ובכוח טוב ליבו הוא יצליח לסחוף גם את הצד השני. חכמי התלמוד קבעו לנו את שביל הזהב בזוגיות בדרך לבניית קשר איתן – "אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו". כלומר, על הגבר לאהוב את האישה ממש כמו שהוא אוהב את עצמו ועליו לכבדה ולדאוג לה אפילו יותר מאשר הוא מכבד ודואג לו עצמו. כמובן שהדברים נוגעים גם למידת הקשר וליחס של האישה כלפי בעלה.

איך זה בא לידי ביטוי בחיי היום-יום? בשעת מחלוקת במקום שכל אחד מבני הזוג יתבצר בשלו ויווצר קונפליקט או שבמקרה הטוב הם יסכמו על פתרון ביניים ממנו אף אחד לא באמת יהיה מרוצה של עשיית האמצע, עליהם לנהוג אחרת. הגבר צריך לומר לעצמו: "מה שאני רוצה לא באמת כל כך קריטי. מה שבאמת חשוב זה שאשתי היקרה תהיה מרוצה. בשביל מה באתי לעולם אם לא בשביל לשמח ולרומם אותה?". במקביל, האישה תאמר לעצמה: "הדבר החשוב ביותר בעולם מבחינתי זה בעלי. אעשה את רצונו כדי לשמח אותו". במצב כזה נוצרת "מלחמה" הפוכה בה כל אחד רוצה לרצות ולשמח את השני והם "רבים" מי יקבל את הדעה של השני. חז"ל אמרו שמלחמות כאלה הקב"ה מאוד אוהב והן מסיבות לו נחת רוח. התוצאה הסופית בדר"כ תהיה להגיע לדרך האמצע בין הרצונות של

שניהם, אולם במקום להגיע לשם ממורמרים וכעוסים, כמו בדרך הרגילה, הם יגיעו לשם בשמחה ובנועם. לחיות כך זה עונג עילאי אבל זה קשה מאוד. הקושי נובע מהגאווה שלנו שאומרת לנו שאנחנו הכי חשובים, משמעותיים וצודקים ועל הצד השני להכיר בזה ולכבד רצוננו. הכלל הזה נכון בזוגיות ונכון גם בכל אינטראקציה וסיטואציית חיים אחרת. סיפור יפה מיוחס לרבי מילובביץ. יום אחד שאל אותו אחד מחסידיו מה דעתו על הסברה שקיפול הטלית ביום שבת בהידור רב מול האישה זה סגולה לשלום בית? הרבי ענה לו: "אתה רוצה לשמוע סגולה אמיתית לשלום בית? במוצאי שבת תיקח את הסינר במטבת, בהידור רב תקשור אותו סביב המותניים ולך תשטוף את הכלים שבכירור!". והמבין יבין.

כלל נוסף הוא שכשיש משהוא לא בסדר בזוגיות לעולם לא להאשים את הצד השני, אלא לבדוק את עצמינו. חז"ל לימדו אותנו כלל גדול: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" – כמו כשהאדם מסתכל על בבואתו במים ורואה את עצמו, כך גם מה שקיים בלב של הזולת כלפינו זו השתקפות של מה שיש בלב שלנו כלפיו. הבעל שם טוב נהג לומר שהעולם הוא מראה אחת גדולה והאדם רואה בכל מקום אך ורק את מה שקיים בתוכו עצמו. כשאדם לא אוהב מישהו אחר אז אותו אדם לא יאהב אותו בחזרה, ולהיפך. ולכן באותו האופן שבו אנחנו מסתכלים, חושבים ומרגישים כלפי הזולת, כך הוא יסתכל, יחשוב וירגיש כלפינו. מה שאדם משדר כלפי הזולת זה מה שהשני יחזיר אליו. בן זוג שנותן לצד השני, מעניק לו את כל הטוב האפשרי שביכולתו לתת לו ורוצה לרצות ולשמח אותו יצליח לגרום גם לצד השני להרגיש ולהתנהג כך. מאידך, אדם שבא לבן זוגו כעוס, בעל תביעות וטענות, מריר וחסר סבלנות – זה בדיוק היחס שהוא יקבל בחזרה. לפיכך, הדרך האמיתית והאפקטיבית ביותר לשנות התנהגות שלילית של הפרטנר היא לשנות בתוכנו את אותה תכונה או תכונה דומה שמפעילה הצד השני. מי שמרגיש שבן הזוג לא טוב ומתחשב בו מספיק שיבדוק מה לו עצמו יש עמוק בלב כלפיו. מספיק שבן זוג אחד מחליט לחשוב על השני מחשבות חיוביות, הדיבור שלו כלפיו יהיה חיובי וכך גם המעשים. לאדם זה מובטח שלאחר זמן מה גם בן/בת זוגו ידבק ב"וירוס" החיוביות הזה והם יחדיו יכנסו ללופ של ותרנות, פיוס, הבנה ולבסוף שלום בית ואהבה. הרמב"ם הוסיף ואמר על הנושא שאל לאף אדם לנסות לשנות אף אחד אחר. זה אף פעם לא מצליח ורק מכניס מתחים וכעסים נוספים ומיותרים. כל אדם צריך לעשות "בדק בית" כן ונוקב עם עצמו ולתקן אך ורק את דרכיו. יש לזכור שלא מגיע לנו שום דבר כמובן מאליו ושבן/בת זוגנו לא חייב לנו כלום. יש נשים שחושבות שתפקיד הגבר לשרת אותן ומאידך יש בעלים שחושבים שאשתם היא המשרתת הצמודה שלהם. זאת היא כמובן תפיסה שגויה על החיים שסופה פיצוץ. אין דבר כזה "מגיע לי". כשלוקחים את הצד השני כמובן מאליו

ייתכן שבהתחלה הוא ישאב אל תוך התפקיד הזה, אך לבסוף הוא ימרוד ונפסיד אותו. לגיטימי לחלוטין לבקש בנימוס מבן/בת הזוג את שאנחנו צריכים ורוצים ולהסביר אחד לשני מהם הציפיות הכלליות אחד מהשני, אולם במידה והם לא מתמלאות, לעולם אין לכעוס על שרצוננו לא סופק. בנוסף, אל לנו לשכוח את מילות הקסם "תודה" ו"בבקשה". זה לא מובן מאליו שהגבר עובד שעות רבות כדי לממן את צרכי המשפחה ולא מובן מאליו שמחכה לו בשובו הביתה ארוחה חמה ומושקעת. כשהעניינים פקוחות לראות את הטוב היום-יומי, שאנחנו זוכים לו, מתפתחות הערכה והכרת תודה שחיוניות לכל קשר זוגי. כאשר לא מובן מאליו שבן/בת הזוג עושה עבורי משהו אפשר באמת להכיר לו תודה אמיתית על מה שכן עושה ולהרגיש מאושר שזכינו לפרטנר שכזה. מציאות הפוכה של תביעות הדדיות אינסופיות מולידה תסכולים, כעס, האשמות ולבסוף פרוד.

לנסות להימנע ככל שניתן מביטויי כעס בבית. כתוב בספרי הקודש שכל עבירה/חטא שאדם עושה פוגע בו בחלק מסוים מהנשמה, אבל הכעס פוגע בנשמה כולה. חז"ל התריעו ש"כל הכועס כל מיני גיהנום שולטים בו" ושכעס משול לעבודה זרה. אין מקום לכעס בשום תחום בחיים ובטח ובטח שלא בזוגיות שהיא "המשכן" ו"בית המקדש" הפרטי של כל זוג. כדי להתמודד עם הכעס צריך לחזור ולזכור שלא מגיע לנו כלום, שכן כעס מתעורר כשאנחנו לא מקבלים את מה שרצינו. דוד המלך כתב בתהילים "הייתי שפל בעיניי" – כשמורידים את הגאווה, מיד רשימת התביעות הבלתי פוסקת מהעולם נעלמת ואפשר לקבל ממקום נקי כל דבר שקורה בשמחה ובהכרת תודה. רובינו ביציאה לעבודה/לפגישה עם חברים/למכולת עוטים מסיכה מסוימת של נחמדות וסבלנות, וזאת משום שברור לנו שלרוב הסביבה לא תקבל את החלקים הפחות נעימים שלנו (כמו הכעס והקטנוניות) ותדחה אותנו. למרבה האבסורד, דווקא בבית, היכן שאנחנו אמורים יותר מכל לשמור על אווירה נעימה, אנחנו נותנים דרור לצדדים הנמוכים שלנו, מרשים לעצמינו להוריד את המסכה ולשוב להיות פחות נעימים. דרך העבודה הנכונה היא דווקא בבית לעטות מסיכה של רוך ונועם עד ש"מתוך שלא לשמה יבוא לשמה".

אחד הכללים הקשים אך החשובים ביותר בזוגיות הוא לא להעיר לשני הערות מתוך רצון וציפייה שהוא ישתנה. כל אחד היה שמח לתקן אי אלו "פגמים" אצל בן/בת הזוג, להסיר תכונות מסוימות ולצייד באחרות שיותר נוח לנו לחיות איתן. זו טעות גדולה מאוד!! אדם שמעירים לו הערה והוא לא בנוי לשמוע אותה אוזניו נאטמות ומילותינו רק ירגיזו וירחיקו אותו יותר. בדור בו אנו חיים רוב האנשים לא בנויים לשמוע דברי תוכחה מאף אדם אחר. ע"י האשמות וביקורתיות פשוט אי אפשר לשנות אף אחד. המונח "ביקורת בונה" לא באמת קיים. כה ספורים הם

המקרים ש"ביקורת בונה" מצד בן/בת הזוג באמת גרמה לצד השני להשתנות ומאידך כה רבים הם המקרים שהדבר החרף את הקושי והמשבר. הדרך היחידה "להעביר מסרים" היא להראות דוגמא אישית נכונה לאותה התנהגות או תכונה ואז אולי יהיה סיכוי קטן שהצד השני יתרשם מדרך הפעולה שלנו וירצה מיוזמתו לחקות ולסגל אותה לעצמו. אדם כנה עם עצמו יגלה שאנו מעירים לאו דווקא מתוך אהבה נטו לשני, אלא יש לנו אינטרסים שהפרטנר ישתנה לפי מה שנוח ומתאים לנו. בכל מקרה, חשוב שנפנים את ההבנה שאין תפקידינו לשנות ו"לחנך" את בן/בת זוגנו ולהפוך אותו לאדם "טוב". נשאיר את השאלה האם הוא טוב או לא לאדם עצמו ולקב"ה.

תכונה נוספת וחשובה מאוד שאדם יכול לרכוש בעמל ועבודת מידות מאומצת זו סבלנות. סבלנות זאת היכולת לקבל בשמחה את העובדה שבן/בת הזוג שלי שונה ממני, שיש לו/לה צרכים אחרים, מבנה רגשי ושכלי אחרים, רצונות אחרים ותחומי עניין אחרים. מי שאין לו סבלנות מעיר לבן/בת זוגו מדוע הוא שונה ממנו בכל פעם שהשוני יוצר חיכוך. אין לצפות שתהליכים יתרחשו ברגע אחד. ייתכן שבן/בת הזוג שונים מאיתנו כעת ועם הזמן הדמיון ילך ויגדל וייתכן שהפער לעולם יוותר גדול. בכל מיקרה ומצב יש לאהוב אותו/אותה, לשפוט אותו/אותה תמיד לכף זכות ולחשוב עליו/עליה רק מחשבות חיוביות. לכל אדם יש את קצב ההתפתחות שלו ויש לתת לו להתקדם בדרך שלו (ולא דווקא בדרך שלי). אישה אינה בנויה כמו גבר. לכל אחד יש תדר שונה (האישה יותר רגשית והגבר יותר שכלי) וצריך לדעת כיצד מחברים את שני העולמות האלה בסבלנות. זה אפשרי רק בתקשורת טובה, בדיבורים של רוך, במתינות ובאהבה. במצב בריא שכזה כף לבוא הביתה. זה לא עונש לחזור מיום עבודה במשרד אל האישה והילדים, אלא זכות ומשאלת לב.

כשזוכרים ש"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", שלעולם אין לבוא בתלונות ותביעות לבן/בת הזוג, שאין מקום לגאווה וכעס, שיש לנהוג בכבוד הדדי ובסבלנות ומעל הכול כשזוכרים שאת מצוות "ואהבת לרעך כמוך" יש לקיים קודם כל בזוגיות, אז מתוך כל אלה נוצרת האחדות הנכספת. במצב זה הזוגיות מהווה "בית הגידול" הפורה ביותר להתפתחות אישית וזוגית ואיש ואישה יכולים לזכות בשכינה מבלי שאש אוכלתם. בעזרת השם בשלוב עם מאמצים שלנו נזכה כולנו לנחת ולשלום בית אמיתיים.

א. סיכום מתומצת של פרשת ויצא

יעקב בורח מביתו לחרן מפני כעסו של עשו אחיו • בפרשה זו אנו מתוודעים לטלטולי הדרך ולחלומו המופלא של יעקב • למגוריו בבית לבן אחי אימו • מגורים אלו והנישואין לשני בנותיו לאה ורחל מביאים בסוף לבריחה מפני לבן

יעקב אבינו היטה גם הפעם אוזן לדברי רבקה אמו. הוא בורח מן הבית מפני כעסו של עשו אחיו הזומם להורגו לאחר שנטל ממנו את ברכותיו של יצחק אביהם. בדרכו לחרן, מקום מגורי דודו הרשע לבן, אחי אמו, חונה יעקב בבית מדרשם של שם ועבר ולומד תורה במשך 14 שנה. רק לאחר שהתחזק ומילא את מצבריו הרוחניים הוא יוצא אל מקום גלותו, בו נכוננו לו הרפתקאות רבות, כפי שנקרא להלן.

חלום יעקב

במסעו הוא מגיע להר המוריה ופתאום, באופן מכוון מלמעלה, החלה השמש לשקוע ויעקב נערך לשנת הלילה. "...ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, וישכב במקום ההוא". בשנתו הוא חולם חלום; "...והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ומלאכי אלוקים עולים ויורדים בו".

היו אלה המלאכים שליוו אותו בדרכו. כיון שעמד לצאת את הארץ נפרדו ממנו מלאכי ארץ ישראל והצטרפו אליו מלאכי חוץ לארץ ללוותו. אז זוכה יעקב, לראשונה בחייו, לגילוי ה' בנבואה. לפני עוזבו את ארץ כנען, מבטיח לו הקב"ה כי עוד ישוב אליה והוא וזרעו יירשנה – "...הארץ אשר אתה שוכב עליה (קיפל הקב"ה את כל ארץ ישראל תחתיו – רש"י) לך אתננה ולזרעך... ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", כמו כן מבטיח לו הקב"ה כי ישמור עליו בכל דרכיו.

יעקב מתעורר משנתו כשהוא חש את הקדושה האופפת את המקום – "...אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים". בודעו את הסכנות האורבות לו בחוץ-לארץ

הרי הוא נודר נדר כי אם ישוב לבית אביו כשהוא שלם בגשמיות וברוחניות, יתן עשירית (או חמישית) מכל אשר לו לה'.

יעקב בבית לבן

כשהוא מחוזק בהבטחת הי ושמירתו נעשה יעקב קל רגלים ומגיע אל אחת הבארות בסמוך לחרן. הוא פוגש את רועי הצאן ומתעניין לשלום דודו, לבן.

עודו מדבר עמהם ורחל בת דודו הגיעה אל הבאר. מיד ניגש יעקב ומושיט לה עזרה, הוא גולל את האבן הגדולה מעל פי הבאר, דבר שנעשה בכל יום רגיל על ידי כל הרועים יחדיו. לאחר שיעקב מציג את עצמו רצה רחל אל ביתה ומודיעה על דבר בואו של האורח. בתחילה מקבל לבן את יעקב בשמחה. הוא עדיין זוכר את ביקורו של אליעזר, עבד אברהם, שהביא עמו עשרה גמלים טעונים בכל טוב. בלית ברירה, לאחר שהוא מגלה כי יעקב בא בידיים ריקות, הוא מכניס את קרוב משפחתו לביתו.

יעקב אינו אוכל לחם חינם בבית לבן. שבע שנים הוא רועה ומטפל בעדרי הצאן ובתמורה מבטיח לו לבן את רחל בתו. אולם בהגיע היום המיוחל מכין לו לבן תחת החופה את בתו לאה, במקום רחל. יעקב מוחה בפניו: "למה רימיתני?" אך זה משיבו בשיויון נפש: לא ייעשה כן במקומנו לתת את הצעירה (רחל) לפני הבכירה (לאה)..."

לא נותר לו ליעקב אלא לעבוד עוד שבע שנים, כדרישת לבן, עבור רחל. בינתיים נולדים ליעקב בנים מלאה ומן השפחות בלהה וזלפה: ראובן, שמעון, לוי, יהודה, דן, נפתלי, גד, אשר, ישכר, זבולון והבת דינה.

במשך כל אותו זמן לא ילדה לו רחל, עד ש"ויזכור אלוקים את רחל וישמע אליה אלוקים ויפתח את רחמה". לבנה קראה רחל "יוסף", בתקוה כי "יוסף ה' לי בן אחר".

לאחר לידת יוסף ובסיומן של 14 שנות עבודה מודיע יעקב ללבן כי ברצונו לשוב אל מקום מגורי הוריו. לבן, אשר צאנו גדל לבלי הכר בזמן שהותו של יעקב והוא השכיל להבין כי הברכה באה בגלל יעקב, מנסה להניאו מהחלטתו. ומציע כל

שכר שרק ירצה תמורת עבודתו אך יעקב מסרב ; "ועתה מתי אעשה גם אני לביתי?" – הגיע הזמן שאדאג לעצמי ולמשפחתי.

לאחר הפצרות רבות הושג ההסכם לפיו יעקב ישאר ויקבל את כל הכבשים הנקודים והטלואים תמורת עבודתו. כדי להרבות את הכבשים המגיעות לו היה יעקב פוצל מקלות ומניחן בשקתות המים. המראה היה משפיע על הכבשים ומהם היו יוצאים וולדות בעלות כתמים דוגמת המקלות. לבן ניסה להוליך את יעקב שולל תוך שהוא משנה את פרטי ההסכם ומחליף את סוג הכבשים. אך ללא הועיל: "ויפרוץ האיש (יעקב) מאוד מאוד, ויהיו לו צאן רבות ושפחות..."

הבריחה

יום אחד שמע יעקב את בני לבן מסתודדים ביניהם בטענה כי הוא, יעקב, השיג את כל עושרו מאביהם. הוא גם מבחין שפני לבן אינם כתמול שלשום. סימנים אלו אותתו לו כי הגיע השעה לצאת מן המקום. כהמשך לכל אלה מתגלה אליו מלאך האלוקים ומצוה עליו: "קום צא מן הארץ ושוב אל ארץ מולדתך".

יעקב קורא לרחל ולאה ומספר להן על תוכניותיו. בהזדמנות ראשונה, כאשר לבן מתרחק מביתו על מנת לגזוז את הצאן, בורח יעקב עם משפחתו.

לבן אינו מוותר, ובהגיע אליו הידיעה על בריחת יעקב הוא רודף אחריו ומשיגו. אולם, עוד בדרכו מזהיר אותו האלוקים ; "השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע". לא פלא כי לבן משנה את טון דיבורו ומתלונן רק על הבריחה הפתאומית ללא כל הודעה מוקדמת. הוא גם טוען שפסלי העבודה – זרה שלו נגנבו ממנו והוא מתחיל לחפשם בין כלי יעקב אך לשוא. הפסלים היו מוחבאים היטב על – ידי רחל בתו, שרצתה להפרישו מעבודה – זרה. הרדיפה והחיפושים הטורדניים מפירים את שלוותו של יעקב והוא מתרעם על לבן. האם זה היחס שמקבל פועל מסור שעבד עשרים שנה בתנאים קשים "ביום אכלני חורב (חום) וקרח בלילה ותידד שנת מעיני". ובפרט ש"ותחלף את משכורת עשרת מונים".

בסופו של דבר כורתים יעקב ולבן ברית ביניהם ומעמידים גל – עד לזכרון ועדות. יעקב ומשפחתו הגדולה ממשיכים בדרכם לארץ כנען. יעקב אינו שוכח את סיבת

יציאתו מן הארץ והוא מתכונן לקראת המאורעות הבאים, עליהם נקרא בפרשת השבוע הבא.

ב . כיבוש הרע והפיכתו לטוב

פרשת "ויצא" מגלה בפנינו את שלמותו של יעקב אבינו ודרך כך את שלמות העבודה שעל כל אחד מאתנו להגיע אליה. גילוי עבודת הצדיק, לעומת העבודה של כל אחד מאתנו בעניין בירור ניצוצות. איך כל תחומי החיים שלנו יכולים להיכנס אל מסגרת הקדושה והטוב.

קורות הפרשה

במצות אביו ואימו יוצא יעקב לחרן, אל ביתו של לבן, אחי אימו, למצוא לו כלה מבנותיו של דודו. הוא גם בורח מעשו המבקש להורגו. יעקב בן שישים ושלוש בצאתו. יעקב לא יוצא אל הדרך מיד כששולחים אותו הוריו, אלא הוא מתעכב ארבע עשרה שנה בבית מדרשם של שם ועבר, שם הוא לומד תורה יומם ולילה, ורק אז הוא פונה לבאר שבע לקבל את ברכת השם. משם הוא יוצא לחרן, חוץ לארץ ישראל. יעקב הולך לחרן, הדרך קופצת לו והוא מגיע ביום אחד. מיד הוא נזכר שעבר על מקום תפילתם של אבותיו, הר המוריה, ומצטער. הדרך קופצת לו בחזרה לבית אל והר המוריה בא לקראתו.

יעקב מתקן את תפילת ערבית והקב"ה מקצר אותו היום בשעתיים, מזרז חמה לשקוע בכדי שיעקב ילון במקום. יעקב ישן וחולם את חלום הסולם. בבוקר הוא מקים מצבה במקום וממשיך לחרן.

בחרן, ליד הבאר, פוגש יעקב את רחל והיא מביאה אותו אל בית לבן. לא לפני שהיא מזהירה אותו מהרמאות של אביה. אז מתחילות 14 שנה קשות ביותר של מגורים אצל לבן הארמי. קודם עובד יעקב 7 שנים בעבור רחל וניתנת לו לאה במרמה. אחרי כן עובד עוד 7 שנים בכדי לקבל גם את רחל. ביחד איתן הוא מקבל גם את השפחות, זלפה ובלהה. נולדים ליעקב 11 בנים וכשיוסף נולד מחליט יעקב שהגיע השעה לצאת חזרה אל ארץ ישראל.

הם נאלצים לברוח באישון לילה מפני לבן. רחל גונבת ללבן את העבודה זרה שלו, את התרפים, על מנת שלא יגלה היכן הם נמצאים. בכל זאת, לבן מוצא אותם ולבסוף נכרתת ברית ביניהם ולבן שב למקומו. לא לפני שהוא שולח מסר לעשו שיעקב בדרך לארץ ישראל, ושהוא רימה אותו ולקח את בנותיו וכל רכושו. בכך הוא מעורר שוב את שנאת עשו ליעקב. יעקב מגיע לארץ ישראל ופוגש שני מחנות מלאכים. יעקב קורא למקום מחניים.

הקדמה

יעקב אבינו יוצא מבאר שבע, עוזב מקום נפלא, העיר של אבותיו, והולך חרנה, למקום של חרון אף. היציאה שלו זה מעבר חד, ממקום מוגן של קדושה אל מקום של טומאה, מדור הקליפות. הוא יוצא מהארץ הקדושה אל חוץ לארץ. כתוב במסכת כתובות: "...שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוך וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוך..." (כתובות י"ג). לא לחינם אנו אומרים "לרדת" מהארץ, ו"לעלות" לארץ, מדובר פה על שתי מדרגות רוחניות שונות בתכלית. יעקב אבינו לא הולך סתם לחוץ לארץ, הוא הולך אל הרמאי הכי גדול שקיים, לבן הארמי (ארמי נוטריקון רמאי), עליו כתוב בהגדה של פסח: "צא ולמד מה ביקש לבן הארמי, ביקש לעקור את הכל", שכתוב: "אַרְמֵי אֲבֹד אָבִי" (דברים כ"ז ה').

יעקב אבינו מידתו אמת, חותמו של הקב"ה והוא הולך אל לבן, מקום השקר. הוא הולך אל הדבר השנוא עליו ביותר. כמה רמאויות סובב לבן את יעקב. ידוע הסיפור על הרב אלשייך הקדוש שהיה דורש בתורה, היה מספר ומונה את כל הרמאויות שעשה לבן ליעקב אבינו. האריז"ל שמע את הדרשה והיה יושב וצוחק. שאלו אותו אח"כ על מה היה הצחוק והוא השיב שלבן היה עומד שם ומנענע בראשו שזה נכון, שזה היה בדיוק ככה.

נשאלת השאלה, מדוע היה חייב יעקב ללכת ללבן? אם זה כמו שאמרנו בכדי לברוח מעשו, אז גם בהיותו במשך ארבע עשרה שנה בבית המדרש של שם ועבר, לא השיג אותו עשו. אם זה בכדי למצוא כלה מבנותיו של לבן, אז למה לא לשלוח עבד שליח, כמו שעשה אברהם בשביל יצחק בנו.

מה התכלית של ההליכה של יעקב לחרן ושהותו הארוכה שם? ומה זה אומר לגבי העבודה האישית שיש לכל אחד מאתנו ללמוד ולעשות? בכדי להבין זאת עלינו להכיר את מדרגתו של יעקב ואיך ניצל את לבן הארמי לצורך העבודה של הקדושה ותיקונו של עולם.

הליכה לצורך שלמות

אומר הרב שיינברגר שליט"א, כל מהלך שהאדם הולך זה כדי להשיג עוד מדרגות. אם נגזר על האדם ללכת, כמו אברהם אבינו שנאמר לו "לך לך", זה כדי שיקנה מעלות נוספות, עדיין הוא לא מושלם וצריך ללכת כדי להשלים את עצמו. כמו שאמרנו בפרשת 'לך לך' שכתוב בזוהר הקדוש, "אמר ר' אלעזר, לך לך, לך לך היינו לעצמך, כלומר, לתקן את עצמך, לתקן את המדרגה שלך".

אלא שכאן כבר נראה שיעקב אבינו הוא האדם המושלם ביותר, מפני שבחלומו שלו הוא רואה סולם ומלאכים עולים ויורדים בו. חז"ל דרשו 'עולים ויורדים בו', ביעקב אבינו, יעקב אבינו זה הסולם ולפי ההתקרבות שלהם ליעקב כך הם עולים ולפי ההתרחקות ממנו כך הם יורדים. כתוב בתרגום יונתן שהקב"ה אומר למלאכים, הנה יעקב שחמדתם לצפות בו. ליעקב יש יופי רוחני, מעלה רוחנית גבוהה, שאפילו המלאכים באים להשתאות עליה.

במרכבה העליונה יש ארבע פנים: אריה, שור, נשר, אדם. מלאכי השרת עולים ויורדים בסולם והם רואים את דמות האדם שבמרכבה, אח"כ רואים את יעקב אבינו, ורואים שאלה אותם הפנים למעלה ולמטה. זה אותו האדם שבמרכבה. פני אדם לא יופיעו במרכבה העליונה אם ישנה אפשרות שיחזור אי פעם לסורו. אם כן מי יותר מושלם מיעקב אבינו?

אז אם יעקב הוא כבר אדם מושלם, בשביל מה הוא צריך עכשיו עוד לרוץ לחוץ לארץ, ללכת ממקומו? אומר הרב שיינברגר שליט"א, כנראה שהוא לא רץ בשביל עצמו אלא בכדי לרעות את הצאן. הצאן זה נשמות ישראל. כל מה שעשו האבות היה לא רק למען עצמם, אלא למען התיקון הכללי של עם ישראל עד לאחרית הימים וגמר התיקון.

יש הרבה צדיקים שיכולים כבר לשבת בשלוה אבל לא נותנים להם לשבת במנוחה, כמו שנראה אצל יעקב שביקש לשבת וקפץ עליו רוגזו של יוסף. אלא, אותם צדיקים צריכים להמשיך לעבוד, אחרת אין להם כבר מה לעשות בעולם הזה. על כן יעקב מקבל את הייסורים האלה של הנדודים בשביל כלל ישראל, לכל הדורות שיבואו.

הכנה לדרך, הפשטת הגשמיות

הרב שיינברגר שליט"א מסביר שכאשר יעקב יוצא אל הדרך הוא עובר מהלך מסוים בהר המוריה. על מנת שלא ייפגע בשמותו בין הרשעים, כדי ללכת למקום שקר כזה, הוא צריך להוריד מעליו את כל הדברים שעלולים להיות מושפעים מהסביבה, על מנת שהסביבה לא תיגע בו. עוד נראה שכך היה, הסביבה הרעה לא נגעה בו כלל. אחרי חלום הסולם, כתוב, "וַיִּקַּץ יַעֲקֹב, מִשְׁנָתוֹ".

"בעל הטורים" מפרש, משנתו, ממשנתו, שהיה הוגה בתורה גם ביום וגם בלילה, אפילו בשנתו. משנה זה נוטריקון נשמה. אומר הרב שיינברגר שליט"א, רמז בדבר, הפלא שקורה בשנתו של יעקב, הוא מפשיט את נשמתו מגופו. הוא מפשיט את כל הגשמיות ומגיע למדרגה אפילו יותר גבוהה של שלמות רוחנית. אין בו יותר הזדהות עם הגוף, עם החיצוני, ולכן גם החיצוני לא יכול להידבק בו, על הכלל, שדומה מושך דומה. לכן בהמשך, לאחר התרמית הגדולה של לבן שנותן לו את לאה ומאלץ אותו לעבוד עוד שבע שנים עבור רחל, כתוב, "וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל, שֶׁבַע שָׁנִים; וַיְהִיוּ בְּעֵינָיו בְּיָמִים אֶחָדִים, בְּאַהֲבָתוֹ אֶתֶּה". נראה שיעקב לו חש ביסורים כלל, לזמן אין משמעות עבורו, הוא דבוק בתכלית הרוחנית.

האדם השלם וכיבוש הרע

ננסה להכנס לעומק ענין השלמות של יעקב אבינו ומה התכלית והתועלת שלה בעבודה. הפרשה נקראת 'ויצא' וכבר למדנו בפרשת 'כי תצא' שלשון יציאה מרמזת על המהלך של יציאת הנשמה אל העולם הזה. זאת גם נקודת ההתייחסות שלנו אל הלימוד שישנו בפרשה הזאת. מדובר על יעקב שיוצא מא"י שהיא בחינת עולם הבא, אל חרן, שהיא כאמור, מדור הקליפות, העולם הזה, וזה המסע של כל

אחד מאתנו. כדי לעבור את המסע בהצלחה אנו צריכים שלמות, צריכים את הכוח של יעקב.

במאמרו על פרשת 'ויצא' אומר הרב דסלר, "השלמות היא אחדות האדם הנובעת מתוקף מידת האמת" (מכתב מאליהו' כרך ב'). מידתו של יעקב אבינו היא מידת האמת, הקו האמצעי המחבר בין החסד והגבורה, לא נוטה יותר מדי אל עבר החסד, ולא אל צד הגבורה המוגזמת, אלא עושה שלום ביניהם. יעקב אבינו הוא התפארת, הקו האמצעי, והוא נקרא האדם השלם, בכיר האבות.

ממשיך הרב דסלר, "האיש השלם, אינו מבחין בכל המדות ובכל ההתעוררויות של היצר הרע כולן, אלא ככלים המשמשים לצרכי עבודת השם לבדו, עד שלא תשתייר בו אפילו נקודה אחת לרשות אחרת" (שם). מספר פעמים שמענו את הרב שיינברגר שליט"א מסביר שאסור לאדם לומר דברים כמו, "היצר גרם לי את זה", "אלה מניעות של היצר", וכו'. התבטאויות שכיחות כשאנחנו נתקלים בבעיות וקשיים בחיים. באמירות מסוג זה אנו נותנים תוקף ליצר הרע, כאילו הוא רשות נפרדת העומדת בפני עצמה ח"ו, כאילו יש עוד כח במציאות מלבד בורא עולם. צריך לזכור ולהרגיל את עצמנו בהבנה ובידיעה כי היצר הוא רק שליח וישנה בעצם רק רשות אחת.

הפיכת הרע לטוב

לכן המדרגה הגבוהה יותר בעבודה שלנו היא לא הדחקה, ריחוק וניתוק של היצרים שלנו, אלא התכלית היא הפיכת הרע לטוב. מהלך זה נעשה ע"י שמבחינ בכל התעוררות של היצר הרע, לא כהתעוררות לעשיית רע, אלא להפך, להתעוררות לעשיית הטוב. במצב תודעה כזה האדם יכול לראות את התעוררות הרע כשליחות מהבורא שקוראו להתאמץ ולהשתדל בעבודה, בעשותו ההיפך ממה שמסיתו היצר. מי שזוכה ומצליח להפוך גם את הסתת יצרו הרע לטוב, בשבילו אין רשות אחרת במציאות, והכל באחדות אחת גמורה ומוחלטת. "שְׁוִיתִי ה' לְנֶגְדֵי תְּמִיד" (תהילים ט"ז ח'), יש שוויון מוחלט בכל המצבים.

ישנו פירוש יפה על הפסוק, "...מִכֹּל עֵץ-הַגֵּן, אָכַל תֹּאכֵל. וּמֵעֵץ, הַדֹּעַת טוֹב וְרַע – לֹא תֹאכֵל, מִמֶּנּוּ" (בראשית ב' ט"ז), פירוש, שמכל עץ הגן תאכל, גם מעץ הדעת, אבל ממנו לבדו לא תאכל. זאת אומרת, שאם היצר הרע באמת נכלל בטוב אז אין רשות אחרת וניתן "לאכל" גם מהפרי הזה, אבל אם מפרידים אותו כרשות נפרדת ח"ו אז צריך להתנתק ממנו לחלוטין (טעמי מצוות לרדב"ז).

העלאת ניצוצות הקדושה

אם כך, העבודה של האדם השלם כוללת שימוש ברע ככלי לטוב, הכללת הרע בטוב. עתה ננסה להבין מה היא העבודה שיש לאדם השלם לעשות, וסוף סוף בשביל מה יוצא יעקב לחרן, בשביל מה יוצאת הנשמה שלנו אל העולם הזה.

בתחילת הבריאה, אחרי חטא אדם הראשון, נפלו ש"ך ניצוצות של נשמתו אל מדור הקליפות, אל העולם הזה. לכן, מסבירים המקובלים, שבכל עניין ובכל תופעה בעולם, אפילו במה שנראה לנו רע לגמרי, בסטרא אחרא וחיילותיו, ישנם ניצוצות קדושה.

מסביר הרב דסלר, "מטרת הבריאה היא גילוי כבוד מלכותו של השם ית', גילוי האור של הבורא לנבראים. כל מה שאינו משמש כלי לעניין זה אין לו מציאות כלל. בתוך כל דבר יש ניצוץ של קדושה משבירת הכלים, ניצוץ שמחייה אותו. ברגע שמעלים את הניצוץ מאותו הדבר, אין לו קיום יותר" (שם). כך זה במזון

שאנו אוכלים וכך בכל דבר. למשל, גלות מצרים היתה מהלך להוצאת ניצוצות הקדושה שנפלו לקליפת מצרים. כתוב במסכת ברכות שלאחר צאת בני ישראל ממצרים, היתה מצרים כמצולת ים ללא דגים, "וינצלו את מצרים, אמר ר' אמי, מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן ורצה לאמר עשאוה כמצולה שאין בה דגים" (סדר זרעים). לא נותרו שם ניצוצות יותר ואכן למצרים לא היה קיום יותר. כל המציאות הממשית של מצרים האיתנה התפרקה ולא נותר ממנה זכר.

מכך אנו מבינים שכל דבר שקיים בעולם, אפילו הרע על כל אופניו, אפילו הגלות, המקומות הקשים, הרגעים הלא נעימים, המחשבות המטרידות, בהכל אפשר לגלות איזו תועלת מתוך עצם שימוש בכלי לגילוי אור. כאשר האפשרות לגילוי רחוקה, נמצא הניצוץ הקדוש בגלות בקרב המון הטומאה הסובבת אותו (אטום וסגור), מחכה עד שיגאלו אותו מגלותו. כאשר האפשרות לגילוי קרובה זה אומר שהיתה הזדככות ויש אפשרות לגאול את אותו ניצוץ עכשיו. כל התהליך הזה נקרא 'בירור ניצוצות' או 'העלאת ניצוצות הקדושה'.

מי מסוגל לעשות את העבודה?

צדיק כמו יעקב הוא האדם השלם בבחינת האחדות הנ"ל והוא זה שיכול לעשות את העבודה. הוא זה שרואה רק רשות אחת במציאות, בעולם כולו. אם אנחנו חסרים בשלמות ובאחדות הזאת, ואנו רואים בלבנו במדת מה בחינת 'רשות אחרת', שהיא בבחינת עבודה זרה ורע ממש, איך נוכל לתקנו ולהפכו לטוב גמור?

לכן עלינו להיזהר ולהבין נכון את הדברים, שלא נתחכם עכשיו ונגיד שממחר אנחנו מתחילים לצאת לבארים כדי להעלות ניצוצות ולהציל נפשות. מי שעוד לא שלם צריך להיזהר בעניין זה, להתרחק מהרע ומסביבה רעה, כי סיכוי גדול שלא רק שלא יוכל לגאול את הניצוצות ששם, אלא אף ייפול בשבי בעצמו.

ההבדל בינינו לבין הצדיק

נשאלת אם כך השאלה, האם אנחנו לא שותפים בעבודת בירור הניצוצות כלל, מהסיבה הפשוטה שטרם הגענו למדרגת השלמות של שימוש ברע כסיוע לטוב? התשובה היא כי כל הבריאה פועלת על פי התכלית של העלאת ניצוצות הקדושה. אלא שאצל האדם הפשוט מי שפועל את המהלכים זאת ההשגחה האלוקית, היא

זאת שמביאה דווקא נתח בשר מסוים לשולחנו של אדם, והיא זאת שמעוררת באדם את ההתאוות לאכול דווקא את החתיכה המסוימת הזאת.

מה שמוטל עלינו לעשות זה לפעול במסגרת ההשתדלות, בדרך השם. ניצוץ הקדושה שטמון במאכל מסוים, יכול להתעלות רק אם אדם מברך על אותו מאכל. אם אדם לא מברך, הניצוץ, משורש נשמתו, ממשיך ונופל עד ההזדמנות הבאה, נשאר אטום בטומאה. כל שעלינו לעשות כדי להיות שותפים פעילים בבריאה הוא לפעול בהתאם לכללים.

לעומת זאת, הצדיק יכול לפעול את עבודת בירור הניצוצות במודע. ישנו סיפור אמיתי על הבבא סאלי זצ"ל. סיפר את זה הנהג שלו. הוא אמר שיום אחד הם נסעו ברכב, הצדיק נתן לו הוראות לאן לנסוע, ופתאום הוא מוצא את עצמו באמצע שוק הירקות של עזה, מוקף בישמעאלים מכל עבר. יותר המום היה הנהג, כשהצדיק הצביע לעבר אבטיח מסוים בערמה של אבטיחים והורה לו לצאת ולרכוש אותו מיד. הנהג כמובן עשה את מה שנתבקש וכשנתרחקו מהמקום שאל לפשר העניין. הסביר לו הצדיק שבאותו אבטיח היה ניצוץ של נשמה שבאה אליו וביקשה תיקון, ביקשה שיציל אותה שלא תאכל על ידי המקומיים.

הצדיק, להבדיל מאתנו, נהיה שותף פעיל בבריאה. כמו שכתוב, "...וְאָמַר לְצִוּן עַמִּי-אֶתָּה" (ישעיהו נ"א ט"ז), ואמרו חז"ל, אל תקרא עמי אלא עימי, דהיינו, עימי אתם בשותפות.

עוד על זהירות בעבודה

אומר הרב דסלר, "ניצוצות הקדושה נמצאים גם במחשבות הנפולות. וכאן אנו לומדים את גדרות הזהירות של עבודת בירור הניצוצות. כי העבודה צריכה להיעשות כך שרק יגע בקצה המידה המתבטאת במחשבה הרעה וזה ידחוף אותו בכח לצד ההיפך, היינו לצד הקדושה, ובזה מעלה את המידה הרעה בהיותה הסיבה להתעלות הגדולה היא הבאה מכח הדחיפה" (שם).

למשל, אם עולה לאדם הרהור בדבר משהו השייך לחברו והוא חומד אותו לעצמו, הרי כבר בעת ההרהור יכיר מיד שיש פה נגיעה במידת התאוה, או הקנאה, או הגזל, בהתאם למה שעולה בליבו. מיד יהפך העניין ויחליט למשל לקחת על עצמו

יותר לימוד מוסר או הלכות גזל, או יקבל על עצמו לעשות מעשה של השפעה דווקא לאותו בעל החפץ. בכך תהפוך אותה מחשבה למקפצה אל עבר הקדושה, אל עבר התיקון ובע"ה ישוחרר ניצוץ הטוב שבה.

אבל אנחנו חייבים את מידת האמת, לדעת האם אין לרע כל משמעות חיובית עבורנו, שאין לאותה תאווה כל כח משיכה עבורנו, וכל תוכנה הוא רק כח הדחיפה לטוב. אחרת, בהמשך לדוגמא, עלול בן אדם להימשך אחר המחשבה שלו וידוע שהרהור עבירה גרוע מעבירה עצמה. כל שכן מהיותו נמשך אחר המחשבה, עלול לצאת מכך הרגש וח"ו מעשה.

מסיים הרב דסלר, "בכל זאת, אנו מדברים על עצם העבודה הזאת כפי שקיבלנו מהאבות הקדושים ומהצדיקים שהיו דבוקים בבורא בכל מהותם. הם יכלו לעשות כן, אבל אנחנו, גם אם נבין את העניין קצת בשכלנו עדיין נסתר הוא מליבנו. היות ואין בנו אפילו מעט מדבקות כזו, שוב אין בחינת השלמות מושגת ללבנו כלל, ואין שכלנו ולבנו שווים בזה, ואם יעלה בדעתנו ח"ו להזדקק לעניינים כאלה למעשה, הלא ניכשל ח"ו ליפול למעמקי הטומאה" (שם). יוצא מכל זה שאנו מקבלים הדרכה לעבודה החשובה הזאת, ביחד עם סייג חמור של זהירות!

שלמות הקדושה

שלושת האבות ביחד יוצרים תורה שלמה, כשכל אחד תיקן את חלקו. התורה שיצאה מאברהם אבינו היא של חסד ואהבה, התורה שיצאה מיצחק אבינו היא של גבורה ויראה ואילו יעקב אבינו תורתו היא היסוד לכל ענייני הרשות. בדרך רמז, 'עקב' זה ראשי תיבות ק'דש ע'צמך ב'מותר.

מה זה בדיוק אומר ואיך כל זה קשור לשלמות שדיברנו עליה? זה בדיוק העניין. מרבית הסיפורים העוסקים ביעקב אבינו הם סיפורים על העולם הזה, התמודדויות עם המקומות שהם כביכול הכי נמוכים שיש. כל זה להורות לנו דרך, שכאשר אנחנו עוסקים בעניינים הגשמיים כראוי וכיאות, אנו יכולים להעלות את הכל למדרגות הגבוהות ביותר, עד שנהיה מהם חלק התורה.

כפי שמסביר זאת "בעל הסולם" בבהירות כשהוא מפרש את הפסוק, "וְאֵתָם תִּהְיוּ-לִי מִמְּלַכֶת כְּהִנִּים, וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שמות י"ט ו'). תפקיד כל יהודי להפוך לכהן,

הווה אומר, למשפיע לזולתו באופן שלם. חי ונושם וזאהבת לרעך כמוך, בכל מה שהוא עושה, איפה ומתי שזה לא יהיה. עד "שבאופן זה, נמצאו אפילו העבודות חולין, כקצירה וזריעה וכדומה, נבחנו ממש בדוגמת עבודות הקורבנות, שהכהנים היו עושים בבית המקדש" (מאמר הערבובות, ספר מתן תורה).

ישנן מצוות עשה שאנחנו מחויבים לעשות וישנן מצוות לא תעשה שאנו מחויבים להן, אבל יש את תחום הרשות, כל מה שהוא מותר לאדם והכל תלוי באדם איך ישתמש בו. יעקב יוצא לחרן, חרון אף, לענייני העולם הזה והוא מנחיל לנו דרך כיצד לקדש את ענייני הרשות. זאת השלמות האמיתית וזה מתחבר עם מה שדיברנו עד כה, לחבר את התחומים, הטוב והרע, הקודש והחול, שהכל יהיה קדושה אחת גדולה.

התאחדות האבנים

כמעט לסיום, עוד רמז על שלמות העבודה שהגיע אליה יעקב אבינו, שזכה לעצם מדת האמת, כאמור "תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב" (מיכה ז' כ'). המהר"ל אומר שבחינת האחדות של יעקב מרומזת במדרש על התאחדות האבנים ששם יעקב למראשותיו. כתוב בפרקי דרבי אליעזר שהיו מאותן האבנים שבנה אברהם מזבח לעקידה. אלא שבשעת העקידה לא התאחדו האבנים, כי נסיון העקידה דרש מיצחק מסירת נפש גמורה במדת הגבורה שהיא בחינת ביטול היש – הפרדת הרע ושבירתו. היתה זאת עדיין מציאות רוחנית של הפרדה בין טוב ורע. אבל אצל יעקב התאחדו האבנים לאחת, להורות על מדרגת השלמות בכל.

במדרגה זאת מצליח יעקב, האיש השלם, ללכת אל מדור הקליפות, אל לבן הארמי, הרמאי הגדול ביותר, בכדי להוציא ממנו את בנותיו, מהן יוצאים השבטים הקדושים, לפעול את הרע של לבן לטובת תיקונו של עולם. כך שימש אצלו הרע ככלי לגילוי, ונעשה גם ההסתר עצמו חלק מן הגילוי. זוהי מדרגת האחדות הגמורה.

רואים כי לכל אורך שהותו עם לבן, יעקב לא נדבק בסביבה הרעה, הוא שומר על הדבקות ברשות היחיד. כפי שהוא אומר אחרי כן לעשו, "עם-לָבָן גִּרְתִּי..." (פרשת

וישלח). אומרים המפרשים 'גרת' זה נוטריקון תרי"ג, שאומר יעקב לעשו אפילו במדור הטומאה שמרתי על דבקות בדרך השם. גם גרתי זה לשון גר, כמו שמביא רש"י, "שהייתי שם כגר", מישהו שלא משתייך למקום כלל.

הרמז שבסולם

לסיום, עוד מסר קטן מביא לנו הרב דסלר לעבודתנו, עניין הסולם שנראה ליעקב בחלום. "כשעולים בסולם מתעכבים קמעא בכל שלב ושלב, השלב מסמל את העיכוב, וגם את האפשרות לעליה לדרגה הבאה, כי על ידי התגברות על העיכוב עולים, ועל ידי זה מהפכים את העיכוב למועיל. ולכן הראו בחינה זאת ליעקב בהגיעו לשלמות העליונה, בחינת האחדות" (שם).

לכל אחד מאתנו יש סולם כזה בעבודה הרוחנית, וחשוב תמיד לזכור שהמניעות והעיכובים הם רק שלבים בעלייה, שלבים חשובים שעוזרים לנו לגדול. חשוב לזכור שהכל טוב והכל לטובה, גם אם רק אומרים את זה בראש והלב עדיין לא מרגיש ככה, הכל לטובה. לזכור שיש רק רשות אחת, הקב"ה, והוא טוב ומיטיב לכל.

ממש לידך

חיליק לא האמין למראה עיניו. אבא שלו, שממנו נפרד לפני שנתיים בסך הכל, הולך כפוף על מקלו כאילו חצה זה מכבר את גיל הגבורות. אמנם אביו שיחיה חגג את יום הולדתו השבעים, ואפילו חיליק, שלא היה במשך שנתיים ימים בארצנו הקטנה, מבין שהגיע הזמן שאביו יסתובב עם מקל הליכה, הגיל עושה את שלו.

גבו השחוח של אביו – ששיווה לו עוד עשר ושתיים – עשרה שנות חיים – בהליכתו האיטית ובפניו הנפולות ארצה, משל אומרות הן לאדמה תיכף נגיע גם אנו לתוכך, ניקר כיתוש במוחו של חיליק שחיפש בנרות תרופה שתאפשר לאביו לזקוף את גבו.

לאחר השקעה לא פשוטה ובדיקות אין-ספור אצל רופאים אורתופדים, רופאים טבעונים ובאבות מאחזי עיניים שהבטיחו להצמיח לאביו גב ובטן חדשים גם יחד, הגיע חיליק לרופא מפורסם וידוע. הרופא נעץ באביו של חיליק מבט וביקש מחיליק לעזוב למספר דקות את החדר, בהן הוא יטפל באביו.

שתי דקות חלפו וחיליק נכנס לחדר כשפני אביו – שלשם שינוי לא היו מורכנות – זרחו באושר. חיליק נרגש כולו שאל: "כמה מגיע לך פרופסור?". אבל הפרופ' רק חייך בקצה שפמו והניף ידו בביטול, לא מגיע לו כסף. חיליק התעקש: "לפחות תספר לי מה עשית".

והפרופסור אילפו בינה: "נתתי לו מקל יותר גבוה, הוא לא היה צריך להתכופף עוד"...

במנוסתו מעשו אחיו הרוצה להורגו, מגיע יעקב כמעט עד לחרן, הוא נזכר שעבד ליד בית-אל ומחליט לחזור להתפלל במקום שהתפללו אבותיו. הקב"ה שמח מאוד בהחלטתו של יעקב ומסייע בידו להגיע תוך דקות ספורות על ידי 'קפיצת הדרך'.

תפילתו של יעקב מסתיימת מיד עם שקיעת השמש, ששקעה מוקדם מן הרגיל, כדי שייאלץ יעקב גם ללון במקום. הוא חולם את חלומו המפורסם בו מלאכי אלוקים עולים ויורדים בסולם.

אחד הצדיקים בדור הקודם, האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלתר מגור זצ"ל, ישב באחד הימים ללמוד עם בן זקוניו רבי פנחס מנחם, בלימודם הגיעו האב והבן לחלומו של יעקב על הסולם והמלאכים, והאב שחפץ לראות עד כמה נבון ופיקח בנו – החל לשאול אותו שאלות לחידוד:

"אמור נא לי", שאל רבי אברהם מרדכי, "אם יעקב ראה את מלאכי השרת עולים ויורדים בסולם, מדוע לא טיפס אף הוא והעפיל מעלה עימם?". הבן חייך: "אבא, זה היה רק חלום". "נכון בני, היה זה חלום בלבד", הוסיף האב הגדול להקשות, "אבל כמה שחולם אדם בלילה טמונים לא מעט מהרהורי ליבו ביום, האם יעקב אבינו לא שאף בחלומו להיות גבוה יותר מדרגתו העכשווית?".

הרהר פנחס מנחם וענה בשנינות: "בפסוק הבא עונה התורה מדוע לא טיפס יעקב אף הוא בסולם, שכן מיד לאחר מכן כתוב 'והנה ה' ניצב עליו' – אם הקב"ה לידו, מה לו כי יטפס לחפשו במקום אחר"... רבי אברהם מרדכי נהנה מאוד מתשובתו של הילד והבליע חיוך של סיפוק מחמתו.

אחד הסיפורים המוכרים לכולנו, הוא על היהודי רבי אייזיק מקראקא, שחלם באחד הלילות שמתחת לגשר בעיר פראג נמצא אוצר גדול הממתין ומחכה לו. מאמץ גדול השקיע ר' אייזיק כדי לחפור מתחת ליסודותיו של הגשר ולהגיע לאוצר, אך קציין צבאי שתפסו 'על-חם' גער בו.

לשמע סיפורו של היהודי, פרץ הקציין בצחוק גדול: "גם אני חלמתי שמתחת לביתו של יהודי בשם אייזיק, המתגורר בקראקא, יש אוצר גדול מתחת לתנור ביתו.

כלום אלך להתרוצץ כעת ולנתץ את תנורו?". אייזיק קלט את הרמז ואץ לשבור את תנורו ולמצוא את האוצר שתחתיו.

לא אחת חשבנו להעפיל בעזרה לזולת ובסיוע שנגיש לו; עשרות פעמים הבטחנו לעצמנו להיות טובים יותר לבני המשפחה בכך שנגשים את רצונם באיזה רעיון מיוחד; אפילו ביחס לעצמנו החלטנו להיות טובים יותר ולאמץ לנו התנהגות מיוחדת ומרשימה.

האמת היא שהסובבים אותנו אינם מצפים ממנו להתנהגות מופתית [גם הם בני אדם כמונו], הם כמהים לחיוך והארת פנים. בני המשפחה לא מצפים מאיתנו לתפקד כ'מגשימי חלומות', אלא רק שנבין טיפה לליבם. וכמובן שגם אנחנו לא זקוקים ל'קפיצת הדרך' ברשימת העבודה העצמית שלנו, רק להתמקד בנקודות הקטנות וללטשן.

טרם שנעפיל ב'חלומות' לגבהי מרומים, נזכור את הקרקע עליה אנו עומדים. כי האוצר הזה נמצא ממש על פני הגשר.

ב. " וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. " (כח,י)

בדרך כלל, אם עיקר המטרה של אדם היא להגיע למקום מסוים, לא מציינים מאיפה הגיע אלא רק לאן הגיע. לדוגמא: "פלוגי טס למזרח". אין זה משנה שהוא עזב את נס ציונה וטס למזרח.

מאידך, אם המטרה של אותו אדם הייתה לעזוב מקום מסוים לא נציין לאן עזב. לדוגמא: "פלוגי עזב את הבית בכעס". לא נציין לאן עזב.

אצל יעקב נזכר מאין יצא ולאן הלך, א"כ נשאלת השאלה למה.

התשובה נעוצה בכך שרבקה אמרה ליעקב בפרשה הקודמת: "הנה עשיו אחיך מתנחם לך להרגך קום ברח לך אל לבן אחי חרנה" (כז, מב)

אם כן עיקר הכוונה היא לברוח מבאר שבע.

אולם יצחק אומר ליעקב: "קום לך פדנה ארם וקח לך משם אשה מבנות לבן..". (כח, ב)

ורואים שעיקר הכוונה ע"פ יצחק היא להגיע לחרן, לקחת אשה.

וזהו שכתוב: "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו" קיים צווי שניהם ולכן נאמר: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה".

ג . " וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. " (כח, י)

הסבר נוסף לכפילות הלשון: היציאה מבאר שבע היתה מיידית ואילו ההליכה לחרן היתה מאוחרת יותר. י

עקב שידע שממנו יצאו 12 השבטים, חשב לחנך את ילדיו סמוך למקום מושבו של אביו, יצחק, אך הנסיבות אילצו אותו לצאת מבאר שבע לחרן.

הוא ידע שיהיה זה לא פשוט כלל לחנך את ילדיו ברוח אברהם ויצחק, שרה ורבקה. לכן, בדרכו לחרן עצר בבית המדרש של ישם ועָבָר, הצטייד במשך 14 שנה בידע רב ובמידות טובות והכין עצמו להתנהגות נאותה בבית לבן הארמי ולחינוך צאצאיו

ד . " וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. " (כח, י)

שואל רש"י: מפני מה הזכיר הפסוק את יציאתו של יעקב, האם לא עיקר המעשה ללמדנו להיכן הלך? אלא מתרץ רש"י מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה והוא הדרה.

יצא משם פנה הודה פנה זיוה ופנה הדרה.

כל ימיו השתוקק ה"חפץ חיים", לעלות ולהשתקע בארץ ישראל.

היה זה חלומו הגדול לזכות ולהתגורר בארץ הקודש.

פעם אחת עשה מעשה וקבע תאריך בו יעזוב את ראדין, ואף דירה הוכנה לו בארץ ישראל בעיר פתח תקוה.

ניסו בני הקהילה להניא אותו ממחשבתו זו ואף מקהילות סמוכות שלחו שליחים שידברו על ליבו, אולם מאומה לא עזר וה"חפץ חיים" נותר איתן בדעתו.

כאשר נודע הדבר לגאון רבי חיים עוזר גרודיזנסקי, הזדרז ונסע לראדין, שם מיהר אל ביתו של ה"חפץ חיים" וכאשר נפגשו השניים פתח רבי חיים עוזר והסביר ל"חפץ חיים" את ההשפעה העצומה שיש לו על כל יהודי ליטא ופולין, וסיים רבי חיים עוזר את דבריו באומרו: יש לדעת כי כאשר הסבא מיסב אל השולחן, מתנהגים הנכדים ביראת כבוד!... כאשר שמע ה"חפץ חיים" את הרמז ביטל את נסיעתו.

ה. " וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. " (כח, י)

ומפרש רש"י כאן בשם המדרש: "לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה וכו' יצא משם פנה הודה וכו'".

ולכאורה יש לעיין מדוע דווקא פה מוזכר יסוד זה של יציאת צדיקים עושה רושם ומדוע לא מוזכר זאת אף פעם אצל אברהם ויצחק? ויותר קשה, הרי עדיין נשארו צדיקים בעיר שהרי יצחק ורבקה עדיין נשארו במקום א"כ עדיין יש הדר בעיר?

אמנם על השאלה השנייה כבר מתרץ ר' ישמעאל במדרש שאינו דומה זכות צדיק אחד לזכות של צדיקים, אבל עדין יש לבאר את שאלתינו הראשונה.

והנ"ל ששאלה האחת מתורצת בחברתה שמכיוון שנשאר צדיק בתוך העיר (יצחק) בגלל זה יציאת צדיק עושה רושם כי יצחק שנשאר בעיר הוא הצטער על עזיבתו של יעקב ולכן היה רושם אבל כשאברהם עוזב את מצרים אין המצרים הרשעים מצטערים ולכן אין רושם.

ו. "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו" (כח, יא)

בפרשתנו מופיעים שני פסוקים:

"...ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו..." (כח-יא)

"...ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה..." (כח-יח)

לכאורה יש כאן סתירה: אם יעקב לקח "אבנים" (לשון רבים) וישם מראשותיו, כיצד זה נאמר לאחר מכן שהוא לקח את "האבן" (לשון יחיד) שישם מראשותיו? אלא, אומר המדרש, האבנים רבו ביניהן, על מי יניח יעקב את ראשו, כל אחת ואחת אומרת: 'עלי יניח הצדיק את ראשו'. נתקבצו כל אותן האבנים למקום אחד והפכו לאבן אחת, עליה ישן יעקב ונפסקה המריבה. מכאן, שאחדות היא המפתח לחיים שלוים ולשלום.

בחלומו ראה יעקב: "...סלם מצב ארצה וראשו מגיעה השמימה..." (כח-יב). הסולם שראה יעקב הוא סולם על טבעי, המונח על הקרקע אך מגיע עד השמים. לשם מה הוא זקוק לבסיס ארצי?

יעקב אבינו, ידע על הבטחת ה' לאברהם בברית בין הבתרים והיה בטוח שהבכורה מגיעה לו. הוא קיבל ברכה מאביו יצחק: "זיתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ..." (כז-כח). אך אז, כש"ראשו מגיע השמימה", הוא נאלץ לברוח מעשו אחיו, בודד ועזוב ורק מקלו בידו, סולמו "מוצב ארצה". החלום רומז על קורות יעקב בבית לבן – במשך 20 שנה היה רועה את צאן לבן והתעסק בדברים "המוצבים ארצה" ועם זאת לא למד מדרכיו אלא נשאר נאמן לחינוך אותו ספג בבית אביו ולתורה שלמד בבית מדרשו של שם ועבר. היה עם "רגליים על הקרקע" אך ראשו הגיע עד השמים.

חלום הסולם מלמדנו על הקשר בין שמים לארץ. עלינו להיות מעורבים בין הבריות בחיים הארציים ועם זאת לעבוד על המידות ולנהוג בדרך התורה, בבחינת: "בכל דרכיך דעהו" – דווקא דרכיך שלך כי התורה מקיפה את כל החיים, הפרטיים והציבוריים. אם תעבוד על המידות הארציות (הגשמיות) בכל

דרכיך, יתן לך ה' את הכח לעלות בסולם השמימה ולהיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש" כדבר ה' במעמד הר סיני.

ז . "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֶן שָׁם כִּי-בָא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מֵרָאשֵׁיתוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא." (כח,יא)

כוחה של החלטה וקבלה

הנה יעקב אבינו הולך לחרן. דרך מלאה סכנות, גשמיות ורוחניות. עשוי אורב לו בדרך, לבן ממתין לו לרמותו. הוא הולך לנכר, לגלות, לבית מלא תרפים. מה מחכה לו? מה מצפה לו?

הקב"ה מבקש להגיעו ולנחמו, לבשרו. שלא ידאג, שלא יפחד. לבשרו, שזרעו יהיה כעפר הארץ, ויתברכו בו כל משפחות האדמה. לומר לו, שהארץ תהיה שמורה לו ולזרעו. ולהבטיחו, שהוא לא יעזבנו עד שהבטחות יקויימו. אלו הבטחות נפלאות! ובכן, האם הקב"ה מתגלה אליו ומבטיחו? לא! הקב"ה מניח לו ללכת לחרן, בלי ההבטחות! מה מפעיל את הכל?

יעקב אבינו יוצא מבאר שבע, עולה בנגב, חוצה את מדבר יהודה, עובר את השומרון, את עמק בית שאן, את הגליל התחתון, עולה לרמת הגולן, מגיע עד חרן ומן השמיים לא אומרים לו מילה! בדרכו הוא עובר על פני הר המוריה, מקום המקדש, ולא רמזו לו שיש עבורו כאן בשורה, שיש מסר, נבואה. מדוע? אומר המדרש: "הוא לא נתן אל לבו להישאר שם ולהתפלל האם מן השמיים יעכבוהו? לא. לא עכבו אותו. הוא הגיע עד חרן. והיה יכול להמשיך ולבוא אל לבן, ולשאת את בנותיו, ולהפסיד חלילה את כל הברכות הללו, את הכתרים הנישאים, את הנבואה המרוממה.

איך בכל זאת הוא זכה לזה? כאשר הגיע לחרן הוא עשה חשבון נפש, הרהר בלבו: "כלום יתכן שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותיי, ולא התפללתי בו?" הרהור של חרטה. כמה הרהורי חרטה עוברים בלבנו, על דברים שהיו צריכים להיעשות ולא נעשו, או שלא נעשו כהוגן. ומה אנו אומרים? חבל, ודי. בפעם הבאה, נשלים.

אבל יעקב אבינו לא נהג כך. הוא הסתובב כדי לחזור! נורא הדבר: הוא היה מוכן ללכת חזרה עד רמת הגולן, לרדת רגלי לגליל, לחצות את השומרון ולהסתכן במלכות של עשיו הזועם, המחכה לו! כדי לתקן משגה!

ואז אירע הכל, הדרך קפצה לו, הר המוריה נעתק ממקומו ובא לבית אל, והוא לן במקום, וזכה במחזה הנבואה, ובהבטחות הנשגבות, ובכל הכתרים. ומדוע? משום שהוא היה מוכן לחזור, לצעוד! צעד אחד והכל קורה!...

מי יודע כמה הפסדנו, בגלל שלא צעדנו את הצעד? כל אחד והצעד שלו. כי בשמיים מחכים לצעד, לצעד אחד. ל"פתחו לי פתח כחודו של מחט!" נדע זאת לפעם הבאה. לא להסתפק בהרהור, בפליאה, בחרטה. אלא לפסוע ואז הכל יבוא לקראתנו. כי לפסיעה הזו מחכים!

הצעד הראשון הנדרש מהאדם יכול להיות קטן ביותר. חז"ל למדונו: "פתחו לי פתח כפתחו של מחט..." אף כאן אצל יעקב אבינו די היה ב"יהיב דעתיה למיהדר!" החלטה גרידא כבר זימנה לו סייעתא דשמיא שלא כדרך הטבע, והוא זכה לקפיצת הדרך.

וכשהגיע למקום, שינה הקב"ה סדרי בראשית והחשיך את היום מוקדם יותר, כדי שיעקב יישן במקום שהוא ויזכה להתגלות ה' בחלומו. בהתגלות זו הבטיח לו הקב"ה דברים נשגבים הנוגעים לו באופן פרטי ולעם ישראל לדורותיו. את כל זה היה מפסיד, לכאורה, אלמלא התעורר לשוב, ולכל זה זכה על ידי החלטה לשוב על עקביו. החלטה ברורה כזו מהווה פתח כפתחו של מחט ומקנה לאדם את התואר של "הבא ליטהר". ומכוחה זכה יעקב לסייעתא דשמיא במידה גדושה ביותר.

אחד הרבנים בארצות הברית שמתפקידיו הרבניים היה לבוא פעם בחודש לאחד מבתי הסוהר הגדולים באזור מגוריו לחזק את אחינו בני ישראל השוהים שם, סיפר ששנה אחת הוא בא לבית הכלא בערב יום ראש השנה ודיבר עם האסירים על מהותו של היום הגדול והנורא "ראש השנה" שהוא יום הדין לכל באי עולם וכל מה שקורה לאדם במשך השנה – הכל הוא תוצאה של מה שנגזר עליו בראש השנה. בתוך דבריו הביא את עצתם של חכמי ישראל שהרוצה לצאת זכאי ביום הדין

אפילו אם רח"ל לא הרבה במעשים טובים בשנה החולפת, ולא זכאי שיגזרו עליו גזירות טובות רח"ל, אם יקבל על עצמו קבלה טובה, אפילו קבלה אחת! קבלה טובה זו תעזור לו לזכות ביום הדין.

בסיום הדרשה, ביקש הרב מהאסירים לשבת חמש דקות עם עצמם בשקט, ושכל אחד מהם יקבל על עצמו לקיים איזו מצווה אפילו קטנה ביותר אבל בשלמות כל החיים, בזכות זה יזכה להיכתב ולהיחתם לשנה טובה ומתוקה. היושבים בבית הכלא היו רובם ככולם רחוקים משמירת תורה ומצוות, ע"כ הדגיש הרב בדרשתו שאפילו מצווה הכי קטנה תתקבל בשמיים כדבר גדול מאוד.

לאחר הדרשה ניגש אל הרב אחד האסירים בשם קארל ואמר, שהוא קיבל על עצמו את מצוות שבת, אך הוא לא יודע מה ואיך לקיים זאת. כששמע הרב את קבלתו ניסה להניאו מכך היות ולא קל לקיים את המצווה הזו מחמת פרטיה ודקדוקיה הרבים, בפרט ליהודי כ"כ רחוק משמירת תורה ומצוות. ע"כ ניסה הרב להניאו מכך, ואמר לו, למה לך לקבל כזו מצווה מורכבת, קח איזו מצווה קלה ככיפה, ציצית וכד'. אבל קארל בשלו, שמעתי פעם על שבת, והחלטתי שאת המצווה הזו אני מעוניין לקבל על עצמי, אפילו אם זה קשה, מכיוון שקיבלתי על עצמי ברצינות לקיים את מצוות שבת, אני לא חוזר בשום אופן מקבלתי, השאלה שלי רק, כבוד הרב, איך לקיים זאת?

כשראה הרב את נחישותו לקיים את קבלתו, אמר לו הרב, אני אשיג לך בעזרת ה' ספר על הלכות שבת, ומכיוון שקארל לא ידע לשון קודש רק אנגלית ע"כ קנה לו הרב את הספר של הרב שמעון היידה מליקוואד על ל"ט אבות מלאכות באנגלית ושלח לו את הספר לבית הסוהר.

בראש חודש חשוון כשבא הרב לתת את דרשתו החודשית התבונן בפני האסירים, והנה הוא לא רואה את קארל ביניהם, שאל הרב איפה קארל?

מה הרב לא יודע, סיפור נורא ומופלא התרחש עמו, אמרו האסירים, ביום שהוא קיבל את הספר על הלכות שבת שהרב שלח לו, הוא התחיל ללמוד בזה בהתמדה וברצינות, אבל ככל שלמד יותר ראה שהוא יודע פחות, ואינו יכול לקיים את מצוות השבת כהלכתה עד שלא ידע את הספר ישר והפוך, ע"כ החליט שעד

שהוא לא ידע את הספר הזה ישר והפוך לדעת מה מותר ומה אסור, הוא הולך להישאר בשבת בחדרו ולא לעשות כלום כל השבת כדי שלא יכשל ח"ו באיזו הלכה שאינו יודע – שלא יפר ח"ו את קבלתו האמיצה והחזקה.

רבי, המשיכו האסירים וסיפרו, הוא לקח זאת כ"כ ברצינות עד שהוא אפילו לא נגע בכף או מזלג כי חשש שמא אסור לגעת בהם, והיו צריכים חבריו האסירים להכניס לו את האוכל לפה, כך הוא נהג שתי שבתות עשרים וחמש שעות מכניסת השבת ועד צאתה לא הניע אבר ולא נגע בכלום. מחשש שמא יחלל את השבת קודש.

אחרי השבתות הללו הוא נקרא יום אחד להנהלת בית הסוהר ומאז לא ראינו אותו יותר.

אח"כ נודע לנו שהממשלה החליטה מחוסר מקום בבתי הסוהר לעשות תוכנית ניסיונית ולשחרר מכל בית סוהר כמה אסירים למעצר בית עם מעקב אלקטרוני, ואם זה יצליח ירחיבו את הרעיון לעוד אסירים ועי"כ יתפנה הרבה מקום בבתי הסוהר, עובדה שתחסוך מיליוני דולרים לאוצר האמריקני, מתוך הקהל הרב של מאה ועשרים אלף אסירים שיש בבית הסוהר שלנו נבחרו ארבעה לתוכנית הזו וקארל היה אחד מהארבעה. וכך זכה לצאת מהכלא!

הרב יצא מכליו מרוב התפעמות בהתרחשות הניסית שאירעה עמו בהתגשמות החלטתו וקבלתו האמיצה ללא פשרות.

התקיים בו מאמר חז"ל במסכת שבת "רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים שנאמר כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתוב בתריה והביאותים אל הר קדשי"...

הרב החליט שהוא חייב ללכת לבקר את קארל בביתו, כשבא ראה אותו יושב ולומד בהתמדה עצומה את הספר הלכות שבת, וכך במשך הזמן המשיך להתקדם ביהדות עד שכיום הוא יושב והוגה בתורה כל היום, ועולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, עדין לגדולות...

לכל הנס והמהפך הגדול הזה, זכה ר' יהודה (קארל לשעבר) בזכות דבר אחד "החלטה" אבל החלטה בכל מחיר, החלטה ששום מכשול לא יעמוד בפני קיומה,

כשזו עוצמת החלטה זוכים לניסים מהשמיים כדי לקיימה. אפילו בתחילת הדרך... זו לא הייתה סתם החלטה, זו הייתה החלטה מוחלטת, שהיה מוכן להקריב בשבילה הכל, מכיוון שעשה את הצעד הראשון שהוא יכול לעשות, אז הופיעה הסייעתא דשמיא והושיעה אותו חוץ לדרך הטבע...

ח . "וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֹׁתָיו" (כח,יא)

מביא רש"י שהתחילו האבנים מריבות זו עם זו, זאת אומרת: עלי יניח צדיק את ראשו! וזאת אומרת: עלי יניח! מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזהו שנאמר (בפסוק י"ח): "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו".

שואלים בעלי המוסר: מה הועילה התקנה שעשאן הקדוש ברוך הוא לאבן אחת, הרי עדיין הניח יעקב אבינו את ראשו רק על חלק קטן מהאבן, נמצא שעדיין יש מקום למריבה, האם יניח הצדיק את ראשו על חלק זה של האבן או על חלק אחר ממנה.

אלא כאשר יש אחדות אין כל קנאה או שנאה, ולכן כאשר נהפכה האבן להיות אחת, שוב לא היה כל עניין או מקום לקנאה ומריבה.

ט . מה הקשר בין 'הלב – למשיח'? (כח,יב)

וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֲרָצָה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה וְהָיָה מְלֶאכִי אֱלֹקִים עֲלֵים וַיִּרְדִּים בּוֹ (בראשית כ"ח י"ב).

בפרשת השבוע התורה מגלה לנו 'סוד מפורסם' הטומן בחובו עולם ומלואו, אלא שיצר הרע משתדל מאוד להעלים את הסוד הזה ממנו ועל ידי זה הוא מחולל מלחמות וקרבות עמוסים בדם ודמעות, ומפיל ומפליל חללים רבים ונכבדים. מה כוונת המשורר החזן והפייטן?

ידוע הדבר ומפורסם העניין שלא כל בני האדם נמצאים באותה דרגה רוחניות ולא באותו מקום בעבודת ה' – אלא יש מעלות ומדרגות רבות בעם ישראל, וכאן בעצם יצר הרע מכניס את המוקש הגדול.

יצר הרע מפתח באדם צורת חשיבה קלוקלת והוא מלמד אותו להעריך ולייקר רק את מי שנמצא מהמדרגה שלו ומעלה, והוא מנחה את האדם לזלזל באלו שפחותים ממנו בעבודת ה'.

ומהיכן אנו יודעים שזו גישה עקומה ומסולפת?

בפרשה שלנו מופיע הפסוק המפורסם וְהָיָה סָלָם מִצֵּב אֶרְצָה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיִם וְהָיָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹקִים עֲלֵים וַיִּרְדִּים בּוֹ, פסוק העוסק בחלומו של יעקב בבית אל. אלא שהתורה נדרשת בפרד"ס ובשבעים פנים, ועל פי דרך 'הרמז' יש בפסוק הזה מסר רם ונשגב לאדם היהודי, מסר אביר אדיר כביר ונדיר הטומן בחובו עולם ומלואו, וכדלהן:

יהודי יקר! עולם התורה והיהדות נמשל לסולם ענק העומד על הארץ וראשו נוסק אל תוך הרקיע, ועליו פזורים יהודים רבים – כל אחד כפי רמתו הרוחנית והשקעתו בתורה ובמצוות. אבל...

א) על כולם נאמרו המילים הנפלאות 'מִלְּאֲכֵי אֱלֹקִים', וזה לא נאמר רק על רבנים חשובים ומקובלים נסתרים ועסקנים מפורסמים.

ב) התואר הנשגב 'מִלְּאֲכֵי אֱלֹקִים' לא נאמר רק על אלו 'שעולים' בסולם, אלא גם על אלו 'היורדים' בו. כן כן, גם אותם נושרים ונופלים שנשמתם שבויה בידי היצר גם אלו מכונים 'מִלְּאֲכֵי אֱלֹקִים', שהרי הם בבחינת 'שֶׁבַע יְפוֹל צְדִיק וְקָם' (משלי כ"ד ט"ז), ואסור לבוז ולזלזל בהם.

ג. ברור שצריך להיזהר מדרכם הקלוקלת של הנושרים והמועדים – ואף לשמור מרחק מהשקפתם ומשנתם.

אלא שמצד שני אין זה אומר שמותר לבוז להם ולזלזל בכבודם, מפני שלמרות מצבם הרוחני הירוד והרדוד – נשמתם היא חלק אלוקים ממעל בדיוק כמו שלנו וגם אותם נשמות טובות וטועות הם בני אברהם יצחק ויעקב, ומגיע להם את הכבוד הראוי.

האמת היא שיש יוצאים מהכלל כמו 'מסית ומדיח' ומומר להכעיס והדומים להם שעליהם דוד המלך אמר הֲלוֹא מְשֻׁנְאִים ה' אֲשֻׁנָּא... תְּכַלִּית שְׁנֵאָה שְׁנֵאָתִים

לאִוִּיִּים הָיוּ לִי, וברור שכוונתנו כאן במאמר היא על כלל עמך בית ישראל הקדושים והטהורים ולא על אותם 'בודדים' שדוד המלך מדבר עליהם].

אכן מי שעובד את ה' שבשמים – ולא את השם שלו [את עצמו], ברור שיש בליבו אהבה והערכה לכל יהודי באשר הוא. ולמען הסר ספק מלב עיקש ומפקפק שמרעהו מתרחק ומתנתק – נביא מסמך חזק לדברינו כדי להוכיח שלא מדובר כאן 'בוורט משעשע' אלא בנושא שהוא עמוד מרכזי ביהדות, והאר"י הקדוש חתום עליו. היכן?

האר"י הקדוש מורה לאדם היהודי לפני התפילה לקבל על עצמו להתחזק במצוות ואהבת לרעך כמוך ולאהוב 'כל יהודי' כנפשו ממש.

הרב מוסיף וכותב שיש בזה עניין 'להעלאת התפילה', ועל ידי שהאדם מתחזק באהבת ישראל הוא גורם שתפילתו תהא כלולה ביחד עם תפילות כלל עם ישראל והיא תפעל בעולמות העליונים (הקדמה לשער הכוונות).

ואין ספק שאם האר"י הקדוש טוען שצריך לאהוב 'כל יהודי כנפשו' הרי שזה & ממש כך, ולא מדובר במשחקי מילים חלילה.

ומדוע אנו עושים עסק גדול מהנושא הזה?

א) מפני שכבר כמעט 2000 שנה שהשכינה ואנחנו נמצאים בגלות – וכולנו חפצים לשנות את המצב העגום הזה, והרי התחזקות בנושא 'אהבת ישראל' היא המפתח הרשמי והבלעדי להבאת הגאולה ולבניין בית המקדש. מפני שבית המקדש השני נחרב בגלל שנאת חינם (יומא ט' ע"ב), והדרך היחידה להביא אותו זו אהבת חינם.

אלא שרבים וטובים ומתוקים וחמודים בטוחים שבזמן בית המקדש אנשים היו רעים וליבם היה קר וזר ואכזר ומנוכר איש על רעהו, אלא שהגמרא מעידה בפנינו שהתמונה הייתה ההיפך בדיוק!

הגמרא מדגישה בפנינו שבאותו זמן הייתה תורה בעם ישראל ובבתי המדרשות התפוסה הייתה מלאה, כמו כן היו גמילות חסדים וארגוני עזרה נפלאים ונכבדים לא פחות ממה שיש בדורנו, אלא שמצד שני היה פרט שאומנם לא נראה כלפי חוץ, והוא בעצם היה סיבת החורבן.

בתוך תוכם, בליבם פנימה, התברר שהייתה נקודה לא טובה שנקראת 'שנאת חினס'.

לא יאומן! למרות שבשטח היו תורה וגמילות חסדים והתמונה החיצונית הייתה זוהרת, למרות זאת היה קטרוג נורא על עם ישראל שבסתר ליבם יש נקודה קטנטונת של 'שנאת חினס', וזה מה שהאפיל על הכל וגרם לחורבן בית המקדש. משום כך עלינו להרגיז ממלכות ולעשות מהפכות ולהעלות לכותרות את הנושא הזה ולעמול על קיומו במסירות נפש – עד שהוא יתוקן כהוגן, וזו הסיבה הראשונה שלשמה נגענו בנקודה הזו.

(ב) עוררנו את הנושא הזה מחמת שמי שלא חי אותו אזי יש לו הרבה תקלות ובעיות בעבודת ה', כמו שמלמד אותנו המעשה הבא:

לפני מספר שנים צעד זוג חברים ברחוב העיר נתניה, ולפתע עוצר אותם על אם הדרך איש נחמד ומציע להם להניח תפילין כמה רגעים ולזכות להתחבר לבורא. אלא שהם סירבו. אחד סירב מפני שהוא כבר הניח היום תפילין, והשני סירב מחמת שהוא לא ראה בזה עניין.

אותם חברים המשיכו בעיסוקם והליכתם וכעבור זמן מה הם נתקלו שוב בדוכן עם תפילין – וגם שם האיש הזמין אותם להניח, וראה זה פלא! אותו יהודי שמיאן להניח תפילין בדוכן הקודם, נענה הפעם להזמנה בחפץ לב.

לאחר שסיים הלה את הנחת התפילין והם עזבו את המקום, פנה אליו חברו ושאלו: מה פשר הדבר שבדוכן הראשון סירבת להניח את התפילין – ובדוכן השני עשית זאת בקלילות שאין כמוה?

השיב לו החבר: בדוכן הראשון הרגשתי שהאיש לא מחפש את טובתי – אלא את הביזנס הרוחני שלו, פשוט הוא חפץ לעשות עוד זכות על הגב שלי ולזכות לעוד קצת נצח – כפי השקפתו, והנקודה הזו לא התאימה לי ונרתעתי מלהיענות להזמנתו. אך בדוכן השני חשתי אהבה והערכה כנה, העיניים של בעל הדוכן שידרו טוב לב וחמימות וראיתי שהוא באמת מעוניין בטובתי – ובריבוי הזכויות 'שלי', וזה כבש אותי.

כאן תם הסיפור, אך הוא מאלף אותנו בינה ומחכים אותנו בנקודה מאוד עמוקה: & מי שחלש באהבת ישראל, לא רק שזה בולט עליו – אלא זה גם יוצר קרירות בצד השני וגורם לחציצה בין הלבבות, והאמת היא שזה כבר מעוגן בתורת משה לפני שנים רבות בפסוק 'פְּמִים הַפְּנִים לַפְּנִים כִּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם' (משלי כ"ז י"ט).

ואת הסוד הזה חובה על כל הורה ומורה לדעת, מפני שזו אחת הסיבות הגדולות לנוער הנוער והנושר והמתדרדר שזרוק ברחובות ומושלך בקרן זוית ללא צביון וריסון, נוער שחלקו בא מבתים טובים של יראים ושלמים בעלי ייחוס רם ונישא עד לגולם מפראג וליונה שיצאה מהחלון בתיבה של נוח, והמפורסמות אינם צריכות ראייה.

כל מי שעוסק בקירוב רחוקים ויש לו קשר עם נוער שוליים יודע שמאחרי כל נער נושר עומד לב זהב ומידות אציליות ותכונות נפש איכותיות – ללא גוזמה, כמו כן הנוער הזה אינו 'תמים' ביהדות – ועל כל שיחת מוסר שניתן לו הוא יכול למכור לנו עשר שיחות מחזקות לא פחות, ולמרות זאת זה לא מרגש את אותם נערים – והם גם לא נלחצים מכך שהוריהם שבורים וכואבים מדרכם הקלוקלת.

וכאשר בוחשים ובולשים ומגששים ומפשפשים בסיבת הדבר, על פי רוב התשובה היא אחת. הנער בא מבית שהיה שם חוסר חום ואהבה, חינוך חונק ולא מחבק, חינוך על בסיס 'מסחר רוחני', פשוט האבא רצה להרבות את זכויותיו באמצעות שבנו יצעד בדרך מושלמת, זו הייתה מטרתו המרכזית – ולא בדיוק טובתו הרוחנית של הילד, והילד חש בזה וזה קומם אותו.

ובדיוק את הפירצה הזו מנצלים מקרבי הרחוקים ומחזקי הנערים הנושרים. הם מקרינים על הזולת חום ואהבה 'אמיתית', הם מרעיפים עליו חמימות 'כנה', הם מדברים עם שפת הלב 'פשוטו כמשמעו', בקיצור הם נותנים לאותם נשמות את מה שבבית לא נתנו להם, ואין פלא שהם כובשים לבבות ופועלים גדולות ונצורות ברוך ה'.

ברשות הקוראים החביבים נעלה כאן סיפור קטן עם מסר גדול שיחכים אותנו רבות בעזרת ה'. ולמרות שמדובר בסיפור קצת חריג בקיצוניותו – נעלה אותו על נס ונעשה ממנו מטעמים, מפני שהוא ממחיש לנו בצורה חיה את הנושא:

פגשתי פעם נער שענינו היו כבויות ויהדותו הפכה להיסטוריה, נער עדין עם לב נדיר ואיכותי שבא מבית מושלם, ועל פניו לא היה כל הסבר למצבו הרוחני הרעוע והשברירי.

הרי אביו ירא שמים ומוקיר רבנן ותורם גדול לכל דבר שבקדושה, אימא שלו צדיקה ובעלת חסד שיראתה קודמת לחכמתה, הבית כולו קדוש וטהור, וההיגיון ממאן לעכל 'כיצד התפוח נפל כל כך רחוק מהעץ'. אך כאשר הנער פתח את פי החידה נפתרה, ונעלה כאן מעט ממה שהוא סיפר:

בכל שבת אביו היה מושב אותו בכוח על הכיסא כדי שיקרא תהילים, אביו גם היה מעיר אותו לנץ בשבת בבוקר כדי שיבוא איתו לתפילה – למרות שהדבר הזה היה גדול עליו והוא היה זקוק לשעות שינה נוספות, כמו כן כל מצוה שרק אפשר אבא שלו העמיס עליו באופן שיטתי. אלו מעט דוגמאות ממה שסיפר הנער, וכאלו היו לו 'הרבה'.

הבעיה הגדולה ביותר הייתה שאביו לא הסתפק בכך וכאשר הוא היה רואה שבנו מתרשל באחד הפרויקטים הרוחניים שהוא הטיל עליו – הוא היה מענישו ללא רחמים 'כביכול כדי לחנכו', למרות תחנוניה הרבים של אשתו שהוא הורס את הילד.

פלא שהילד מעד וקרס ובמקום להיות גדול דור הוא הפך לציפור דרור המחפש את עצמו בנקיקי הסלעים ומבלה ומתבלה בחברת תימהונים ואוספי פחיות ובקבוקים?

לאותו נער הייתה אחות יקרה שגם היא בגרה ופְּקָה ופְּרָקָה כל עול, מאותן סיבות. הרי היא הייתה 'השליחה הקדושה' שחויבה לסייע לכל יולדת ומצוננת, היא הייתה 'פרויקט החסד השכונתי' שאסף מצרכים לכל הארגונים המפורסמים כמו יד אליעזר... קרן ושתי... קרן ליזר... בנוסף לכך גם ממנה אביה דרש שתקרא כל שבת תהילים וכו'.

אביהם של הנער והנערה היה בטוח שהוא ינחל הצלחה מסחררת, וסופו שהוא קיבל 'מסחררת' אך לא 'הצלחה' – והוא איבד את ילדיו במו ידיו, כאשר ילדיו

עושים לו פרסומת ולא מתביישים לפזר בחוצות קיריה ועיר מסודן ועד קהיר את המידע הבא:

אבא שלנו פיטס אותנו במצוות במשך שנים והעמים עלינו חבילות של מטלות קדושות, אך אין לנו ספק שזה לא נבע מחיזור אחר טובתנו – אלא מרצון לפטס את המאזן הרוחני שלו בשמים.

ברור שאם הוא היה מתעניין באמת בטובתנו אזי הוא היה רך, חמים, נעים, מתחשב, מקל את העול ולא מעמיס עוד ועוד. אלא שאז היינו קטנים ולא יכולנו להתמרד, ונאלצנו לרקוד לצלילי החליל שלו. אך כיום כוחנו במותננו ואנו יכולים להתמרד מולו – ומה שהוא בישל הוא אוכל, ואת האצבע המאשימה עליו להפנות רק אליו, ולא אלינו.

הסיפור הזה אולי קיצוני [האמת היא שבכלל לא – ואכמ"ל] אך הסיפור הזה מחכים אותנו רבות בנקודה שעסקנו בה עד עתה, ובמילים ברורות הנקודה היא "חולשה באהבת הזולת", במסווה של עבודת ה' וחינוך הילדים.

ועל זה בדיוק חרב בית המקדש. היתה תורה וגמילות חסדים (כמו אצל האבא שהשקיע בבנו וביתו הרבה תורה וחסד), אך היה פאן מסוים של 'חוסר באהבת הזולת' (כמו אותו אבא שדאג לפטס את זכויותיו ומאזנו הרוחני על חשבון בני ביתו).

כעת נעבור לסיפור הפוך – סיפור שקרה עם אחד מגדולי ישראל, והסיפור הזה מלמדנו בדיוק מהי דרכה של תורה ואיזה רגש צריך להפעיל בחינוך הילדים: מסופר על עיירה שהתעוררה שם שאלה מאוד מורכבת שדרשה את הכרעתו המיידית של רב המקום, וראשי הקהל שיגרו שליחים אל הרב כדי לשמוע את דעתו באותו נושא.

השליחים יצאו לדרכם והגיעו לבית הרב, הם כבר עמדו לנקוש על הדלת, לפתע הם שומעים את הרב רץ בבית ועושה קולות של חתול ורעש של סוס ועגלה – כאשר הוא צוחק כמו תינוק ומדבר בצורה שמתאימה לילד בן שנתיים דל שכל ואוצר מילים.

כמובן שהשליחים התביישו לנקוש על הדלת כדי לא להביך את הרב, והם החליטו להמתין מעט בבית המדרש המקומי ולשוב מאוחר יותר.

כעבור כמה שעות הם חזרו שוב לבית הרב ונקשו על דלתו, הרב שמע את שאלתם ונתן להם את עצתו, אך לפני פרידתם הרב שאל אותם שאלה מאוד נוקבת ואמר להם כך:

הנושא שלשמו באתם הינו רגיש מאוד ואינו סובל דיחוי. אם כן מדוע התמהמהתם עד עכשיו? למה לא באתם אלי כבר בבוקר?

השליחים נבוכו והחלו לגמגם... לא היה להם נעים לספר לרב שהם היו עדים להשתטותו... אלא שהרב לחץ עליהם שידברו ללא חשש – ובסופו של דבר הם סיפרו לו שבבוקר הם כבר הגיעו לביתו, אלא שהם שמעו דרך הדלת קולות וכו' והם לא רצו להביך את הרב...

הרב שמע את דבריהם וחייד, והסביר להם את פשר אותה התנהגות: האמת שאני דמות מכובדת, מנהיג קהילה, איש של דוגמה וסמל. אלא שבו זמנית הבורא נתן לי עוד שני תפקידים נוספים, חשובים לא פחות. א) אני אבא לילדים, ב) אני בעל של אישה.

והנה היום בבוקר בני הקטן בן השנתיים ניגש אלי והחל לשחק איתי, הוא עשה קולות של בעלי חיים ורצה שאני גם יעשה, הוא רץ סביב השולחן וביקש שאתפוס אותו, ושיתפתי אותו פעולה כפי רמת שכלו. ומה רציתם שאעשה באותו זמן? שאומר לו 'תסתדר לבד כי יש לי עניבה ומשרה'? ברור שחובתי להתאים את עצמי לרמתו ולהעניק לו חמימות כפי רמת שכלו. האם זה מביך להיות רב קהילה – ובו זמנית אבא נפלא?

הסיפור הזה סוגר לנו מעגל ונותן לנו הדרכה ברורה כיצד אמור אב אמיתי לנהוג בביתו, והוא מראה לנו בחוש שאהבת הזולת שייכת במלואה גם בילדים קטנים – לא רק בילדי השכנים אלא גם בילדים שלנו, ואם נרצה לנסח זאת במשפט עמוק נקבל את המשפט הבא:

לא מספיק 'לא לבנות את העולם הבא על חשבון הגב של השני', אלא צריך גם 'לבנות את העולם הזה של הזולת על חשבון הגב שלנו', וכפי שניסח זאת הגאון מוילנא ואמר שיהודי צריך לדאוג 'לעולם הבא' שלו 'לעולם הזה' של זולתו.

לעצמו – האדם יכול להסתפק בלחם צר ומים לחץ ולהקדיש כל רגע לתורה ויראה. אך לזולת – עליו לדאוג לשלמות ונוחות עם כל הגשמיות, בדיוק כמו שאברהם אבינו הכניס אורחים ושחט לכבודם שלושה פרות ואפה עבורם עם כל הלב וטרח למענם מעל ומעבר, והוא לא הסתפק באיזה טוסט עם נקניק או סנדוויץ' עתיק.

לסיום נעלה כאן את התפילה הנפלאה של רבי אלימך מליזאנסק, תפילה נשגבה שהיא גם שיר מפורסם – והיא ממצה את המאמר במילים ספורות:

...תֵּן בְּלִבְנוּ שְׁנֵרָאָה כָּל אֶחָד מֵעֵלַת חֲבֵרְנוּ וְלֹא חֶסְרוֹנָם...

וְאַל יַעֲלֶה בְּלִבְנוּ שׁוֹם שְׁנֵרָאָה מֵאֶחָד עַל חֲבֵרוֹ, חֲלִילָה...

שְׂיֵהָא הַכֹּל נַחַת רוּחַ אֱלֹהִים...

שימו לב למילים: שְׁנֵרָאָה כָּל אֶחָד מֵעֵלַת חֲבֵרְנוּ וְלֹא חֶסְרוֹנָם... למרות שיש חסרונות, נתמקד בחיובי שבחבר. מדוע? שְׂיֵהָא הַכֹּל נַחַת רוּחַ אֱלֹהִים!

כך יהודי אמיתי חי. הוא לא מואס בזולת בגלל חסרונותיו, אלא יודע להתמקד במעלות שבו ולייקר אותו בזכותם, כאשר האינטרס שלו הוא לעשות נחת רוח לה'. (זה גם סוד הקסם להצליח בשלום בית!!!)

אין ספק שאם נחיה ונחוש כך כלפי הסביבה, השכנים, המשפחה, האישה והילדים, אם נתרכז ונתמרכז בריבוי אהבה & והערכה לכל יהודי באשר הוא, נזכה במהרה לביאת הגואל.

נכון?

י. "כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ." (כח, טו)

מסופר: כשהיה הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זיע"א ילד קטן בן שלש שנים, הגיע לחדר שחיכו בו אנשים להיכנס אל אביו הרה"ק מרוזין זיע"א, הגיע יהודי

אחד שגם רצה להיכנס, לפני שהוא נכנס שאל אותו הילד דוד משה: מה ברצונך לבקש מאבא? השיב היהודי, הנני זקוק לברכת ישועה. בקשו הילד שכאשר ייצא מהרבי שיאמר לו מה אמר לו הרבי, לאחר שיצא היהודי מחדרו של הרבי שאלו הילד: מה אמר לך אבא? השיב היהודי, הרבי אמר שהקב"ה יעזור, ומה יהיה עד אשר הקב"ה יעזור? הוסיף הילד ושאל. אינני יודע ענה היהודי, א"כ חזור נא לאבא ושאל אותו, אמר הילד, חזר היהודי אל הרבי ושאל את שאלתו של הילד. השיב לו הרה"ק מרוזין זיע"א ואמר: הקב"ה יעזור גם עד אשר יעזור, ופסוק מפורש הוא כמו שאמר ליעקב אבינו ע"ה, "כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דיברתי לך", כלומר, אעזור לך אף לפני שעשיתי את אשר הבטחתי לך.

י"א . "כי לא אעזבך עד אשר אם-עשיתי את אשר-דברתי לך ."

(כח,טו)

לשם מה מספר לנו הכתוב יציאתו של יעקב הרי העיקר הוא לדעת לאן הוא הולך

וי"ל שיש שני סוגי הליכה:

א. אדם ההולך למקום אחר כי הוא צריך למקום החדש.

ב. משום שעליו לעזוב מקומו הישן בעל כרחו, כאן עמדו לפני יעקב אבינו שתי המטרות כאחת, הרי רבקה אמרה ליעקב לברוח לחרן אל אחיה, מהסיבה כי "הנה עשו מתנחם עליך להרגך", וכוונתה היתה בעיקר להוציא את יעקב ממקום הסכנה בבאר שבע, ואילו ליצחק אבינו היתה כונה אחרת, "קום לך פדנה ארם וגו' וקח לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך", וכוונתו בעיקר היתה שילך לחרן. נמצא שגם היציאה וגם ההליכה היו עיקר גדול אצל יעקב, לכן נאמר גם "ויצא" וגם "וילך".

י"ב . ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח,י)

שואל רש"י: מפני מה הזכיר הפסוק את יציאתו של יעקב, האם לא עיקר המעשה ללמדנו להיכן הלך? אלא מתרץ רש"י מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה והוא הדרה.

יצא משם פנה הודה פנה זיוה ופנה הדרה.

כל ימיו השתוקק ה"חפץ חיים", לעלות ולהשתקע בארץ ישראל.

היה זה חלומו הגדול לזכות ולהתגורר בארץ הקודש.

פעם אחת עשה מעשה וקבע תאריך בו יעזוב את ראדין, ואף דירה הוכנה לו בארץ ישראל בעיר פתח תקוה.

ניסו בני הקהילה להניא אותו ממחשבתו זו ואף מקהילות סמוכות שלחו שליחים שידברו על ליבו, אולם מאומה לא עזר וה"חפץ חיים" נותר איתן בדעתו.

כאשר נודע הדבר לגאון רבי חיים עוזר גרודיזנסקי, הזדרז ונסע לראדין, שם מיהר אל ביתו של ה"חפץ חיים" וכאשר נפגשו השניים פתח רבי חיים עוזר והסביר ל"חפץ חיים" את ההשפעה העצומה שיש לו על כל יהודי ליטא ופולין, וסיים רבי חיים עוזר את דבריו באומרו: יש לדעת כי כאשר הסבא מיסב אל השולחן, מתנהגים הנכדים ביראת כבוד!... כאשר שמע ה"חפץ חיים" את הרמז ביטל את נסיעתו.

י"ג . "וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ" (כח, טז)

בנביא (יחזקאל פרק י פסוק י"ד) נאמר על מעשה המרכבה: "טארבעה פנים לאחד פני האחד פני הרכוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר".

אותה דמות אדם החקוקה שם, היא דמותו של יעקב אבינו וכפי שמובא במדרש (בראשית רבה פרשה ס"ח) על הפסוק "והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו", שבשעה שהיו המלאכים עולים למעלה היו רואים אוקונין שלו, וכאשר היו יורדים למטה היו רואים את אותה דמות, מיד אמרו: "ישראל אשר בכך אתפאר, אתה הוא שאיקונין שלך חקוקה למעלה!" נמצא אם כן שהמלאכים הם אלו שגילו ליעקב עכשיו שדמות דיקנו חקוקה על כסא בכבוד.

ולפי זה יש שביארו את הפסוק באופן נפלא: "וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ", כאשר יעקב הקיץ משנתו מיד אמר: "אכן" ראשי תיבות: "אריה, כרוב, נשר" "יש ה במקום הזה" ואת זה ידעתי, אולם ו"אנכי" ראשי תיבות: "אריה, נשר, כרוב, יעקב" "לא ידעתי", אלא דבר זה נודע לי רק כעת מאת המלאכים!

י"ד . "וַיִּנְתֶּן-לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד לְלַבֵּשׁ." (כח, כ)

להסתפק במה שחננו השי"ת ולשמוח בחלקו!

וכתב החובת הלבבות (שער הבחינה פ"ה) כי "זאת שאלת הצדיקים מאת ה'. לא ישאלו המותרות, רק הדבר ההכרחי בלבד, שאי אפשר לו לאדם שיחיה בלעדיו. ובידוע כי נטיית האדם אחר בקשת המותרות, הוא גורם לו מהומות רבות, ועל כן

כל איש ירא את ה', ראוי לו שיהיה שמח בחלקו ושיסתפק במועט, ושלא יתאוה המותרות, וייטיב לבו ביראת ה'".

הגאון מוילנא זי"ע כותב(באבן שלמה – פרק ג-ד): ב' מיני גבורה נמצא בעובדי ה' ונקראים גבורים ואנשי חיל. גיבור הוא הכובש את יצרו בעת שבאה עבירה לידו ואנשי חיל הם אבירי הלב בשלימות הבטחון להגות בתורה יומם ולילה ושלא להשגיח על בניו וב"ב הצועקים ללחם וכמ"ש שחורות כעורב שמשים עצמו אכזרי על בניו כעורב. ומה עושה לו הקב"ה? מזמין לו אדם להחזיקו כיששכר וזבולן".

כדי לעמוד במצבים אלו ולא להשבר – אומר הגאון רבי חיים פנחס שיינברג שליט"א – צריך הבן-תורה ללמוד את מדת ה"הסתפקות" להסתפק בלחם לאכול ובגד ללבוש' והרוצה יותר מזה זוהי חמדה אשר עליה אומר הגאון מוילנא (שם פ"ג-ב) "כל העבירות והחטאים באים מחמדה... והסתפקות שהוא ההיפוך' הוא היסוד של כל התורה".

דרך התורה היא ההסתפקות – אומר הגר"ח פ' – ולא שאין הקב"ה ח"ו רוצה לתת לבן-תורה' אלא זו הדרך לגדול בתורה... אי אפשר לגדול כאשר רוצים את הכל' כי אין לזה גבול וזה רחוק מהתורה. יעקב אבינו היה כל רצונו לחם לאכול ובגד ללבוש' וכאשר השיג זאת אמר "יש לי כל".

הקשה רבינו הגרא"מ שך זצ"ל: חז"ל אומרים במשנה באבות "איזהו עשיר השמח בחלקו" כיצד יתכן שיהיה אדם שמח בחלקו' הלא ידוע קביעתם של חז"ל: "יש לו מנה רוצה מאתים". אם כן כיצד יוכל אדם להיות שמח במנה' כאשר הוא שואף למאתיים?

אלא – מבאר הרב שך – בהכרח מדובר כאן באדם שאין לו מאומה' ועליו נאמר שהוא עשיר' כאשר הוא שמח בחלקו.

אך עדיין קשה – הוסיף הרב שך – היתכן כזאת' שאדם שאין לו מאומה יהא שמח בחלקו? ועל כך השיב: "מי שאין לו מאומה' אינו מרגיש כלל את טעמו של העולם הזה' וה"עולם הזה" לא חסר לו. "שמח בחלקו" הוא' איפוא' רק מי שלא טעם את טעמו של העולם הזה"...

ט"ו . "וְנָתַן-לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד לְלַבֵּשׁ." (כח,כ)

וקשה, למה היה צריך יעקב אבינו לומר לחם "לאכול" ובגד "ללבוש" הרי ברור שלחם הוא בשביל לאכול ובגד בשביל ללבוש.

והפירוש הוא, שישנם בני אדם קטני אמונה מחוסרי בטחון, שכמה שיש להם אינם מרוצים, ותמיד דואגים מה יהיה מחר, ואוגרים לצורך העתיד, אך בעלי הבטחון שמחים בחלקם ובוטחים בהקב"ה שיזמין להם את הצטרכותם בכל עת, ואינם דואגים דאגת מחר.

וזה שאמר יעקב אבינו, "ונתן לי לחם לאכול", לא לאגירה, "ובגד ללבוש" לא לצורך העתיד.

ט"ז . "וְנָתַן-לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד לְלַבֵּשׁ." (כח,כ)

מובא בספר "אוצר אפרים" פרוש נפלא בענין זה. כי הרי צריך להבין מדוע כתבה התורה לחם לאכול והרי ברור שבגד לובשים ולחם אוכלים?

אבל אפשר לפרש כך: יש אדם שהולך למכולת ורוצה לקנות לילד מאכל טעים אך מאכל זה הוא יקר, ועושה חשבון שאם יקנה מאכל זה, הרי לא יוכל לקנות לו מגפים לחורף.

וכשהולך לקנות מגפים, מציע לו המוכר מגפים מעור עם פרוה מחממת, אבל הוא עושה חשבון שאם יקנה מגפים כאלו, לא ישאר לו כסף לקנות במכולת לחם וחלב.

יוצא שאדם זה אוכל מגפים ולובש את מה שלא יוכל לקנות במכולת.

ולזה ביקש יעקב אבינו: "ונתן לי לחם לאכול", שהלחם יהיה מאכילה ולא מלבוש, ושהבגד יהיה לבוש ולא מאכל.

י"ז . "וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשֶׁדֶה וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר." (כט,ב)

תפילה ליד הבאר

"יעקב, חשבת היום על בתנו הבכירה?", ודאי וודאי, היאך לא אחשוב! כל יום שעובר אני דואג יותר ויותר.

"היש לך איזהו רעיון חדש, שיסייע בידינו למצוא את זיווגה?", שמעתי שם של שדכן שעדיין לא דיברנו עימו, אפשר לנסות להתקשר אליו. "מסתמא, לא יהיה לו הצעות בשבילנו, כשישמע שאין לנו לתת דבר". צריך תמיד לנסות, הישועה נמצאת מעבר לפינה "ישועת ד' כהרף עין...!", "נכון, אבל אני כבר מיואשת. כבר ניסינו את כל הסגולות, אולי יש עלינו עין הרע?"

ר' יעקב פורץ בצחוק מריר. איזו עין הרע יכולה לחול עלינו? יש במה לקנאות בנו בדירה הצרה לנו או בפרנסתנו הדחוקה?

העיקר שאנו שמחים ומאושרים בחלקנו, אמנם בעיה אחת מעיקה על חיינו איך נחתן את תשעת בנותינו, כשהבכירה כבר גילה אינה צעיר כלל! באחרונה זה היה נשמע כמעט מידי יום בביתו של ר' יעקב, אבל הישועה בוששה לבוא, והייאוש כבר החל לאחוז בר' יעקב וברעייתו הנאמנה, שהתקרבו להקב"ה בצעירותם.

ולפתע – יום אחד נצנץ רעיון במוחו של ר' יעקב והוא שטחו לפני רעייתו. עלה בליבו רעיון, מאחר ואנו מצפים לישועה זה שנים רבות, אולי הגיע הזמן לעשות מעשה... איזה מעשה אתה חושב לעשות שעדיין לא עשינו?

עלה בדעתי לאחוז במעשה אבותינו הקדושים ולנהוג כמותם! אבותינו מצאו את זיווגם על הבאר..., והנה מחוץ לעירנו ישנה באר נטושה, אולי אלך לשם להתפלל על מציאת זיווגה של בתנו...

רעייתו הגיבה ואמרה: עשה כפי הבנתך העיקר שהקב"ה ישמע את תפילותינו וישלח לנו מהרה את ישועתו.

כבר למחרת, ר' יעקב כדרכו מתפלל "ותיקין" עם הפרושים שבעיר, לאחר התפילה נחפז במהירות לביתו שם טעם פת שחרית קלה, נפרד מאשתו הצדקנית כשבידו ספר תהילים הספוג כבר בדמעות של שנים רבות, הזמין מונית ונסע לקצה העיר, שם המשיך לבדו בין השדות, אחר כברת דרך התיישב תחת עץ לנוח קמעא. והנה שומע הוא נביחות כלב, נושא עיניו ורואה נער ועמו כלב אימתני קרבים אליו. ר' יעקב מלמל: ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו... והנער קורא

לעברו: מה אתה מחפש כאן? ר' יעקב השיב: מצאתי כאן מקום להתפלל... אמר לו הנער: להתפלל כאן? זהו שטח פרטי, אזור, ששייך לנו. "זה שלכם" שאל בחרדה ר' יעקב? עדיף שלא תכיר אותנו... אתה יודע מה – אומר לו הנער, בא נעשה "עיסקא", אני מרשה לך להתפלל ובלבד שתתפלל גם עלינו... ר' יעקב הנהן בראשו, והנער נעלם עם כלבו כלעומת שבא.

ר' יעקב המשיך בדרכו, הגיע אל הבאר הישנה שהכיר זה שנים רבות, הוציא את ספר התהילים, והחל לשפוך שיחו לפני קונו. דמעות רבות שפך שם ר' יעקב, שוכח היכן הוא עומד ומרגיש ממש כאילו עתה הוא בתפילת נעילה של יום הכיפורים, ופתאום קיבל תחושה – הנה תפילתי נתקבלה!

לפתע התעורר משרעפיו ורואה רכב משטרתי ושני שוטרים מזנקים לעברו. השוטרים שואלים: מה אתה עושה כאן?

ור' יעקב מגביה את ספר התהילים ואומר: "התפללתי כאן על מצבי הקשה לפני בורא עולם..."

השוטר אומר לו: "אתה נמצא באזור פשיעה, ויש לנו הוראה מגבוה לעצור את המשוטט באזור... הוא מורה לו לעלות על הרכב.

ר' יעקב קיבל עליו את הדין ואמר בליבו "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", ונזכר במעשה ברבי עקיבא עם הנר והחומר שלמד זה עתה ב"דף היומי" במסכת ברכות. עם הגיעם לתחנת המשטרה האזורית, הביאו את ר' יעקב לפני החוקר ששאלו: מה היו מעשיך שם? באתי לשם להתפלל, השיב ר' יעקב. ומדוע דווקא שם? ממשך החוקר להקשות. "כי יש שם באר...", ומה הקשר בין תפילה לבאר, צוחק החוקר. כדי להתפלל על זיווגה של בתי, על שידוכים, מתפללים על יד באר, כמו שעשו אבותינו הקדושים...

מי הם האבות הקדושים שלך? שואל החוקר בתמהון. "אברהם, יצחק, יעקב, משה רבנו" – משיב ר' יעקב בביטחון.

החוקר אמר לר' יעקב: "הסיפור שלך נראה לי כדמיון פרוע, נראה לי שאתה סוחר סמים שראוי להשליכו למעצר תקופה ארוכה, אך המתן עד שאתייעץ עם מפקד התחנה". ר' יעקב הוציא את ספר התהילים וביקש מהקב"ה לחזור לביתו בשלום...

תוך כדי המחשבות הטורדות את ראשו, קוראים לו לחדרו של מפקד התחנה. ר' יעקב מובל לחדרו של המפקד, והמפקד סוקרו מכף רגל ועד הראש. המפקד הרהר והביט קלות על ר' יעקב ואמר לו: אני מפקד בתחנה זו שנים רבות, מקרים רבים הובאו לפניי, וליבי אומר לי שאינך פושע, אלא אדם תמים דעים שלא פגע באדם מעולם, אבל רוצה אני לבחון את טוהר ליבך ומקווה שאכן תעמוד במבחן. ר' יעקב הנהן בראשו, ואז אמר המפקד: יש לי בן שחזר בתשובה, בחור עילוי וצדיק שלומד בישיבה חשובה בדרום הארץ ומחפש את זיווגו, רק יש לו "שיגעון שרוצה אישה שגדלה בבית של תורה! אני חושב שהגעת לתחנה הישר מהשמיים! אני מוכן לשלם עליו דירה"... הוסיף המפקד...

לא עברו חודשים רבים, עד שחוקרי ומפקדי תחנת המשטרה רקדו בחתונה הגדולה לשמחתם של כל הצדדים, ואז חשו כולם כי "ישועת ה' כהרף עין

י"ח . וירא והנה באר בשדה" (כט,ב)

כתב בספר "שער בת רבים": הנה במדרש דרשו פסוקים אלו על דרך רמז לבל יהיו כסיפור דברים בטלים ח"ו.

ואפשר גם לנו לומר על דרך רמז. וירא במראה הנבואה והנה באר זה בהמ"ק באר נובע שפע לעולם בשדה ע"ד ציון שדה תחרש. והנה שם שלשה עדרי צאן כהנים לויים וישראלים רובצים עלי' אין להם קיום ורביצה אלא עליה בעבורה כי מן הבאר ההיא מהשפע הנז' ישקו העדרים הנ"ל.

אך אח"כ גרם עונם עון ע"ז והאבן גדולה עפ"י הבאר היצה"ר הנקרא אבן נגף הושם עפ"י הבאר וסתמו מלהשפיע ונחרב הבית ראשון. ובראות אנשי כנסת הגדולה גודל הרעה של יצרא דע"ז לכן ונאספו שמה כל העדרים בימי עזרא וגללו את האבן מעפ"י הבאר שאנשי כנסת הגדולה הסירוהו מן העולם ועי"ז חזרו והשקו את הצאן את השפע מהבאר ההיא כי נבנה הבית השני והיו מושפעים כמאז. אך אח"כ כאשר חטאו בשנאת חנם גרמו כאילו הם בידי עצמם והשיבו את האבן הוא יצה"ר עפ"י הבאר למקומה לסתום השפע והטוב, ונחרב הבית השני. וידוע מאמר חז"ל במדרש איכה על פסוק "ותבער ביעקב כאש להבה", דיעקב אבינו הוא מרגיש ומיצר בצרות ישראל יותר מאברהם ויצחק.

וכן הוא שמח בטובתם יותר מהם דכתיב "מי יתן מציון וגו' יגל יעקב ישמח ישראל". וז"ש ויאמר להם יעקב כשואל לישראל אשר בגלות אחי מאין אתם מאיזה עון גליתם מארצכם ויאמרו מחרן אנחנו מחרן אף איש על רעהו הוא שנאת חינם ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור כמ"ש במדרש את מי שהוא עתיד ללבן את עונותיכם כשלג ע"י נחור וחרון חבלי משיח. לכן מוטב לכם לשוב בתשובה מיד ולא תצטרכו לסבול חבלי משיח (ואל תתמה על פירוש לבן בן נחור על השי"ת דכבר ידוע דכל התורה כולה היא שמותיו של ה' וע' ברקנטי כאן שמפרש כל עניני לבן לסודות של מעלה. כי התורה מדברת למטה ורומזת למעלה כי ע' פנים לתורה וכולם אמת. וגדולה מזו מצינו במדרש אסתר על הפסוק ויאמר המן למלך אחשוורוש. המן זו מה"ד. מלך אחשוורוש זה הקב"ה שאחרית וראשית שלו) ויאמרו ידענו כל זה ויאמר להם השלום לו יתברך עמכם,

הלא אם אין ביניכם שלום איך יהיה שלום ביניכם לבינו ית' שנאמר עליו "נושא עון ועובר על פשע". ואחז"ל למי נושא עון למי שעובר על פשע. כל המעביר על מדותיו וכו'. ואתם אינכם עוברים על פשע ויאמרו שלום מה שאנו בוטחים בו הוא כי והנה רחל בתו באה עם הצאן כמ"ש (ירמיה ל"א) "קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה" וע"י זכות רחל שתבכה על בניה ישובו בנים לגבולם. ויאמר אם רק ע"ז אתם בוטחים ולא תחזרו בתשובה מעצמכם הן עוד היום גדול הוא עת הגאולה לא עת האסף המקנה כי תאריך ותתרחק הגאולה עד "בעתה" ולא תזכו ל"אחישנה". ומה לכם להמתין על צעקת רחל,

לכן מוטב לחזור בתשובה ועי"ז השקו הצאן. השפע הבאר ולכו רעו מפסת בר בארץ כרועה עדרו ירעה צאנו בלי יגיעת חרישה וזריעה ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים ויתאחדו כולם ויסירו מביניהם עון שנאת חינם שעל ידה נחרב הבית וגלו ישראל וגללו את האבן היינו יצה"ר מע"פ הבאר כמ"ש והסירותי את לב האבן מבשרכם ואז והשקינו הצאן שפע מים חיים. עודנו מדבר עמם הראוהו בנבואה דכאשר ישראל יחזרו בתשובה אז יגאלו מיד ורחל העליונה היא השכינה הק' באה עם הצאן אשר לאביה שבשמים כי רועה היא מנהגת את ישראל ושומרם כמ"ש "הן בעונותיכם נמכרתם ובפשעכם שולחה אמכם". וכמ"ש בזוה"ק משל למלך שגירש את בניו וגירש את אמם עמהם. להשגיח עליהם (אלשיך הק' ועה"ט לרח"ו ז"ל) וע' זוה"ק סו"פ ואתחנן.

י"ט . "אחי מאין אתם" (כט,ד)

אחר אשר לימדנו רבינו הקדמון בספר החינוך (מצוה טז) שפעולות חיצוניות הנהיגו הינם משפיעים על הפנימיות, הנה מזה יש עצה טובה, הן לענין הטבה לזולתו על ידי טוב לב ופה טוב.

והנה הרגל נפלא יש לנו, והוא שיהא לשונו של אדם לשון רכה טובה וניחוחה. ונסביר הדברים: הנה אדם פוגש בחבירו וליבו גס בו, כלומר הם "חברים טובים" ואין מקפידין זה על זה ויכולין לנהוג זה עם זה בדבר שנראה לכאורה כשלילי, אבל מרוב חיבתם אינם מקפידין זה על זה, (עיינן כיוצא בזה בביצה כת.), והנה אפשר שהאחד יאמר לריעו: הו טיפש, איפה היית לא ראיתי אותך זמן רב. הנה בודאי לא יקפיד זה לעומתו כי מכיר את ליבו. אכן עבור ישור המידות, גם מדבר בזה ראוי ונכון להרחיק, ותחת סגנון זה יכול לומר סגנון נקי ונעים. הו אחי איפה היית...

צא וראה איך נהג יעקב כשפגש את הרועים ענה ואמר 'אחי! מאין אתם' וגו', ורק אח"כ העיר להם על הנהגתם ואמר 'הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה'.

וכך אנו רואים: ישנם בני אדם שלשונם נקי וצח, לא ישמע על פיהם דבר הנראה כתרעומת או בקינטור כלל, אפילו כשלא יקפידו הללו שלעומתם. ומאידך יש בני אדם אשר פיהם בסגנון של קינטור ודרך גסה ובלתי נעימה, והלא אותם הדברים יכולין קצת לשנות וישמע חיובי יותר ונעים יותר, אך מה? ההרגל אשר דשו בו הקנה להם הנהגה זו כטבע שני, ה' ישמרנו.

וביותר נחוץ להשמר ביתר שאת ויתר עז, כל הורה ומלמד, אם ינהגו בסגנון קשות אפילו בצורה של צחוק, הנה ידעו נאמנה: כי הילדים יורשים תכונה גסה אשר תלווה אותם לאורך ימים. ולכן מוטל שבעתיים על ההורים והמורים והמלמדים לנהוג בדרך נימוסית ביותר לבל יקלקלו את החניך הרך.

ובהנהגה זו בזמן ממושך – זוכים לשפץ את הפנימיות והלב נעשה רך ורגיש ומבין, ומסירים לב האבן וקונים לב בשר, כי החיצוניות משפיע על הפנימיות. השם יתן לנו דעת כיצד לנהוג. אמן.

"ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו" (כ"ט, ז')

רבי מאיר'ל מפרמישלן זצ"ל היה

אומר: ריבוננו של עולם! אם חלילה "לא עת האסף המקנה" –

כלומר, טרם הגיעה העת לאסוף את ישראל

מגלותו, אבקשך על כל פנים: "השקו הצאן ולכו רעו" – לפחות תן להם פרנסה

בריווח, שלא יחסר מזונם ומלבושם, עד אשר נזכה לגאולה השלמה... (מענינה

של תורה

כ. "ויגל את-האבן מעל פי הבאר" (כ"ט, י')

כולנו מכירים את ציור הילדים

כיכר השוק הומה אדם באמצע באר מים. מצד אחד עומדים רועי הצאן עם צאן

מרעיתם, ומן הצד השני עומדת רחל. לידה עומד אברך צנום מזוקן כפוף קמעה

יעקב. ואז מגיע הרגע – יעקב אבינו נגש לבאר ובהינף יד מזיז את האבן מעל פי

הבאר. "ויגל את האבן מעל פי הבאר"

כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעך שכחו גדול. (רש"י)

"כוחו גדול" !?

זה מה שבאים ללמדנו שיעקב אבינו היה "גיבור". יעקב ה"איש תם" ה"יושב

אוהלים" שרק אתמול ישב י"ד שנה בבית מדרשם של שם ועבר והגה בתורה. היום

באים לציין את כוחו וגבורתו. קשה להבין. כידוע כל סיפור ומעשה בתורה נאמר

בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים". מה הסימן המוסרי הערכי – לבנים. שיש כאן?

ועוד אם באמת היה גיבור וחזק כל כך איך לא נלחם עם עליפז. במקום להתלמדן

איתו בסוגיית "עני חושב כמת" היה משיב לו מנה אחת אפיים. וכן מדוע ברח

מבית הוריו מפחד עשיו. צא והלחם בו שהרי "כוחו גדול" ???

שני היבטים נאמרו כדי לתרץ קושיה חמורה זו. ושניהם מפיהם של גדולי האומה.

האחד הוא רבם של חסידי גור בדור הקודם "השפת אמת" והשני מגדולי גידולי

סלבודקא ר' מאיר חדש זצ"ל

וכל אחד מתרץ ואומר בהיבט שונה לגמרי. השפת אמת טוען יעקב לא היה בעל כוח פיזי מיוחד במינו. ור' מאיר טוען בדיוק הפוך ליעקב כן היה כוח פיזי גדול. וכך דבריהם הק' –

שיעקב מגיע לחרץ הוא מגיע ראשונה לכיכר העיר ושם פוגש את הרועים. הוא אומר להם "השקו הצאן" והם טוענים כנגדו "לא נוכל, עד אשר יאספו כל העדרים, וגללו את האבן מעל פי הבאר". מסביר השפת אמת את הדו שיח שמתנהל ביניהם. הרועים טוענים אנחנו לא יכולים לגלול את האבן לבד. רק כאשר יתאספו עוד רועים ביחד אז נוכל להזיז את האבן. בא יעקב וטוען לאומתם לא, אם רק הייתם מנסים, אם רק הייתם רוצים אזי גם לבד הייתם יכולים להזיז את האבן.

הוא מנסה ללמדם פרק בכוחות הנפש של האדם. אדם שרוצה בכל מאודו להשיג משהוא. אין דבר שיכול לעמוד בפניו. וכאשר מגיעה רחל הוא מדגים בפניהם הלכה למעשה את הפרק הרוחני שניסה להנחילם. ויגל האבן לא שליעקב היה כוחות פיזיים על אנושיים אלא שהוא בסך הכל רצה. וכשרוצים אין דבר העומד כנגד הרצון.

ר' מאיר חדש טוען כאשר יעקב גלל את האבן התגלה כוח הפיזי הגדול שהתברך בו יעקב מלבד מעלותיו האחרים. ומתי יעקב משתמש שוב בכוח זה בסוף הפרשה. כאשר לבן משיג את יעקב לאחר שברח ממנו. הם מתווכחים ומתנצחים ובסוף מתפייסים ועושים שלום.

ואז אומר יעקב

"ועתה לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך"

"ויקח יעקב אבן וירימה מצבה"

אומר המדרש תנחומא "וירימה, והוא הרימה מצבה כאדם שמעביר פקק צלוחית מן הצלוחית".

שוב מציינת התורה לשבח את כוחו הפיזי של יעקב. (ובמפרשים זה ממש אותם מילים)

פעמיים בלבד משתמש יעקב בכוח הרב שניחן בו. פעם למטרות חסד ופעם למטרות שלום. הוא יכול להשתמש בו מצוין להלחם עם עליפו ועשוי, הוא יכול להשתמש בו מול רמאותו הבלתי פוסקת של לבן.

אבל יעקב ה"איש תם" ה"יושב העולים" ה"בן ישיבה" אינו משתמש בכוחות פיזיים שחנן אותו הבורא אל מנת להכות את יריביו זו אינה דרכה של תורה. רק כאשר באים לעשות חסד ולהשכין שלום אז יש את המקום להשתמש בכוחות נוספים שנתן הבורא.

"להודיעך שכוחו גדול" לא בשביל להלחם אלא להרבות צדקה וחסד.

בברכת הגשמים אנו אומרים

"יחד לב ויגל אבן . . . בעבורו אל תמנע מים"

יגל אבן זה כמובן הפרשה שלנו "ויגל האבן מעל פי הבאר" לא משנה כיצד נפרש את הפסוק או כשפת אמת או כר' מאיר חדש בשניהם בעבור יעקב שכזה – אל תמנע מים.

כ"א . "וַיֹּאמֶר לְבֶן טוֹב תְּתִי אֹתָהּ לְךָ מִתְּתִי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר" (כט, יט)

תתי במספר קטן בגי' 9 וכן לאה במ"ק בגי' 9,

מתתי במ"ק בגי' 13 וכן רחל במ"ק בגי' 13

ולזה התכוון לבן באומרו טוב תתי אותה לך, – ליעקב, מתתי אותה – לאיש אחר, מתתי שהיא רחל לאיש אחר, איש אחר במ"ק בגי' 16 וכן עשו במ"ק בגי' 16. (חלק מהווארט ידוע בשם אחד הגאונים איני זוכר שמו)

"וַיֹּאמֶר לְבֶן טוֹב תְּתִי אֹתָהּ לְךָ מִתְּתִי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר שְׁבֵה עִמָּדִי." (כט, יט)

זיווגו של אדם נקבע מן השמים

לבן רוצה לתת את לאה ראשונה ליעקב בטענה שהיא הגדולה ולא יתכן לתת הצעירה לפני הבכירה. ואף שלבן עשה זאת בהערמה מ"מ ברור שזיווגו של אדם נקבע מן השמים ומשמים רצו שיתקיים הדבר. אל לו לחשוב לאדם שהוא בוחר לו בת זיווגו אלא מ' יום קודם יצירת הוולד יוצאת בת קול מהשמים ומכריזה "בת פלוני לפלוני". מכריזים בשמים וקובעים לאדם ובוחרים לו את בת זיווגו.

בכדי לחזק את הדברים נביא מעשה נפלא המובא בספר "אנשים מספרים על עצמם" לרב חיים ולדר שליט"א, הסיפור מסופר מפי בעליו:

אני בן למשפחה טובה וידועה. למדתי בישיבות הטובות ביותר. למדתי היטב, וכשהגעתי לפרקי, רצו אותי משפחות רבות לחתן. לי בעצמי היו דרישות מקובלות ואולי קצת יותר. יותר נכון, אני לא דרשתי כלל. הוריי דרשו בשבילי.

לאחר הצעות אחדות שדחיתי, הציעו לי בחורה טובה מאוד. ערכנו את כל הבירורים, והיא ענתה על הדרישות. נפגשנו, ומיד הרגשתי שהיא מתאימה לי. היו בה כל התכונות שחיפשתי, ומעבר לכך הרגשתי שהיא הבחורה שחיפשנו הוריי ואני.

נפגשנו שלוש פגישות, והכול התנהל למישרין. לאחר כל פגישה מסרנו תשובה חיובית לשדכנית, וזו קבעה פגישה נוספת.

בפגישה החמישית, שהייתה בטיילת כלשהי במרכז הארץ, עצרתי לפתע ואמרתי לה שאני חושב שאנחנו מתאימים, וביררתי אם גם היא חושבת כך, היא הנהנה בחיוב והייתה נרגשת מאוד. רגע לאחר הגילוי המרעיש של משמעות הדברים שאמרנו, מיהרנו לטלפון ציבורי להודיע להורים.

הם שמחו מאוד וסיכמו ביניהם להיפגש בביתה של הבחורה יומיים לאחר מכן. לסיכום הנושא הכספי.

נרגש חזרתי לישיבה וסיפרתי לחבריי הטובים ביותר בסודי סודות, כי סיכמתי עם בחורה וכי בעוד יומיים יהיה וורט.

ביום המיועד נפגשנו אני והבחורה, הוריי והוריה. לאחר היכרות קצרה "גירשו" אותנו ההורים מהבית, "כדי שנוכל לריב בנחת" אלו היו מילותיו של אבי, שניבא ולא ידע מה ניבא.

לקחנו מונית לאזור הטיילת, הספקנו לטייל חצי שעה, ואז אמרתי לה שאולי כדאי להתקשר לביתה ולשאול האם כבר סוכמו הדברים. התקשרנו, והוריה אמרו לה שנחזור מהר ככל האפשר. נכנסנו למונית הראשונה שהזדמנה למקום, ובדרך הרגשנו ממש מאורסים. זו הייתה אווירה אחרת. ידענו שכעת נלך הביתה, ירימו כוסית, וחברים יפרצו לבית בשירת "קול ששון וקול שמחה". הגענו. ראינו את פני ההורים, ואלה לא בישרו טובות.

אבי היה הראשון שדיבר: "יש לנו בעיה. השדכנית הטעתה אותנו. אנחנו צריכים לדון בעניין בכובד ראש". ציפינו שימשיך בדבריו, אך תחת זאת קמו הוריי, לחצו את ידיהם של הורי הבחורה ואמרו לי: "בוא איתנו". "רגע", אמרתי, "מה הסיפור?"

"בוא איתנו ונסביר לך" ענו הוריי. רציתי לדבר איתה, אך היא הייתה המומה כמוני. הסתכלנו זה בזה. היא הייתה חיוורת, וכנראה גם אני. וזה היה המבט האחרון שהחלפנו.

כבר ברחוב החל אבי לפרוק את כעסו: "זו חוצפה מה שהיא עשתה לנו, השדכנית הזו", אמר. "איך היא עבדה עלינו בצורה כזו?" ומיד הסביר: "בכל השידוכים עד היום היה ברור שהצד השני נותן דירה. לפני ההתחייבות הזו לא הסכמנו כלל

לשמוע את ההצעה. גם כאן חשבנו שהכול בסדר, אך כבר בחמש הדקות הראשונות הבנו שמדובר בטעות. להורים של הבחורה הזו אין כסף לדירה, וגם לא לעשירית דירה. יש להם כסף למחצית חתונה מצומצמת מאוד, ואפילו בשביל שעון הזהב הם אמרו שיצטרכו לקחת חובות. הפילו אותנו בפח, ומזל שגילינו את זה בזמן".

שתקתי. חשתי שהעולם כולו נופל. "נפלנו בפח", "רימו אותנו", "שידוך בלי רמה", "משפחה פשוטה". כל זה על הבחורה המיוחדת שאיתה נפגשתי?

"מזל שיצאנו מזה בזמן", שמעתי את אבי אומר, ואז פתחתי את פי בפעם הראשונה: "זה לא בדיוק בזמן", אמרתי, "אני סיכמתי דברים עם הבחורה הזו".

"לא נורא", אמר אבי, "מזל שלא נפגשת עוד כמה פעמים. יש לנו הצעה מיוחדת, שליבי אומר לי שהיה צריך לגשת אליה קודם. אין מה לעשות, שידוכים הם לא טיול מהנה..."

"אבל, אבא, אולי לא שמת לב למה שאמרתי. אני סיכמתי עם הבחורה הזו. התחייבתי".

"שטויות", הגיב אבי, "אלה דברים שקורים בכל יום. כל עוד לא היה וורט, אין כל חשיבות למה שאתה או היא אמרתם".

נראה היה שמילותיי לא נקלטו אצלו כלל. הבנתי שאין על מה לדבר. השידוך הזה אינו בא בחשבון.

איני יודע מדוע, אך למרות שיברון הלב שחשתי לא עשיתי ניסיונות רבים מדי להחזיר את השידוך. במבט לאחור, אני יודע שלא הבעתי מספיק בפני הוריי את תחושת האובדן. אולי מפני שהייתי צייתן ומעולם לא הבעתי דעה המנוגדת לדעתם. הנחתי שהם רוצים את טובתי ואגב, עד היום אני מניח כך אך ברוב טיפשותי לא יידעתי אותם עד כמה הדברים קשים לי.

לאחר שבועיים התחלתי להיפגש שוב. נפגשתי עם בחורות אחדות. ואז הגיעה בחורה ממשפחה טובה שהתאימה לי מאוד. לא הייתה סיבה שלא להמשיך איתה.

היא בעצמה רצתה את השידוך כבר מההתחלה, ומהר מאוד סיכמנו בינינו על אירוסין.

הוורט היה למחרת, והוא היה קצר הרבה יותר מכפי ששיערתני. התברר שהוריי לא לקחו סיכון ונפגשו בלי ידיעתי עם הורי הכלה כבר לאחר הפגישה הראשונה. הם דרשו וקיבלו את כל ההבטחות, ומדובר היה בהבטחות נכבדות מאוד. לכן כל מה שהיה חסר הוא שנסכם בינינו ונתארס. וזה מה שעשינו.

הוורט והאירוסין היו מפוארים ביותר. שנינו נחשבנו למבוקשים מאוד, ועשרות אם לא מאות חברים שלי וחברות שלה הגיעו. השמחה מילאה אותי והשכיחה ממני את הצער והיגון שהיו מנת חלקי בשבועות האחרונים. תקופת האירוסין הייתה נפלאה. המשפחה קיבלה אותי יפה והתגאתה בי מאוד. ארוסתי הייתה נחמדה וחכמה, והכול נראה כמו חלום.

החתונה הגיעה, והיא הייתה מפוארת. מיד אחריה נכנסנו לדירה החדשה שרכשו הוריה בעבורנו.

כאן התחילה תקופה, שכשם שהייתה קצרה, כך הייתה רעה. מהיום השני לנישואין התחלנו לריב. בעצם, לא הייתי קורא לזה "התחלנו". היא הייתה רבה, אני הייתי מבקש ממנה סליחה, והיא לא הייתה סולחת עד לריב הבא. היא לא אהבה שום דבר שאני עושה: לא את אופן האכילה שלי ולא את אופן הדיבור, לא את אופן ההליכה שלי ואפילו לא את הצורה שבה ישנתי.

כשהסתיימו שבעת ימי המשתה, נכנסנו אל החיים האמיתיים, ואלו לא היו חיים, אלא סיוט אחד גדול.

אשתי התגלתה כביקורתית רצינית מאין כמותה. מצידוי לא הייתה שום נקודת ביקורת עליה. היא הייתה מבשלת, מכבסת, מנקה את הבית היטב. אולי זו הייתה הבעיה שהיא הייתה מושלמת מדי, חוץ מעניין המידות, שבהן היה לה להשלים הרבה, אך בשלב הזה עדיין לא קלטתי זאת. עד הנישואים חשבתי שגם אני מושלם, אבל היא סיפרה לי שלא כך הדבר. היא סיפרה לי שאני בן אדם חסר נימוס, גמלוני ועצלן, שאינו יודע להזיז את עצמו ממקום למקום. היא אמרה זאת במילים פוגעות ושברה את רוחי. אך כלפי חוץ נופת צופים. איש לא ידע מאומה.

אני לא דיברתי, לא התלוננתי ולא העליתי על קצה דעתי שמהו נורא קורא לי. ידעתי רק דבר אחד: שאני עצוב ורע לי. שכנעתי את עצמי שאני באמת לא בסדר וחייב להשתנות, כדי להיות ראוי לאישה שהסכימה להינשא לי. לא חשבתי לרגע לחלוק על מסקנותיה, וודאי לא חשבתי שאולי לא היה זה רעיון טוב לשאת אותה.

הפגיעות הללו הסתיימו דווקא מצידה. חודשיים בדיוק לאחר הנישואין הגעתי הביתה וראיתי שהוא מסודר למופת. מבט אחד סיפר שהיא לקחה את כל מה שהיה שייך לה והשאירה אותי עם מיטה מוצעת, ארון בגדים שלי ומכתב קטן שהודיעה לי שהיא עזבה, ושפרטים אוכל לקבל אצל הוריה. התקשרתי להוריי וסיפרתי להם מה קרה. הרגשתי מבויש מאוד והתחלתי לבכות ולהתנצל שאינני אשם ושאני מוכן לעשות מה שהיא תבקש.

הוריי התקשרו להוריה של אשתי ושמעו מהם בתמצות את כל ההשמצות שנאמרו כלפיי בחודשיים האחרונים. בתחילה ניסו לברר איתי אם הדברים נכונים, ואני לא ידעתי מה לענות להם. "אתם מכירים אותי, אתם יודעים איך אני אוכל, הולך ומדבר. לא השתנית. היא חושבת שזה לא בסדר, וגם הקפידה לשכנע אותי בזה. האמת היא, שכמעט השתכנעתי. אם גם אתם משוכנעים בכך אין בעיה, אולי אלך לטיפול".

למזלי, הוריי היו חכמים ממני. הם הושיבו אותי ואמרו לי כי אינם רואים פסול בשום מנהג שלי. להפך. הם חושבים שאני בחור עדין ואציל נפש. הם עודדו אותי לספר מה אירע בחודשיים האחרונים. לראשונה פציתי פה וסיפרתי הכול. כשסיימתי לספר, ישבו הוריי מולי ובכו. מעולם לא ראיתי אותם כך. אמי אמרה לי: "הקשב לי, בני היקר. נישאת לאישה בעייתית וחסרת מידות. מזלך הטוב שהיא זו שעזבה, שאם לא כן, לעולם לא היינו יודעים על הסבל שעברת. היא יכלה למוטט אותך נפשית". הם דיברו ונסכו בי ביטחון, שבעצם לא אני האשם אלא היא. בתחילה חשבתי שהם מנסים לעודד אותי, אך שיחה אחת קטנה עם אבי, שהוא טיפוס אמיתי שיודע לומר ביקורת כשצריך, שכנעה אותי לחלוטין. "האמן לי, בני", אמר, "שאלו הייתי חושב שהבעיה אצלך, הייתי יושב איתך בעדינות ומסביר לך איפה טעית, אך שמעתי אותך, שמעתי גם אותם, ויותר מזה

ערכת ביורור נוסף על אודותיה. אני רוצה שתהיה סמוך ובטוח ששום דבר אצלך אינו בעייתי. אתה נפלת בפת. אני רוצה שתאמין לדברים שאני אומר."

הגט הגיע מהר מאוד, לאחר סדרת דיונים בבית הדין. זהו טקס שלא הייתי מאחל לאיש לעבור אותו, בייחוד לא לצד המגורש, שבמקרה הזה הייתי אני. עמדתי שם מבויש וכואב. היא, בעמידה בטוחה וגאה, קיבלה את הגט. הוריי הגיעו להסכם בכל הנוגע לרכוש, ואני, בחור בן עשרים ואחד, מצאתי את עצמי גרוש טרי. עברי המפואר כבן ישיבה ששמו יצא למרחקים נמחק לטובת המעמד החדש של גרוש שהכול נדים לו. הייתי בייאוש מוחלט. בבוקר קמתי בקושי להתפלל וללמוד. חשתי שאין לי כוחות. ההשפלות שעברתי בחודשיים האחרונים נתנו את אותותיהן ומוטטו אותי לחלוטין.

כל זה נמשך שבועיים. יום אחד התקשרה השדכנית, זו שהוריי בעסו עליה כל כך, והציעה שידוך. כן, אותה בחורה שאיתה סיכמתי על אירוסין, ושהשידוך עימה לא יצא לפועל בגלל כסף. היא אמרה שאמנם אני גרוש, אך מהיום ששמעה שהתגרשתי הודיעה להוריה שלא אכפת לה מה יגידו, היא חושבת שאנחנו צריכים להינשא. הוריה ניסו להניא אותה מכך ואף לקחו אותה לאחד מגדולי הדור שישכנע אותה בדבר. הוא הפתיע אותם ואמר שזה השידוך שלה, ושעליהם להסכים לכך מיידית.

הוריי שמחו שמישהי רוצה אותי, ושמחו עוד יותר מכיוון שדובר ברווקה מצוינת. הם ענו מיד תשובה חיובית.

נפגשנו. קשה לי לתאר מה היה באותה פגישה. בתחילה לא יכולתי להסתכל בעיניה, אך היא בחכמתה החלה לדבר על דה ועל הא, כביכול זו פגישה שישית, כאילו לא עברה חצי שנה שהרסה את כל מה שנבנה בינינו, וכאילו לא העדפתי מישהי אחרת על פניה רק מפני שלהוריה אין כסף. היא דיברה איתי על עבודת ההוראה שלה, על התינוקת החדשה של אחיה ועל התלבטות כלשהי שיש לה בנוגע למשרה שהוצעה לה. דיברנו, ופתאום השתרר שקט.

ואז שמעתי את עצמי אומר: "אני רוצה לומר לך משהו". שתיקה. ואז אמרתי: "סליחה" ופרצתי בבכי בלתי נשלט. כל גופי רעד. בתחילה היא ניסתה לשלוט בדמעותיה, ולאחר מכן הצטרפה אליי.

דברים רבים אמרנו באותו מעמד, ובסיומו חזרנו והבטחנו זה לזו להינשא.

עשר שנים חלפו מאז, ואני נש

כ"ב . "וַיֹּאמֶר לְבֶן לֹא יַעֲשֶׂה בֶן בְּמִקְוֹמָנוּ לְתַת הַצְעִירָה לְפָנֵי הַבְּכִירָה"

(כט,כו)

מבאר בעל בית הלוי: מדוע לבן הארמי הוצרך לבאר ליעקב כי איננו נותן לו את רחל מחמת שהיא צעירה, מספיק שהיה אומר לו לא אינני נותן את רחל?

אלא מבאר הרב: לבן בא לרמוז ליעקב אנחנו לא כמוך, אצלנו אין ענינים כמו אצלך שקנית את הבכורה, אצלי בכורה זו בכורה, וצעירה זו צעירה, לא יעשה בן במקומו מה שעשית שם.

"הרמאי" הזה נותן מוסר ליעקב אבינו,,,

כ"ג . "וַיִּתֵּן לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי רָאָה יְהוָה

בְּעֵינַי כִּי עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי" (כט,לב)

אומרת הגמרא במסכת ברכות דף ז ע"ב: אמר ר' אליעזר אמרה לאה ראו מה בין בני לבין חמי אע"ג דמידעתיה זבניה לבכירותיה כתיב ביה וישטום עשיו את יעקב ואלו בני אע"ג דבעל כרחיה שקיל יוסף וכו' ואפילו הכי וישמע ראובן ויצילהו מידם.

והנה לכאורה הפליאה גדולה הלא מפורשת הסיבה לקריאת שמו של ראובן בתורה ולמה נצרך ר"א לחפש עוד טעמים, ועוד למה בשאר שבטים לא חיפש עוד טעמים?

ויש לבאר דידוע כי חוקי הלשון להקדים הסיבה שהיא בחינת הסיבה והטעם, למשפט המתאחר כמו שכתוב יען עשית את הדבר הזה ולא חשכת וגו' כי ברך אברכך .

והנה כאן בשאר השבטים הזכיר הכתוב תחילה את הטעם והסיבה ואחר כך את המסובב היינו שנכתב תחילה הטעם וסיבה שבעבור זה נקרא שמו כן כמו שכתוב כי שמע ה' כי שנואה אנכי ותקרא שמו שמעון, וכן בשאר השבטים לכו היה קשה לרבי אליעזר מדוע בראובן נשתנה העניין ונכתב שמו לפני הטעם.

על כרחך ההכרח לומר כי גם בלעדי הטעם כי ראה ה' בעוני היה מן הראוי לקרוא את שמו ראובן לכן יפה חקר ודרש כן על ראובן ולא על שאר השבטים. ודו"ק.

כ"ד . "רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי רָאָה יְהוָה בְּעֲנִי כִּי עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי"
(כט, לב)

פירש רש"י: רבותינו פרשו, אמרה ראו מה בין בני לבן חמי, שמכר הבכורה ליעקב, וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו ולא עוד שלא ערער עליו אלא שבקש להוציאו מן הבור. מקשים המפרשים, מדוע פירש רש"י טעם אחר, בזמן שבתורה כתוב בפרוש שהסיבה היא כי ראה ה' בעוניי?

ומתרץ בספר "עדות ביוסף" דודאי שמה שכתוב בפסוק, זה מה שהיא אמרה. וכוונת הפסוק, שהיתה סיבה נסתרת שאותה לא אמרה. ומהי אותה סיבה נסתרת?

ראו מה בין בני לבן חמי. אבל את זה לא יכלה לאה לומר בקול, מפני שהמצב בין יעקב לעשיו היה מספיק עדין גם ככה. ורק חסר עוד שעשיו ידע שאת הבן הראשון קרא יעקב "על שמו". לכן מה שאמרה בקול היא סיבה אחרת, אך אין זה סותר לסיבה שכתובה ברש"י.

כ"ה . "וַתִּקְנֶא רָחֵל בְּאַחֲתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל-יַעֲקֹב הִבָּה-לִּי בָנִים וְאִם-אֵין מִתָּה אֲנֹכִי." (ל, א)

מפרש הגאון ר' יהודה אוסאד זצ"ל בספרו "דברי מהרי"א" עפ"י הגמרא שאומרת לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. נצחו מוטב. לא נצחו יעסוק בתורה. נצחו מוטב. לא נצחו יקרא קריאת שמעי. נצחו מוטב. לא נצחו יזכיר לו יום המיתה. והנה אצל נשים לכאורה לא שייכות העצות הראשונות,

שהרי הן פטורות מלימוד תורה וקריאת שמע.

ונשארה רק העצה השלישית – להזכיר את יום המיתה. אבל כבר אמרו המפרשים שיותר טוב להשמר מהיצר הרע ע"י תורה וק"ש ולא ע"י זכירת יום המוות מפני שזה משרה על האדם עצבות. אבל כבר אמרו חז"ל הני נשי במאי קזכייין? (נשים שפטורות מלימוד תורה במה יזכו זכות של תורה?) ואמרו חז"ל במה ששולחות את בניהם ללמוד תורה. ובזה, אומר הגר"י אוסאד, יפורש הפסוק שלפנינו, שרחל אמרה ליעקב "הבה לי בנים" שעל ידם תהיה לי זכות של תורה. ואם אין, לא תהיה לי ברירה אלא רק להזכיר את יום המוות. "מתה אנכי". "הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה" (כט כא) בספר "פרדס יוסף" מביא בשם ספר "פרפראות לחכמה" שהראשי תיבות של הפסוק הנ"ל עולים בסה"כ לשמונים וארבע. וזה מתאים לפירוש רש"י שאומר "מלאו ימי שהרי אני בן פ"ד שנה"

כ"ו . "וְתֹאמֶר לְאֵה בְּגַד וְתִקְרָא אֶת-שְׁמוֹ גֵּד" (ל, יא)

משמעויות שונות לשם גד

גד הוא הבן היחידי שיש בשמו כתיב וקרי והקרי מחולק לשתי מילים.

נעיין בפרשנים על השם:

רש"י: (יא) בא גד – בא מזל טוב, כמו (שבת סז ב) גד גדי וסנוק לא, ודומה לו (ישעיה סה יא) העורכים לגד שלחן. ומדרש אגדה: שנולד מהול, כמו (דניאל ד כ) גדו אילנא, ולא ידעתי על מה נכתבה תיבה אחת.

דבר אחר: למה נקראת תיבה אחת בגד? כמו בגדת בי כשבאת אל שפחתי, כאיש שבגד באשת נעורים:

לפי רש"י פירוש השם הוא מזל (כמו בתרגום לארמית גד גדי = התמזל מזלי). או מלשון גדוע שנולד מהול. רש"י גם מתייחס להבדלים בין הכתיב לקרי וכתזכורת שגד הוא בן השפחה ולא בנה של לאה ממש (למרות שלאה שמחה מאד בבן זה וגם באשר כפי שמוכח בפירוש מהפסוקים).

אף הספורנו מתייחס לנסיבות הלידה כמשמעות לשם:

"בְּגָד. זֶה בָּא בְּמִקְרָה, כִּי לֹא הָיְתָה בְּפִנְתֵי לְהַבִּיא זֶה לְעוֹלָם, לוֹלֵי שְׁעַמְדָּתִי מִלְּדָת.
וְנִכְתָּב "בְּגָד" מִלָּה אַחַת, כִּי הָיָה הַהֲרִיזוֹן לָהּ בּוֹגֵד כְּמוֹ אֶבְזָב, שְׁפָסַק הַהֲרִיזוֹן מִמֶּנָּה
אַחֵר שֶׁהִתְחִיל, כְּעֵינֵי "אֲחֵי בְּגָדוֹ כְּמוֹ נָחַל" (אִיּוֹב ו, טו)"

ראב"ע: [ל, יא] בגד – שתי מלות, והאל"ף חסר וכן בכל. וכן במה כאשר מפורש
ביחזקאל.

וטעם גד גדוד, כי יש לה גדוד בנים.

ויש אומרים: שפירוש גד מזל טוב, כאשר הוא בלשון ישמעאל. וכמוהו: העורכים
לגד שלחן והוא כוכב צדק. והנכון להיותו כמו: גדודי השמים.

ראב"ע מפרש כי חסרון האלף הינה צורת כתיבה ומביא דוגמה נוספת מספר
יחזקאל. כמו כן מביא פירוש חדש למילה גד. גדוד אוסף (מהשורש גדד) וכמובן
מסתמך בכך על ברכתו של יעקב, שהיא חידה בפני עצמה (מ"ט יט): "גֹּדְדֵי גְדוּדֵי
יְגוֹדְנֵנוּ וְהוּא יִגְדֵ עֵקֶב", ברכה שאומרת ששבט גד יהיה חזק במלחמה, ושבט גד אכן
עובר כחלוץ לפני ישראל ביחד עם שבט ראובן ונזקק לברכה זו.

הרשב"ם חוזר על פירוש המילה כמזל טוב ובנוסף מביא פירוש לשוני וחולק על כך
שגד יכול להיות ממשמעות גדוד.

כ"ז . וַיֹּאמֶר רַחֵל אֶל-לֵאָה תְּנִי-נָא לִי מִדּוּדָאִי בְּנֵי. (ל, יד)

מתבאר מן הכתובים כאן אשר "דודאים" סגולתן להולדה. וכן ידוע כי צורתו
"צורת אדם". וא"כ לזה נתאמצה רחל להשיג את הדודאים הללו כדי להפקד. אכן
קשה שבפסוק שלאחריו (פסוק כב) נאמר "ויזכור אלהים את רחל וישמע אליה
אלהים ויפתח את רחמה" משמע שפקידתה נעשתה זולת הדודאים.

ובאמת בזוהר הקדוש (דף קנו:) אמרו כן, "אל תחשוב שהדודאים פתחו את
עקרותה של רחל, אלא הקב"ה וכמ"ש 'ויפתח את רחמה', הרי שהקב"ה פתח ולא
הדודאים!

אפס, עדיין צריך להבין, אם כן למה רצתה את הדודאים. ועוד איך תסמוך על
דודאים ולא ח"ו על הקב"ה. אמנם דע לך, כי באמת אין שום דבר טבע בעולם,
רק אנו הורגלנו לכך, ואנו חיים כמו בדמיון. ודמיון זה עשהו האלהים בעצמו וברא

כך את עולמו. אבל באמת אין טבע ולכן כל מה שנעשה – זה באותו רגע עושהו הקב"ה בעצמו. ורק כך רצה האל כדי הטעייה לאנוש. ולמה עשה כן, אלא כדי לראות "היש משכיל דורש את אלקים" שיקום ויאמר "אין טבע – יש אלקים".

ונבאר הדבר: הנה מי שאוכל חי, והמרעיב עצמו מת. גם הנופל מההר – מת. וכוס זכוכית הנופל משמים על הסלע מתנפץ. והנה אילו ישליך אדם הזכוכית עלי סלע, ולא ישבר מה "הסבר" יתן לדבר. ודאי ירים ידיו ויאמר "פלא". ומה פשר פלא זה? אלא כאשר האלקים רצה אז עושה כרצונו. הנה בימינו ידענו על תינוקת רכה שנפלה מגובה של הקומה החמשית והתנפצה ונשפך "מוח" החוצה והגולגולת נתרוססה לשברים רבים מאד. וכל הרואה אמר אין סיכוי לחיות ואם לחיות אזי המוח לא בריא וכו'. ואכן אחרי כמה שנים עם טיפולים וכו' חזרה ונעשית כאחד האדם (ואנכי ראיתיה ומקרובותינו היא – שבח לאל), ועתה האם יש דבר "המשכנע" לדבר כזה. וכמו כן, הפצצות לעשרות אלפים שמטילים הגוים על אנשי הדרום, וב"ה לא קורה כמעט כלום... האם יש לזה הסבר?!

אלא ודאי זהו אשר למדנו הרמב"ן שמתוך הניסים הגדולים תבין כי גם הטבע הוא נס ופלא.

וכמו כן רחל ידעה שרק תפלה תעזור לה וכן עשתה. וכן כתוב (שם) "וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה". ואפילו שלקחה הדודאים ידעה שהכל דמיון ורק זאת כדי "להראות" לה: "בנים אני רוצה". וכשם שיש סוג של "בקשה" מאלהים וכמו שעשתה, כן יש סוג של "מעשה" לומר מה רצונה. וע' זוהר שמות (יט.).

כ"ח . "המעט קחתך" (ל, טו)

"מתוך צניעות שהיתה בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול" שואלת הגמרא איזה צניעות היתה ברחל? מתרצת הגמרא שמסרה סימנים לרחל שלא תתבייש, נשאלת השאלה מה הקשר לצניעות? אולי זה מידה טובה של ותרנות, לחשוב על הזולת, וכו'.

אלא בנוהג שבעולם, אדם שעושה טובה לרעהו, משתדל בכל צורה שההוא יזכור לו זאת...

אצל רחל ראינו מעלה גדולה. לא רק שהיא מסרה את הסימנים בהקרבה עצומה, אלא גם אחרי שנים במעשה הדודאים, כשלאה באה אליה בטענה: "המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני", הרי יכלה רחל להשיבה מנה אחת אפיים: "אישך? הרי כל מה שאת נשואה לו זה בזכות מעשה החסד המופלג שלי".

שתקה. זוהי צניעות מופלגת. לא להחשיב בכלל את מעלתה על המעשה.

כ"ט . "אם-כה יאמר נקודים יהיה שכרך וילדו כל-הצאן נקודים ואם-כה יאמר עקודים יהיה שכרך וילדו כל-הצאן עקודים." (לא,ח)

ויש לדייק מדוע מדבר יעקב בלשון עתיד והלא הסיפור שהוא מספר לנשותיו, כבר היה?

ובספר "ליקוטי ריצב"א" מפרש שבתחילה ניסה לבן לרמות, אבל ראה שתמיד בסוף מה שהוא מתנה עם יעקב מצליח לו ליעקב.

ולכן התחכם ואמר ליעקב, אתה תקבל את העקודים ואחרי שהגיע זמן שכל הצאן כבר היו מעוברות, אז שינה ואמר לו תקבל את הנקודים. וכך חשב לבן שיוכל לרמות.

אבל מי כה' אלוקינו היודע גם מחשבות בני אדם וידע את תוכניותיו של לבן. ולכן היו הצאן מעוברות לפי התוכניות של לבן, לפי מה שיאמר אח"כ ולא לפי מה שאמר מראש. וזה מה שכתוב אם כה יאמר נקודים יהיו שכרך, וילדו כל הצאן נקודים. לפי מה שיאמר אח"כ. וזהו שאמר יעקב לנשיו. ראו את הניסים שה' יתברך עשה אתנו.

ל' . "ויגנב יעקב את-לב לבן הארמי על-בלי הגיד לו כי ברח הוא" (לא,כ)

וצריך להבין וכי יש מישהו בעולם שלפני שהוא בורח יספר שהוא עומד לברוח? וכי מי פתי יגלה זאת לאויבו?

אכן. יעקב הסתיר ענין אחר של בריחה, והוא שכשהגיע לחרן לא סיפר יעקב ללבן שהוא בורח מעשיו. כי אם לבן היה יודע זאת, לא היה נותן לו כלל את בנותיו

לנשים. או שהיה שומר עליו מכל משמר שלא יסע לארצו כי היה ללבן תרוץ מצוין, אם תסע לאביך ודאי יבוא עשיו ויהרוג את בנותיי ונכדיי.
וזהו שכתוב "ויגנוב יעקב את לב לבן". במה גנב לבו?
על בלי הגיד לו כי בורח הוא – שהוא בורח מעשיו.

בין אדם לחבירו

המצווה להלוות לנזקקים – ב' / הרב שמעון בוחניק

אסור ללווה לקחת את ההלוואה ולהוציאה שלא לצורך ולאבדה, עד שלא ימצא המלווה מהיכן לגבות את החוב, ואם עושה כן נקרא רשע ואפילו אם אין כוונת הלווה לאבדה בידיים, אלא כל מה שמוציא שלא לצורך גדול נקרא "לאבדה", כי היא נחשבת אבודה מהמלווה.

כשהמלווה מכיר את הלווה שהוא בעל מדה רעה ואינו מקפיד על ממון אחרים ומעותיו יהיו מתכלים אצלו ולא ימצא מהיכן לגבות, מוטב שלא ילווהו מאשר ילווהו ויצטרך לנוגשו ויעבור בכל פעם משום לא תהיה לו כנושה.

אדם שחייב לחבירו סכום כסף ואין לו, טוב שיפייסנו שימתין לו, ולא ידחנו לך ושוב וכיוצא, כי האמת יסוד הבניין ואילו "כזבי" בת נשיא מדין.

המלווה את חבירו סתם ולא קבע לו זמן לפירעון, יש לו זמן שלשים יום, ואינו יכול לתובעו בתוך שלושים ימים אלו, מכיוון שסתם הלוואה היא לשלושים יום. אם התנה עימו שיכול לתבוע כל זמן שירצה, יכול לתובעו אפילו ביומו.

במקום שיש מנהג מקובל להגדרת מועד הפירעון, אם לא הוזכר בהסכם, הולכים אחר המנהג המקובל, בין נהגו פחות משלושים יום ובין נהגו יותר משלושים יום.

המלווה את חבירו וקבע לו זמן לפורעו, אין המלווה יכול לתבוע מעותיו בתוך הזמן שנקבע להחזרת ההלוואה, בין במלווה על פה ובין במלווה על שטר, בין במשכון ובין שלא במשכון.

אם אין ללווה כסף מזומן כדי להחזיר את ההלוואה, אינו חייב למכור נכסיו כדי לפרוע במזומנים אלא יכול לתת למלווה קרקע או מטלטלים שיש לו.

אם יש ללווה כסף וקרקע או כסף ומטלטלים, והלווה רוצה לפרוע את ההלוואה בכסף, אין המלווה יכול לומר – איני רוצה כסף אלא קרקע או

מטלטלים. הטעם לכך הוא, מפני שחכמים השוו מידותיהם, שכשם שאם המלווה רוצה כסף חייב לפרוע לו כסף כשיש בידו, כן צריך לקבל כסף אפילו שהיה מעדיף שהפירעון יהיה בקרקע.

אם הלוה יודע שלווה מחבירו ורק מסופק הוא אם פרע את החוב, אף על פי שחבירו לא תובעו, צריך לצאת ידי שמים ולשלם, אבל אם הוא מסופק בכלל אם לווה, ואמר לחבירו איני יודע אם הלוויתני, אם חבירו לא תובע אותו פטור הוא אפילו מלצאת ידי שמים.

אמר לחבירו חייב אני לך מנה, וחבירו אמר ודאי לי שאינך חייב כלום – פטור אפילו מלצאת ידי שמים. אף על פי שהוא יודע בודאי שהוא חייב, כיוון שבודאי נתכווין למחול לו בלב שלם.

אין הלוה ונפטר מלשלם את החוב אפילו אם עברו כמה שנים והמלווה לא תבע את החוב, ואין לומר כיון שעבר הרבה שנים ולא תבע ממנו סימן שמחל לו, ואפילו שמענו בפירוש שנתייאש המלווה מן החוב.

כל ההוצאות שמוציא המלווה על מנת לגבות חובו כגון שהלך עבורו למקום מסוים או שכר שליח כדי לגבות את ההלוואה, אין הלוה חייב לשלם לו. כל זה בהוצאות שאינן ידועות מראש, אבל הוצאות ידועות מראש, כגון שהסכימו שיבוא המלווה או ישלח שליח לקבל כסף פירעון ההלוואה ממקום פלוני והתחייב לשלם את ההוצאות, בודאי שחייב לשלם.

כמו כן אם נתן לו המחאות (צ'קים) על מנת להפקידם בבנק לפירעון והסכימו שהלווה ישלם את ההוצאות פשוט שחייב לשלם.

אם הפקיד המלווה את ההמחאה שקיבל מהלווה בבנק והוחזרה (פרט אם הוחזר מחמת טעות של הבנק וכדומה) ובגין כך חייבוהו בהוצאות – חייב הלווה לשלם למלווה את הסכום שהבנק חייב את המלווה.

5 . מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1 .

5.2 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – שנת תשע"ד ב–"הפנינים לשבת".

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן.

אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבטות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת ויצא

פרשת משפטים המשך

- סד. שלא להונות הגר בממון.
- סה. שלא לענות יתום ואלמנה.
- סו. מצות הלואה לעני.
- סז. שלא נתבע חוב מעני שאין לו במה לפרע.
- סח. שלא נשית יד בין לזה למלוח ברבית.
- סט. שלא לקלל הדין.
- ע. לאו דברכת השם.
- עא. שלא לקלל הנשיא.
- עב. שלא להקדים חקי התבואות.
- עג. שלא לאכול טריפה.
- עד. שלא לשמע טענת בעל דין שלא בפני בעל דין חברו.
- עה. שלא יעיד בעל עברה.

סד. שלא להונות הגר בממון.
שנמנענו שלא להונות הגר בממון, שאם יהיה לנו עמו משא ומתן שלא להונות אותו, שנאמר (שמות כב כ) ולא תלחצנו, ואמרו במכלתא (שם) לא תלחצנו בממונו. וזה הלאו נוסף על הלאו שיכללהו עם ישראל כלם, שהם בלאו דאונאת

ממון, ונזהרו עליו בדברים ובממון מן הטעם שכתבנו כל משפטיה במצוה הקודמת לזו. ובלאו דאונאת ממון בישראל נכתב קצת פרטי ההונאה בעזרת השם (שם).

סה. שלא לענות יתום ואלמנה.

שנמנענו מהכביד במעשה או אפילו בדבור על היתומים והאלמנות, שנאמר (שמות כב כא) כל אלמנה ויתום לא תענון, אבל כל משאו ומתנו של אדם עמהם יהיה בנחת ובחסד ובחמלה.

משרשי המצוה, מה שכתבתי בסמוך בענין הגר, לפי שאלו הן תשי (תשושי) כת שאין להם מי שיטען טענותם בכל נפש כמו שהיה עושה איש האלמנה ואביהן של יתומים אם היה קים, ועל כן הזהירנו תורתנו השלמה לקנות מדת חסד ורחמים בנפשנו ונהיה ישרים בכל מעשינו כאלו יש כנגדנו טוען בכח הטענה בהפכנו, ונחוס ונחמול עליהם ונראה זכותם בכל דבר יותר משהיינו עושים אם היה האב והבעל קים.

מדיני המצוה, מה שאמרו (רמב"ם דעות ו י) שאפילו אלמנתו של מלך ויתומיו באזהרה זו, והיאך נוהגין עמהם, שלא נדבר אליהם אלא רכות. ולא ינהג אדם בהם אלא מנהג כבוד, ולא יכאיב גופן בעבודה, ולא ילבינם בדברים, ויחוס על ממונם יותר מעל ממון עצמו. ומפני כן אמרו זכרונם לברכה (שבועות מה א) שהבא לפרע מממונם, אף על פי שיש בידו שטר מקים לא יפרע אלא בשבועה, מה שאין כן באחר. ועוד אמרו זכרונם לברכה (ב"ב כג א) שאם יש להם ריב עם שום אדם, שבית דין חיבים לטען בשבילם כנגד התובע אותם, וטוענין לתועלתם כל מה שיחשבו שהיה יכל אביהם לטען. ואם יש להם מעות שמכריחין בית דין כל מי שימצאו שהוא עשיר מנכסים שיש להם אחריות ויהיה איש נאמן ואוהב שלום וכשר, ומפקידין לו מעות היתומים להתעסק בהן בענין שיהיה קרוב לשכר אצל היתומים ורחוק להפסד, מה שלא התירו באדם אחר משום אסור רבית דרבנן. ומכריחים גם כן כל אדם שהוא טוב להם שיפקח עיניו על נכסיהם אם לא הניח להם אביהם שום אפוטרופוס.

ועוד אמרו בהן (גיטין נב א) שכל משא ומתן שיהיה להם עם כל אדם יהיה ידם על העליונה כמו הקדש, ויותר מהקדש באחת. כיצד? יתומים שמכרו פרות ומשכן מהם הלוקח ולא נתן להם הדמים עדין והוקרו בינתים, חוזרין בהן, שאין נכסיהן נקנין אלא בכסף כהקדש שכתוב בו ונתן הכסף וקם לו. הוזלו הפרות אין הלוקחים יכולין לחזר בהן, שלא יהא כח הדיוט חמור מכחם. וכך אם לקחו הם פרות ומשכו אותם ולא נתנו הדמים והוקרו אין המוכר יכול לחזר, שלא יהא כח הדיוט שקונה

במשיכה גדול מכחם. ואם הוזלו היו יכולין לחזור, אבל מפני תקנתם אמרו שלא יהו יכולין לחזור כדי שימצאו מי שימכר להם פרות בהקפה. נתנו הם דמים למוכר בשביל פרות ולא משכו הפרות והוזלו הפרות חוזרין בהן. וזו האחת שאמרנו שיתרים הם על ההקדש, כי ההקדש אינו חוזר בו בזו, מכיון שיש בכיוצא בזה מי שפרע להדיוט, לא רצו חכמים להטיל פחיתות מדה בשביל מעט רוח לגבי הקדש, אבל לגבי יתומים די להם להיות כשאר העם, וכיון ששאר העם יכולין לחזור בהם מן הדין בזו אלא שיש עליהם דין מי שפרע, (יתומים שאין להם מי שפרע) בדין הוא שיחזרו בהם. נתנו היתומים דמים ולא משכו הפרות והוקרו, אם רצו המוכרים לחזור בהם, חוזרים ומקבלים מי שפרע, וזו תקנה הוא להם, שאם יהיה דינם שיקנו בנתינת המעות ויהיו שלהם לגמרי, שלא יהא המוכר יכול לחזור בו, יאמר להם המוכר נשרפו או אבדו באנס. ואם שמא תאמר יהיו ברשותם לכל תועלתם, שאם ירצו יקחו אותם על כל פנים, ואם לא ירצו לא יקחו אותם כדי שלא יטען המוכר דבר זה, תשובתך כי כל זה אי אפשר לעשות להם, שאינו בדין שנתן להם נכסי בני אדם, די להם כי אנחנו מעמידים אותם זמנין אדינא דאוריתא זמנין אדינא דרבנן לתועלתם, אבל לפנים מכל זה אינו בדין לתת להם ממון העולם. וכעין מה שאמרו עליהם בגמרא (ב"מ ע א) יתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שבקיהו. לקחו היתומים דמים על פרותיהם ולא משכס מהם הלוקח והוזלו, יכולין הלוקחין לחזור בהן מן הדין ומקבלים מי שפרע, שאם אתה אומר נעמידם על דין תורה, ומכיון שנתנו הלוקחין המעות זכו בפרות ולא יוכלו לחזור הלוקחין יהיה זה רעה ליתומים, שלא ימצאו לעולם מי שיקדים להם מעות על פרותיהם. ואולי יצטרכו למעות לפי שעה ונמצא להם בתקנה זו הפסד גדול לפעמים, ועל כן עיינו בכל צדדי תועלתם שהיה אפשר ותקנו להם.

ולעולם (שם עד, ב) אין היתומים מקבלין מי שפרע בכל שיעשה האפוטרופוס ולא האפוטרופוס גם כן לפי שמכחם הוא חוזר בו. וכן הדין בעלמא לענין שליח הנושא ונותן לדעת משלחו ששניהם אין מקבלין מי שפרע. ומכל מקום אמרו בהם שמתר לענותם קצת לתועלתם, כגון הרב לתלמידו של תורה או של אמנות, אבל אפילו לתועלתם מצוה להקל בהם יותר משאר כל אדם. ואמרו גם כן שברית כרותה להם שנענין מצעקתם, שנאמר (שמות כב כב) שמע אשמע צעקתו. ושהם נקראים יתומים לענין מצוה זו עד שלא יהו צריכין בעסקיהם לאדם גדול אלא עושיין כל צרכי עצמן כשאר כל הגדולים. ויתר פרטיה מבארים במקומות מפוזרים בגמרא ובמדרשות (ה' דעות פ"ו).

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות, שחיבין בני אדם לנהג עמהם דרך נחת וכבוד. והעובד עליה והכעיסן או הקניטן, או רדה בהם, או אבד ממונם. וכל שכן אם הכה אותן, הרי זה עובר בלא תעשה. ואף על פי שאין לוקין על לאו

זה, לפי שאין הענוי דבר מסים כדי להלקות עליו כי לעולם יוכל המענה רשע לטען בשקר כי מן הדין ענם או לטובתם. השם יתברך שהוא בוחן לבבות תובע צערם, והרי ענשו מפרש בתורה, שנאמר והרגתי אתכם בחרב, כלומר מדה כנגד מדה, שתהיינה נשי המענים אלמנות ובניהם יתומים ולא ימצאו מרחם, (סוטה ח, ב) שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו. ואם נקבה היא המענה, תמות ואישה ישא אחרת שתענה בניה. ודרשו זכרונם לברכה והיה כי אם צעק יצעק אלי, בן קובל לאביו, אשה לבעלה, אלמנה ויתום אלי, ושמעתי כי חנון אני. והרמב"ן זכרונם לברכה (ל"ת רנו) ימנה אזהרת יתום ואלמנה בשני לאוין מן הטעם שכתבנו למעלה. (מצוה ז).

סו. מצות הלואה לעני.

להלוות לעני כהשגת היד כפי מה שצריך לו למען הרחיב לו ולהקל מעליו אונתו. וזאת המצוה (רמב"ם ספר המצוות עשה קצז) של הלואה היא יותר חזקה ומחיבת ממצוות נתינת הצדקה, שמי שנתגלה ונודע דחקו בין בני אדם וגלה פניו לשאל מהם, אין דחקו ואפלתו כמי שעדין לא בא לאותה בושה וירא מהכנס בה, ואם יהיה לו מעט סעד של הלואה במה שירויח מעט אולי לא יצטרך לבוא לשאלה לעולם, וכשירחמנו האל ברוח ישלם נשיו ויחיה בנותר. ועל כן הזהירנו תורתנו השלמה על זה לסעד המך בהלואה טרם יצטרך לבוא אל השאלה שנאמר (שמות כב כד) אם כסף תלוה את עמי, ואמרו זכרונם לברכה במכילתא (שם) כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלשה שהם חובה, וזה אחד מהם, ויכריחו הדבר מדכתיב במקום אחר דרך צוואה (דברים טו ח) והעבט תעביטנו.

שרש המצוה, שרצה האל להיות ברואיו מלמדים ומרגלים במדת החסד והרחמים כי היא מדה משבחת, ומתוך הכשר גופם במדות הטובות יהיו ראויים לקבלת הטובה, כמו שאמרנו שחלות הטוב והברכה לעולם על הטוב לא בהפכו, ובהטיב השם יתברך לטובים ישלם חפצו שחפץ להטיב לעולם. ואם לאו, מצד שרש זה, הלא הוא ברוך הוא יספיק לעני די מחסורו זולתנו, אלא שהיה מחסדו ברוך הוא שנעשינו שלוחים לו לזכותנו. ועוד טעם אחר בדבר, שרצה האל ברוך הוא לפרנס העני על ידי בני אדם מגדל חטאו, כדי שיוכח במכאוב בשני פנים, בקבלת הבשת מאשר כגילו ובצמצום מזונו. וכענין זה שאמרנו כדי לזכותנו השיב חכם מחכמינו למין אחד ששאלו אם אלקים אוהב עניים, שהרי צוה עליהם, למה אינו מפרנסם וכו', כמו שבא (במסכת בבא בתרא י, א).

דיני המצוה, כגון איזה עני קודם במצוה זו והאזהרות הרבה שהזהירונו זכרונם לברכה עליה שאמרו (שם י, א) שהאדם מרחק ונמאס ונתעב ונאלח ומשקץ עד שקרוב להיות מאוסו כמאוס עבודה זרה אם יש לו ומושך ידו ממצוה זו. וכמה נחמד ונאהב ומרחם ומתברך בכמה ברכות המחזיק בה, הכל מבאר במקומות מכתבות ובתרא (שם ט, ב) ובמקומות רבים מן הגמרא. (ח"ה צז).

סז. שלא נתבע חוב מעני שאין לו במה לפרע.

שנמנענו מלתבע החוב מן הלוח בעת שנדע שאינו יכול לפרע חובו לפי שאין לו שנאמר (שמות כב כד) לא תהיה לו כנושה. ודע כי זאת המניעה תכלול גם כן שלא להלוות ברבית לישראל.

משרשי המצוה, לקבע לנו מדת החסד והחמלה, וכשיהיו קבועות בנו אז נהיה ראויים לקבלת הטובה וישלם חפץ השם בנו שחפץ בעולם הזה ובעולם הבא. מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"מ מה, ב) מנין לנושה בחברו מנה ויודע שאין לו שאסור לעבר לפניו (נגד ביתו), שנאמר לא תהיה לו כנושה. ומה שאמרו גם כן במכילתא (שם) לא תהיה לו כנושה שלא יראה לו בכל זמן ודברים אחרים הנאמרים בענין זה, במציעא (עה, ב) ובמקומות בגמרא (ח"ד צז). ונוהגת בזכרים ונקבות בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ותבע הלואתו מחברו ויודע שאין לו ותובעו כדי לצער, עבר על לאו זה, והוא כעובר על מצות מלך.

סח. שלא נשית יד בין לוח למלוח ברבית.

שלא נתעסק במלות רבית בין הלוח והמלוח, כלומר שלא נעשה להם ערבות ולא נעיד אליהם ולא נכתב ביניהם שטר שיש בו הזכרת רבית, שנאמר (שמות כב כד) לא תשימון עליו נשך. ובא הפרוש במציעא (עה, ב) שהלאו הזה נאמר על המתעסקים בענין כגון ערב ועדים וסופר. ושם נאמר גם כן שהמלוח נכלל עמהם בלאו זה מלבד הלאוין האחרים שמיחדין בו. וכלל הענין שאמר אביי שם, שהמלוח עובר על ששה לאוין, והלוח בשנים, והמתעסקין באחד. משרשי המצוה, כי האל הטוב חפץ בישוב עמו אשר בחר, ועל כן צוה להסיר מכשול מדרכם לבל יבלע האחד חיל חברו מבלי שירגיש בעצמו עד שימצא ביתו ריקן מכל טוב, כי כן דרכו של רבית וידוע הדבר, ומפני זה נקרא נשך. ובהמנע מן

המעשה הזה ערב וסופר ועדים ימנעו בני אדם ממנו. ויתר פרטיה במציעא (י"ד קס).

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר על זה ונעשה סופר או ערב או עד במלוה עבר על לאו זה, אבל אין לוקין עליו, שאפילו המלוה אינו במלקות, שהרי נתן להשבון, ואינו בדין דהני דאתו מחמתיה יתחיבו במלקות.

סט. שלא לקלל הדין.

שלא לקלל הדינים, שנאמר (כב כז) אלהים לא תקלל ופרושו דינים, כמו (שם ח) אשר ירשיעון אלהים. והוציאו הכתוב בלשון אלהים, כדי שיהא נכלל עם הלאו הזה לאו אחר, והוא לאו דברכת השם, כמו שאמרו זכרונם לברכה במכילתא ובספרי, אזהרה לברכת השם מדכתיב אלהים לא תקלל. ומה שכתוב במקום אחר (ויקרא כד טז) ונוקב שם יי מות יומת, זהו הענש. אבל האזהרה היא מכאן, כי לא יספיק לנו אזכרת הענש במצוה בלי אזהרה וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין נד, א) תמיד, ענש שמענו, אזהרה מנין. והענין הוא מפני כן שאם לא תבא לנו בדבר מניעת האל אלא שיאמר עושה דבר פלוני יענש בכך, היה במשמע שיהיה רשות ביד כל הרוצה לקבל הענש ולא יחוש לצעדו לעבר על המצוה ולא יבא בזה כנגד חפץ השם ומצותו, ויחזר דבר המצוה כעין מקח וממכר, כלומר הרוצה לעשות דבר פלוני יתן כך וכך ויעשהו או יתן שכמו לסבל כך ויעשהו, ואין הכונה על המצות בכך אלא שהאל לטובתינו מנענו בדברים והודיענו במקצתן הענש המגיע לנו מיד מלבד העברת רצונו שהיא קשה מן הכל. וזהו אמרם זכרונם לברכה (יומא פא, א) בכל מקום לא ענש אלא אם כן הזהיר, כלומר לא יודיע האל הענש הבא לנו על העברת המצוה אלא אם כן הודיענו תחלה שרצונו הוא שלא נעשה אותו הדבר שהענש בא עליו.

משרשי המצוה, להסיר מעל הדינין יראת הנדון וקללתו כדי שיוציאו הדין לאמתו. ועוד הזהיר על זה גם כן במקום אחר בתורה. ועוד נמצא תועלת אחרת במצוה, כי בקללת הדין תקלות רבות, כי המון העם בסכלותם שונאים אותנו, ואם לא יזהרו על קללתו אולי יקללוהו ויתעוררו מתוך כך לקום עליו, כמו שאמר החכם למלך על המון העם הזהר שלא יאמרו, שאם יאמרו יעשו, ויהיה בזה רעה רבה, כי הוא במשפט יעמיד ארץ.

מדיני המצוה, בדינין, מה שאמרו חיוב הלאו שאין אלא המקלל הדין בשם משמות השם כגון יה או שדי ואלהים וכיוצא בהן, או בכנוי כגון חנון או קנא וכיוצא בהן. אבל בלא שם וכנוי, כגון ארור פלוני, או אל יהי ברוך, אין בו חיוב לאו אבל אסור

הוא. ומה שפרשו זכרונם לברכה גם כן בענין זה שהחויב (רמב"ם סנהדרין כו, ג) אינו במקללו בלשון הקדש דוקא אלא אפילו בכל לשון, וכי צריך עדים והתראה בזה ככל חיבי לאוין, ויתר פרטיה מבארים בסנהדרין (פ"ו מהלכות סנהדרין) ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה וקלל הדין בשם או בכנוי לוקה שתי מלקיות, לפי שהוא ככל אחד מישראל הכשרים שהם בכלל אסור זה וכמו שנכתב בסדר קדושים תהיו (מצוה רלא) ואחד מפני שהוא דין.

ע. לאו דברכת השם.

ומשרשי המצוה בברכת השם, לפי שמתרוקן האדם במאמר הרע ההוא מכל טובה, וכל הוד נפשו נהפך למשחית, והנה הוא נחשב כבהמות, כי באותו דבר ממש שהבדילו השם לטובה ובו נעשה אדם, והוא הדבור, שנבדל בו ממיני הבהמות, מבדיל הוא את עצמו לרעה ומוציא עצמו לגמרי מכל גדר הדעת ונעשה כשרץ נמאס ונאלח ולמטה ממנו, ועל כן הזהירנו התורה על זה, כי האל הטוב יחפץ בטובתינו. וכל דבור ודבור הגורם מניעת הטובה ממנו יבא כנגד חפצו ברוך הוא.

מדיני המצוה כגון מה שפרשו שאין החויב עד שיפרש את השם המיוחד שהוא (יו"ד ה"א וי"ו ה"א) או של (אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד) כדעת קצת מפרשים (רמב"ם ע"ז ב ז) ומה שאמרו (סנהדרין נו, א) שבכל יום ויום היו שואלין את העדים בכנוי יכה יוסי את יוסי, נגמר הדין מוציאין כל אדם לחוץ, ושואלין את הגדול שבעדים ואומרים לו אמור מה ששמעת, בפוך, והוא אומר, והדינים עומדים על רגליהם וקורעין ולא מאחיין. והעד השני אומר אף אני כמוהו שמעתי. ואם היו עדים רבים כלם אומרים כן. ומה שאמרו זכרונם לברכה (נדרים פז, א) שמגדף אף על פי שחזר תוך כדי דבור נסקל, ומי שגדף השם בשם מעבודה זרה קנאין פוגעין בו, ואם לא פגעו בו ובא לבית דין, אינו נסקל עד שיברך בשם מן השמות המיוחדין. והטעם שאינו נסקל, לפי שהוא בעצמו מכיר אפילו בעת הכעס שאין דבריו אלא שטות גמור, ומכל מקום פוגעין בו קנאים מאחר שהשחית והתעיב והעז פניו לדבר דברים רעים כאלה. ומה שאמרו שכל השומע ברכת השם מפי ישראל חייב לקרע. אבל השומע מן הגוי, אינו חייב לקרע, ולא קרעו (סנהדרין ס, א) אליקים ושבנא אלא מפני שרבשקה משמד היה. וכל העדים והדינים סומכים ידיהם אחד אחד על ראש המגדף ואומרים לו דמך בראשך שאתה גרמת לך. ואין בכל הרוגי בית דין מי שסומכין עליו אלא מגדף בלבד, שנאמר (ויקרא כד יד) וסמכו כל השומעים וכו'. ויתר פרטיה מבארים בסנהדרין פרק ז.

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר על זה וברך השם בענין שאמרנו, נסקל בארץ על פי סמוכין. ועכשיו בחוצה לארץ שאין לנו סמוכין, מרחיקין כל ישראל ממנו ומחרימין אותו. (בטור בחו"ה סי' תכה).

עא. שלא לקלל הנשיא.

שלא לקלל את הנשיא, שנאמר (שמות כב כז) ונשיא בעמך לא תאור, ובא הפרוש (רמב"ם סנהדרין כו א) שהנשיא זה המלך. ואמנם זה הלאו כולל גם כן הנשיא שבישראל, והוא ראש סנהדרי גדולה, שנקרא נשיא גם כן, לפי שכונת הכתוב להזהירנו על כל מי שהוא ראש שררה על ישראל בין ממשלת מלכות בין ממשלת התורה.

משרשי המצוה, לפי שאי אפשר לישוב בני אדם מבלי שיעשו אחד מביניהם ראש על האחרים לעשות מצותו ולקיים גזרותיו מפני שדעות בני אדם חלוקין זה מזה ולא יסכימו כלם לעולם לדעה אחת לעשות דבר מכל הדברים, ומתוך כך יצא מביניהם הבטול והאסיפה בפעולות, ועל כן צריכין לקבל דעת אחד מהם אם טוב ואם רע למען יצלחו ויעסקו בעסקו של עולם, פעם ימצא בעצתו וחפצו תועלת רבה ופעם ההפך, וכל זה טוב מן המחלקת שגורם בטול גמור. ומאחר שהממנה לראש סבה אל התועלת שאמרנו, הן שהוא גדול להדריכנו בדרכי הדת או גדול במלכות לשמור איש מרעהו שתקיף ממנו, ראוי הדבר וכשר שלא נקל בכבודו, וגם שלא לקללו אפילו שלא בפניו וכל שכן בפני עדים כדי שלא נבוא מתוך כך לחלק עמו, לפי שההרגל הרע שהאדם מרגיל עצמו בינו לבין עצמו הוא סוף מעשהו והמחלקת כבר עליו אמרנו (במדבר רבה קרח יח) ההפסד הנמצא בשבילו.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (שבועות לה, ב) שאין חייב עליו אלא המקללו בשם או בכנוי. ושהמקללו לוקה שלש מלקיות, משום אלהים לא תקלל, ומשום ונשיא בעמך לא תאור, ומשום לא תקלל חרש (ויקרא יט יד) שהוא לאו כולל כל ישראל. ויתר פרטיה מבארים בסנהדרין (שם).

ונוהגת בזכרים ונקבות, בארץ ובכל מקום שנהיה עם מלכנו או עם ראש סנהדרי גדולה. והעובר עליה וקללו בשם או בכנוי, לוקה שלש מלקיות. ואם בן הנשיא קללו לוקה ארבע, שלש שאמרנו, ואחד משום מקלל אביו.

עב. שלא להקדים חקי התבואות.

שלא נקדים חקי התבואות קצתם על קצתם אלא שנוציאם בסדר. ובאור ענין זה הוא שהחטה כשתודש ותנקה, היא טבל, ופרוש טבל היא תבואה שלא הורמה, והחיוב עלינו בה להוציא ממנה תחלה תרומה גדולה, ומן התורה (קידושין כט ב) אפילו חטה אחת פוטרת הכרי, אבל חכמים אמרו שהוא חלק אחד מחמשים, ואחר כך ממה שנשאר החיוב עלינו להוציא ממנה מעשר והוא נקרא מעשר ראשון. ואחר כך ממה שנשאר יש לנו להוציא מעשר אחר והוא מעשר שני, ותנתן תרומה לכהן, ומעשר ראשון ללוי, ומעשר שני שיאכלוהו בעליו בירושלים. ועל זה הסדר אנו חיבים שנפריש מן התבואה חלקים אלה, ובאה לנו המניעה בזה שלא נקדים (תרומות ג י) מזה מה שראוי לאחר ולא נאחר מה שראוי להקדים, שנאמר (שמות כב כח) מלאתך ודמעך לא תאחר, והוא כאלו אמר ממלאתך ודמעך לא תאחר מה שראוי להקדימו.

משרשי המצוה, כי בהעשות הדברים על סדרן לא יבוא בהן הערבוב והטעות, וכשאינן נעשים כן יהיה הטעות נמצא בהן תמיד. ובהיות התרומות והמעשרות דבר גדול בקיום הדת, כמו שנפרש בעזרת השם בסדר ראה, ושופטים, צונו השם יתברך להזהר בהם הרבה שלא לבוא בחשבונן לידי טעות לעולם. ובשמענו טוב מזה מן המקבלים, נקבל.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (תרומות שם) שאם עבר והקדים בענין זה מה שאין ראוי להקדים, מה שעשה עשוי, ולא נתחייבו לחזר ולערב הכל ויפרישם פעם שניה. וכך מה שדרשו במסכת תרומה (שם ז) ובמכילתא (שם) מלאתך, אלו הבכורים הנטלים מן המלאי, כלומר קדם שנטל מן הדבד כלום, זהו לשון מלאי כלומר שהוא כדבר מלא לגמרי. ודמעך, זו תרומה. לא תאחר, שלא תקדים תרומה לבכורים וכולי. ויתר פרטיה, במסכת תרומות [פ"ג מה' תרומה] ונוהגת בזכרים ונקבות, בארץ ישראל ובזמן שישראל שם, כדעת הרמב"ם ז"ל (הל' תרומות א כו) שכתב שמצות תרומה ומעשרות מן התורה אינה אלא בזמן שארץ ישראל בישובה. והעובר עליה והקדים דברים אלו זו לזו, דינו כעובר על מצות מלך, אבל אין לוקין עליו, שכך נתבאר שם בתרומה (עי' תמורה ד א) שאין בזה הלאו מלקות.

עג. שלא לאכול טריפה.

שלא לאכול מן הטרפה, שנאמר (שמות כב ז) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. ומשמעות הנגלה בכתוב זה הוא להזהירנו על בהמה שטרפה זאב או ארי בשדה,

ושטרפה בענין שהיא נטויה למות בטרף ההוא, דודאי אין במשמע שאם נגע בראש
אזנה או תלש מצמרה שתקרא טרפה בכך, אלא ודאי המשמעות הנכון והקבלה
מסיעת בכך הוא שנטרפה בכדי שתמות לשעה או לזמן קרוב בשביל הטרף ההוא.
ואמרו זכרונם לברכה (חולין נו ב) שזמן זה הוא שנה אחת. ועוד יש להבין לכל
מבין כי לא תקפיד התורה כשהגיע לה טרפות זה על ידי זאב או ארי או דב, אלא
שתאסר כל בהמה המכה מכה המביאה אותה לידי מות על כל פנים, והם המכות
שמנו אותן חכמים שהן ממיתות, וכמו שבא במשנה (חולין מב א) זה הכלל כל
שאין כמוה חיה טרפה. וזה שאמר הכתוב בשדה לאו דוקא, אלא שדרך הכתוב
לדבר לעולם בהווה, ובשדות דרך בהמות לטרף. וכך הוא במכילתא (שם) דבר
הכתוב בהווה. וגם כן נצטרך לכתב בשדה כדי ללמד בו עוד דברים אחרים רבים,
כי דברי התורה נדרשין לכמה פנים, יתלבשו מבחוץ לבוש מלכות שש ומשי
ורקמה טהורים, ומבפנים יש זהב ורב פנינים. ולבוש זה הפסוק הנגלה והנראה בו
יותר בתחלת העיון הוא ללמוד על הטרפה לבד, כמו שכתבנו, ועל בשר מן החי
שבכלל בשר טרפה הוא. ומה שבפנים כן הוא, שמלמד (חולין סח א) על כל בשר
שיצא חוץ ממחצתו שאסור ונעשה כטרפה, כגון בשר קדשים שיצא חוץ לעזרה,
ובשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומה, ובשר הפסח שיצא חוץ לחבורה וכך העבר
שיצא חוץ למעי אמו. ומשמעותו של מקרא יבוא כן כאלו אמר ובשר בשדה טרפה
הוא, כלומר בשר שיצא חוץ למחצתו, שזהו לשון שדה, שאין לו מחצות, טרפה
הוא. וכל אלה שזכרנו יצאו חוץ למחצתן דינן כטרפה, ומי שאכל מהן כזית, לוקה.
משרשי מצוה זו, לפי שהגוף כלי לנפש ובו תעשה פעלתה, וזולתו לא תשלם
מלאכתה לעולם, ועל כן באה בצלו לטובתה ולא לרעתה באמת כי האל לא ירע
אבל ייטיב לכל, נמצא כי הגוף בין ידיה כמו הצבת ביד הנפח אשר עמו יוציא כלי
למעשהו, ובאמת כי בהיות הצבת חזק ומכון לאחז בו הכלים, יעשם האמן טובים.
ואם לא יהיה הצבת טוב, לא יבואו לעולם הכלים מכוונים ונאים. וכמו כן בהיות
בגוף שום הפסד מאיזה ענין שיהיה, תתבטל פעלת השכל כפי אותו הפסד, ועל כן
הרחיקתנו תורתנו השלמה מכל דבר הגורם בו הפסד. ועל הדרך הזה לפי הפשט
נאמר שבא לנו האסור בתורה בכל מאכלות האסורות. ואם יש מהן שאין נודע לנו
ולא לחכמי הרפואה נזקן, אל תתמה עליהם, כי הרופא הנאמן שהזהירנו בהן חכם
יותר ממך ומהם, וכמה נסכל ונבהל מי שחשב שאין לו בדברים נזק א תועלת אלא
במה שהשיג הוא. ויש לך לדעת כי לתועלתנו לא נתגלה סבתן ונזקן פן יקומו
אנשים מחזיקים עצמן כחכמים גדולים ויתחכמו לומר, נזק פלוני שאמרה התורה
שיש בדבר פלוני איננו כי אם במקום פלוני שטבעו כן, או באיש פלוני שטבעו כן
וכן, ופן יתפתה לדבריהם אחד מן הפתאים, על כן לא נתגלה טעמן, להועיל לנו
מן המכשול הזה.

וידוע הדבר מדרכי הרפואה שבשר כל הטרפות האסורות לנו מוליד הפסד אל גוף אוכלו מחמת שהטרפות מורה חלי בבהמה. ואל תקשה עליך לומר מה הפסד יוכל להיות בבהמה שנטרפה מיד ונשחטה, כי לא מחכמה תקשה על זה, הלא ידעת כי לכל דבר התחלה, ואם תודה אלי כי בארך הזמן ימצא ההפסד בה מחמת הטרפות, תתחייב להודות כי ברגע הראשון התחל ההפסד אלא שהוא מועט בהתחלה, ואין ספק כי מן הנזק רע אפילו מעוטו. ועוד שכל דיני התורה וכל דבר שיש לו קימא, בגדר כזה יתחייב להיות, שאם תתן דבריך לשעורין לא יתקיים דבר בידך לעולם.

דיני המצוה, כגון הטרפיות שנמסרו לו למשה בסיני, והם (חולין מג א) שמנה אבות, דרוסה, נקובה, חסרה, נטולה, פסוקה, קרועה, נפולה, שבורה. והדרוסה היא הטרפות החמורה מכלן, לפי שהוא מפורש בתורה. ולפיכך אמרו זכרונם לברכה (רמב"ם שחיטה ה ג) שכל ספק הבא לנו עליו, אסור. ובשאר הטרפיות יש בהן ספקן מותרין. וכל אחד ואחד מאלו האבות יש לו כמה וכמה תולדות כמו שבא פרטן בגמרא. וחשבון כלל הטרפיות שאפשר שימצאו בבהמה וחיה ועוף העולה בידינו בפרטן לפי הדומה מדברי הגמרא הם שבעים ושתים עם טרפות אחת שיש בעוף יתר על הבהמה. ועליהן אין להוסיף ומהם אין לגרע, לפי שכל מכה שתארע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמים בדורות הראשונים והסכימו עליהם בתי דיני ישראל, אפשר שתחיה ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות. וכל אלו המכות שמנו ואמרו שהן טרפות, אף על פי שנראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אין ממיתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים, שנאמר (דברים יז יא) על פי התורה. וכל אחת מן שבעים ושתים הטרפיות שאמרנו, מפרש בארכה עם כל תנאיו במסכת חלין.

וכל טרפיות אלו שמנו חכמים בבהמה ובעוף אין אדם צריך לחזיר אחריהן ולבדק אותן טרם שיאכל בשר הבהמה והעוף, מפני שחזקתן שכשרים הם, כי רב בעלי חיים בחזקת בריאים אנו מחזיקין אותן, זולתי באחת מהן שהצריכו חכמים לבדק טרם שנאכל הבשר מפני שזה הטרפות מצוי הרבה, והיא טרפות הריאה שמצויין בה רירין הנקראים סרכות, ויש לחוש בהן שלא ימשכו קרום הריאה וינקבוהו, לפיכך צריך אדם לראות לעולם באיזה צד יהיו אותן רירין בריאה טרם שיאכל מן הבהמה, ואם ימצא אותן בענין שאפשר כי בתנועתם ינקבו הראה, טרפה, שאנו אומרים כל העומד לנקב על כל פנים כנקוב חשבינן ליה וכאלו מתה היא, אחר שאי אפשר לה להנצל מן המות, וידוע הוא כי אותו החלי הגומל אותן רירין במקומות העתידין לנקב, התחלת חלי המביא לידי מות הוא אחר שבאותן מקומות נעשו הרירין.

ואלו הן המקומות שהרירין טורפין לפי הכלל העולה בידינו מדברי הגמרא עם הפרושים הטובים כל מקום בעולם שהאמה סרוכה, טרפה ואינה נתרת בבדיקה, זולתי בענין אחד אם סרוכה לדפן ויש מכה בדפן והסרכא כלה יוצאת ממקום המכה, שבזו נאמר תבדק. ויש מתירין בלא בדיקה. ויש מוציאין (רש"י חולין מו ב) מכלל זה אם סרוכה לאנה שבצדה מחתוך לחתוך, וכן מנהגנו היום להתיר. כל מקום בעולם שהענוניתא דורדא שהיא מצד ימין סרוכה, טרפה. ואנות הריאה הן חמש מלבד העינוניתא, ויש מהן שלש מצד ימין הבודק בשעה שהבהמה תלויה ברגליה כדרך שתולין אותה הטבחים, ושתים מצד שמאל. אם סרוכות או סמוכות זו אצל זו והסרכא יוצאת מחתוך לחתוך, וכן אם סרוכות אל צלעות הבהמה שהן רבוצות בתוכן, והסרכא יוצאת מגב האנות אל הצלעות ותופשת בצלעות ובבשר שבין הצלעות, וכל שכן בבשר לבד, כל זה דנין אותו להתר. אבל אם הסרכא יוצאת ביניהן מחתוך האנה לגב חברתה או מגב לגב, וכן אם יוצאת מן האנות אל הצלעות ואינה תופשת כי אם בעצמות לבד, וכן בכל מקום אחר בעולם שבבהמה שתהיינה האנות סרוכות שם או סמוכות, דנין אותו לאסור.

והרמב"ם זכרוננו לברכה (שחיטה יא ז) הוציא מכלל זה כל זמן שסרוכות לחזה ולשמנונית החזה ודן להתר, ולא כן אנו נוהגים. סרכא התלויה בכל מקום בין באנות בין באמה, כשרה, ויש שטרפה, ואנו נוהגין בה התר. נמצאו האנות שלא כסדר זה או חסרות מחשבון זה, טרפה. והעינוניתא דורדא משלמת חסרון אחד. ואם נמצאו יתרות מחשבון זה הרבה אין בכך כלום, ובלבד שלא ימצא היתרון מצד גבן, דאלו מצד גבן אפילו אחת קטנה כעלה הדס או יותר קטנה, אוסרת. ויש מתירין (רמב"ם שחיטה ח ד) כשהיא קטנה יותר מעלה הדס.

ויתר רבי פרטי מצוה זו, מבארים בפרק שלישי מחלין. ובפרק זה עצמו כמו כן. ובפרק אחרון ממכות וראשון מבכורות יתבארו דיני שאר האסורין שכתבנו למעלה שנשמעין בלשון הכתוב בפנים שלו (י"ד ה' טרפות). ונכפלה אזהרה זו בנביאים בספר יחזקאל (מד לא) בכהנים לבד שכתוב עליהן כל נבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים. והודיעונו חכמים (מנחות מה א) שמפני כן נכפלה בהן, לפי שהכתוב צום לאכל חטאת העוף במליקה, ואף על פי שאסורה לישראל כנבלה, ואולי תחשב מתוך כך שיתר להן אפילו בחלין מליקה או שחיטה נפסדת שלא תקפיד תורה בהן, דמכיון שיצאו מן הגדר בדבר אחד, יצאו לגמרי בכל ענין השחיטה, ולפיכך הזהיר הנביא בהם בפרוש להודיענו שלא התרו רק במליקה לבד בקרבן. אבל בחלין, נשארים הם באסורן כמו ישראלים.

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה ואכל כזית מן הטרפה ומכל אלו שנשמעים בפרוש הכתוב שיצאו חוץ למחיצתן, לוקה. ואל יקשה עליך ואיך לוקה, והא קימא לן אין לוקין על לאו שבכללות, והרי זה [לאו]

שכלל כמה דברים, כמו שאמרנו, כי פרוש ענין זה כבר בארוהו בספר המצות בעקר התשיעי שני גדולי הדור, והם הרמב"ם זכרונו לברכה והרמב"ן זכרונו לברכה, והרחיבו שם פרושיהם וראיותיהם בזה לברר הדבר יפה, ויאריך הענין, על כן הנחתיו כפי מנהגי בספר. ומכל מקום יש לך לדעת כי העולה מדברי שניהם, שאין זה מכלל לאו שבכללות.

עד. שלא לשמע טענת בעל דין שלא בפני בעל דין חברו. שלא ישמע הדין טענת האחד שלא בפני בעל דינו, שנאמר (שמות כג א) לא תשא שמע שוא. והטעם לפי שבני אדם ידברו דברי שוא שלא בפני בעל דינם, וצוה הדין על זה כדי שלא יכניס בנפשו כזביו של אחד מהם. וכן בא במכילתא (שם) שאזהרה זו של לא תשא וגו', על זה נאמרה. ועוד אמרו שם, שהיא אזהרה גם לבעל הדין שלא יטען גם הוא טענותיו לדין שלא בפני בעל דינו, ואפילו ירצה לשמע אותן הדין, ועל זה נאמר גם כן (שם ז) מדבר שקר תרחק. ועוד אמרו זכרונם לברכה (מכות כג א) שזה הלאו כולל מספר לשון הרע, ומקבלו, ומעיד עדות שקר. שרש המצוה ידוע, כי השקר נתעב ונאלח בעיני הכל, אין דבר מאוס ממנו, והמארה והקללה בבית כל אוהביו, מפני שהשם יתברך אל אמת וכל אשר אתו אמת, ואין הברכה מצויה וחלה אלא במתדמים אליו במעשיהם, להיותם אמתיים כמו שהוא אל אמת, ולהיותם מרחמים כמו שידוע שהוא רחום, ולהיותם גומלי חסדים כמו שהוא רב חסד. אבל כל מי שמעשיו בהפך מדותיו הטובות והם בעלי השקר שהם בהפך מדותיו ממש, כמו כן תנוח עליהם לעולם מה שהוא הפך מדותיו, והפך מדת הברכה שהיא בו היא המארה והקללה, והפך השמחה והשלום והתענוג שהם אתו, הוא הדאגה והקטטה והצער, כל אלה (איוב כ כט) חלק אדם רשע מאלהים. ועל כן הזהירנו התורה להרחיק מן השקר הרבה כמו שכתוב מדבר שקר תרחק. והנה הזכירה בו לשון רחוק לרב מאוסו מה שלא הזכירה כן בכל שאר האזהרות. ומצד הרחוק הזהירנו שלא נטה אזנינו כלל לשום דבר שנחשב שהוא שקר, ואף על פי שאין אנו יודעין בברור שיהא אותו הדבר שקר, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה (חולין מד ב) הרחק מן הכעור ומן הדומה לו. ובאמרי מדות בהקדוש ברוך הוא, אני נמשך בדבר אחר דברי רבותינו ז"ל שיחסו אליו ברוך הוא שם מדות על צד המקבלים, אבל הוא ברוך הוא לגדלו ויחודו מצד עצמו אין ליחס אליו מדות, כי הוא וחכמתו וחפצו ויכלתו ומדותיו אחד בלי שום שתוף ופרוד בעולם.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (שבועות ל ב) שכל דין שיודע בדין שהוא מרמה שחייב להסתלק ממנו, ולא יאמר אחתכנו ויהיה קולר תלוי בצואר העדים. והשבחים הגדולים שמשבחין חכמים בבקשת האמת והרחקת השקר בדין, ויתר רבי הפרטים, מבארים בסנהדרין ובמדרשים כמו כן (פכ"ה מה' סנהדרין) ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנקבות, לפי שאינן דנות, ולכך אינן בכלל אזהרה זו שלא לקבל טענת בעל דין אחד שלא בפני בעל דינו, מכל מקום בכלל לאו זה הן שלא יטענו טענותם לדין שלא בפני בעל הדין. וכן מזהירות להרחיק מכל שקר כמו האנשים. והעובר עליה, הרי הוא כעובר על מצות מלך, אבל אין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה.

עה. שלא יעיד בעל עברה.

שלא נקבל עדות איש חוטא ולא נעשה בשביל עדותו שום דבר, שנאמר (שמות כג א) אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס. ובא הפרוש (סנהדרין כז א) אל תשת רשע עד, אל תשת חמס עד, כלומר בעל חמס, להוציא את החמסנין ואת הגזלנין שהם פסולין לעדות, שנאמר כי יקום עד חמס באיש (דברים יט טז) שרשי מצוה זו נגלה, שכל מי שעל עצמו לא חס ולא יחוס על מעשיו הרעים, לא יחוס על אחרים, ועל כן אין ראוי להאמינו בדבר.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (רמב"ם עדות ט א) שעשרה הן הפסולין לעדות מן התורה, ואלו הן: נשים, ועבדים, וקטנים, חרשים, שוטים, סומים, רשעים, ואנשים הבזויין ביותר, וקרובים, ונוגעין בעדות, הרי אלו עשרה. וטמטום (רמב"ם שם ג) ואנדרוגינוס בכלל נשים, ומי שחציו עבד בכלל עבדים. הנכפה בעת כפיתו בכלל שוטה. וגם שלא בעת כפיתו, צריך הדין להתישב בדבר אם דעתו מבלבלת מצד החלי. וכן הפתאים ביותר שאינם מבינים דברים הסותרין זה את זה, וכן אנשים מבהלים ונחפזים בדעתן ומשתגעין ביותר, כל אלו בכלל שוטים. וכן מה שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין כד ב) איזהו הנקרא רשע שפסול מן התורה, ואיזהו רשע שפסול מדבריהם, כגון העובר על גזל של דבריהם, שהוא פסול מדבריהם, ומכללם הוא משחק בקביא שאין לו אמנות אלא הוא, ומפריחי יונים בישוב, ומגדלי בהמה דקה, והחלוק שהוא בין פסול מדאוריתא לפסול מדבריהם, שהפסול מן התורה אמרו זכרונם לברכה (שם כו ב) העיד, עדותו בטלה אפילו קדם שהכריזו עליו, והפסול מדרבנן עדותו קימת עד שיכריזו עליו, ואיזו תשובה מחזירו לכשרותו, והוא כמו שאמר רב אידי בפרק זה בורר (שם כה א) דאמר רב אידי בר אבין החשוד על הטרפות אינו יוצא מחזקתו עד שילך למקום שאין מכירין אותו

ויחזיר אבדה בדבר חשוב, או יוציא טרפה מתחת ידו בדבר חשוב ומשלו, וכמו כן נאמר בחשוד על עברה אחרת לפי הדומה, ויתר פרטיה, מבארים שם בסנהדרין [פ"א שם].

ונוהגת מצוה זו, בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנשים, שאינן דנות שיצטרכו לקבל עדות. והעובר עליה וקבל עדות איש רשע ועשה דבר בשביל עדותו, עבר על לאו, אבל אין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה. ואפילו עשה בו מעשה בכל דבר שבממון, לפי שנתן להשבון אין לוקין עליו.

6.1 . שלום לעם / מבט לחיים

היצירה שלי / דוד קליינר

הגשם ירד בחזקה ושטף את הכבישים, המזג אוויר הסוער הפריע לג'ונסון ריין לראות את הכבישים, המגבים עבדו במרץ וניקו את שמשות הרכב ביסודיות. לאחר מספר רגעים הגשם פסק לחלוטין בפתאומיות. אבל המגבים המשיכו לעבוד תוך כדי שהם משמיעים חריקה צורמנית שגרמה לו צמרמורת.

הוא המשיך בנסיעה תוך כדי שהגשם בא והולך מדי פעם, בשלב מסוים נמאס לג'ונסון להפעיל ולכבות את המגבים והוא העדיף להשאיר אותם פועלים, למרות החריקות המצמררות. הוא ניסה להתרכז בנסיעה, אבל הרעש הפריע לו להתרכז בנסיעה והוא העדיף לכבות את המגבים בפעם השביעית.

ואז לפתע הבזיק רעיון מדהים בראשו של ג'ונסון, 'אולי פשוט הגיע הזמן להמציא מנגנון שמפעיל ומכבה את פעולת המגבים באופן אוטומטי ברגע שהגשם מתחיל ומפסיק? ואם הפטנט הזה לא קיים עדיין, אולי אני אהיה האיש שימציא אותו?!

מיד כשהגיע לביתו הוא החל לבדוק האם מנגנון שכזה קיים ברכב של חברה כלשהי, אבל נכון לאותם ימים דבר שכזה לא היה עדיין בנמצא. לאחר מחקר מקיף שערך בנושא החל ג'ונסון בעבודה ממושכת לתכנון המצאתו, הדבר דרש ממנו השקעה כספית גדולה. לקח לו כחצי שנה עד שפיתח חיישן עמיד לנוזלים

שקולט מגע של מים ומשדר בעקבותיו אות חשמלי המפעיל את מנגנון מגבי הרכב באופן אוטומטי.

הוא קבע פגישות עם מנכ"לים של יצרניות רכב מובילות, וסיפר להם שיש בידו את 'הפטנט הבא' בעולם הרכב, פטנט שתוך זמן קצר ייכנס לסטנדרט של כל הרכבים בעולם ממש כמו כריות האוויר או חיישני הרברס, שנכנסו במהירות כמעט לכל דגמי המכוניות בעולם.

אך לאכזבתו הוא יצא ממשרדי החברות בפחי נפש, רוב המנהלים כלל לא התלהבו מן ההמצאה וטענו שהיא כלל לא מהפכנית. לטענתם הדבר אינו חדשני ואינו מצדיק את הסכום המפולפל שג'ונסון דרש בעבור המצאתו.

כשכבר הגיע לקראת סף ייאוש, הוא נפגש עם חברי הנהלה של אחת מחברות הרכב הגדולות בעולם, ולשמחתו הם התלהבו מאוד מהרעיון. הם ביקשו ממנו שישאיר להם את המנגנון על מנת לבחון האם הוא מתאים למבנה הרכבים שלהם, אבל הוא סרב לבקשה הזו, החשש העיקרי שלו היה שברגע שהמכשיר יהיה בידיהם הם יבחנו אותו, יבינו כיצד הוא עובד, ולאחר מכן לא יהיה להם יותר צורך בו מכיוון שהם ייצרו אותו לעצמם.

המנהלים הרגיעו אותו שאין בכוונתם להעתיק ממנו את הפטנט, וזימנו מספר עורכי דין שניסחו הסכם בין הצדדים, בו נכתב מפורשות כי יצרנית הרכב לא תעשה כל שימוש מסחרי בהמצאתו של ג'ונסון ללא רשותו ובאם הם יעשו שימוש בהמצאתו הוא יקבל פיצויים בסכום עצום.

רק לאחר שהמסמכים אכן היו בידו, חתומים על ידי עורכי הדין הסכים ג'ונסון להפקיד בידיהם את המנגנון שפיתח. הם הודיעו לו כי יבחנו את המנגנון האם הוא מתאים לרכבי החברה ויעדכנו אותו במידה ויעשו שימוש בהמצאתו. שבועיים לאחר מכן, הוא קיבל מכתב רשום בו נכתב כי המנגנון אינו מתאים לרכבי החברה וכי החליטו שלא לעשות בו שימוש ברכבי החברה.

לתדהמתו הרבה, כאשר הופיע הדגם החדש של רכבי החברה, היא יצאה בפרסום ענק על כך שהרכבים החדשים שלהם מצוידים במנגנון מגבים אוטומטי המתחיל לפעול עם מגעה של הטיפה הראשונה! ג'ונסון ניגש בזעם למשרדיה הראשיים של

החברה כשבידיו ההסכמים החתומים שלו איתם, אבל הללו זרקו אותו משם בבושת פנים, והודיעו כי אם יש לו טענה כנגדם הוא יכול לגשת לבית המשפט...

כסף לא היה לו, והוצאות המשפט היו גדולות, בשלב מסוים לא נותר כסף בידיו של ג'ונסון לשלם לעורך הדין והאפשרות היחידה שנותרה לו היא לייצג את עצמו בפני השופט. ג'ונסון לא וויתר ולמרות ההוצאות הגדולות שהיו לו במאבק המשפטי, והחובות שנותרו לו מהכסף שהשקיע בהמצאה, הוא המשיך בעקשנות במאבקו עד שהצדק יצא לאור.

לאחר אין ספור דיונים הגיע שלב ההכרעה, באולם בית המשפט ישבו סוללת עורכי הדין של החברה מלאי ביטחון עצמי כשמולם יושב בודד ללא עורכי דין מטעמו, התובע מר ג'ונסון ריין.

עורך הדין של החברה שלף את הטיעון הראשי של החברה שהתבסס על כך שג'ונסון בעצם לא המציא כלום, כל הטכנולוגיה הייתה לפניו והוא אף השתמש בטכנולוגיות של החברה. לטענתם, הדבר היחיד שג'ונסון עשה היה רק לחבר כמה חלקים זה לזה, וליצור את החיישן ואין בזה שום פטנט חדשני.

היה נראה כי הטיעון משכנע את השופט, אלא שלפני שהוא קבע את הכרעת הדין הוא ביקש מג'ונסון לומר את טיעונו, ג'ונסון רייס הוציא מתיקו ספר שהוכרז כאחד מ'דבי המכר' הגדולים שהיו אי פעם בארה"ב, ושאל: 'האם כבוד השופט מאשר לי להפיץ את הספר תחת הוצאה פרטית שלי?'

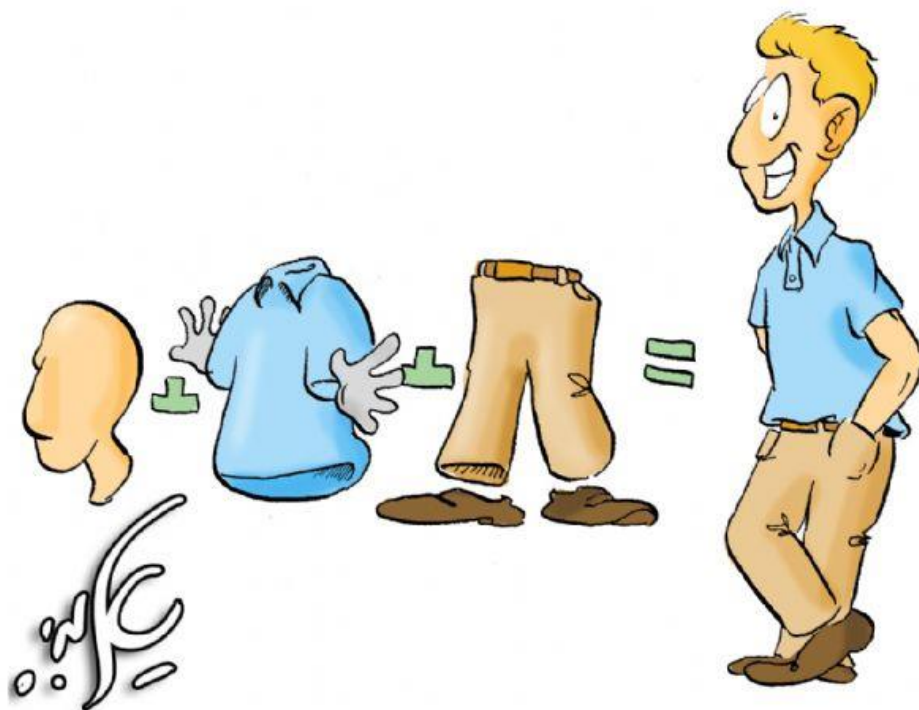
'ברור שלא' ענה השופט, 'יש בכך משום הפרה של זכויות יוצרים'.

ג'ונסון שתק לרגע, והוציא מתיקו 'מילון אוקספורד' גדול מימדים ואמר: 'כבוד השופט, בדקתי את הספר וכל המילים הכתובות בו כבר מופיעות במילון שבידי, לפיכך אין בספר הזה כי אם צירוף של מילים ידועות בסדר מסוים ולא יותר, אין כאן משום זכויות יוצרים! לפי טענתם של עורכי הדין המלומדים הנוכחים כאן, הרי שאני יכול להוציא מחר את הספר בהוצאה פרטית משלי ואין שום ערך לזכויות היוצרים...'

השופט חייך, הוא הבין מיד את התרגיל המבריק של ג'ונסון. ודפק בפטישו: 'לאור ההוכחה המוחצת שבידי מר ג'ונסון ריין, ולאור היצירה שלו, אני פוסק כי למר

ג'ונסון ריין יש את זכויות היוצרים המלאות על הפטנט ועל החברה לשלם לו את כספי הפיצויים כפי שמופיע בהסכם...'

לפעמים נדמה לך שאתה עוד נער כמו כולם, לא ולא! הנך יצירה מיוחדת. כל אחד ואחד מבני האדם, הנו יצירה ייחודית. למרות שלעיתים נדמה לנו כי ישנם אנשים שהם 'רגילים' לכל דבר ועניין, בסופו של דבר הצירוף המיוחד של תכונותיו, הגשותיו, ויכולותיו יוצרות צירוף מדהים ופסיפס ייחודי שמעיד עליו ועל אישיותו. לכל אחד ואחד ישנו תפקיד ייחודי בעולם, כולנו נשלחנו לעולם כדי לעשות את המטרה המוטלת עלינו, אף אחד אחר לא יוכל לעשות זאת במקומנו ואת השליחות שלשמה הגענו לעולם.

6.2 . סיפור לשבת

לשאוף לשלמות / הרב איתמר מאיר

הוא עמד שם נכלם ומבויש, מעולם לא חלם שיתקל בתגובה צוננת מעין זו. אלין היה משרתו האישי של הרוזן הוולן ושירת אותו נאמנה במשך שנים רבות. הרוזן היה ידוע כאדם ישר דרך ורחמן והתייחס למשרתיו בכבוד ובהגינות, כולם אהבו את הרוזן וכיבדו אותו עד מאד ומשרתיו השתדלו לשרתו בצורה הטובה ביותר. לאחר תקופה ארוכה שבה אלין לא יצא לחופשה, פנה אלין המשרת המסור אל הרוזן והביע את רצונו לצאת לחופשה קצרה בת שלושה ימים, הרוזן לא רק שלא אפשר לו לצאת לחופשה הדרושה לו, אלא שצעק עליו בפני אורחיו וגירש אותו מן הסלון המפואר בבושת פנים.

'מה שלומך אלין? מדוע אתה נראה כה עצוב ומדוכא?' היה זה אנריקו הטבח המסור, שנתקל בעיניו העצובות של אלין. 'ביקשתי מהרוזן לצאת לחופשה קצרה, לא רק שלא אפשר לי לצאת כבקשתי אלא אף גירש אותי בביזיון לעיני כל אורחיו...' השיב אלין בכאב, ההשפלה שספג צרבה במעמקי נשמתו, במיוחד לאחר כל המסירות וההקרבה האישית שלו למען הרוזן ובני ביתו.

'אני חושב שאלך לבדוק מה קרה כאן' אמר אנריקו. 'אם יש מישהו כאן שראוי לשבת, זה רק אתה אלין, חכה ואלך לדבר עם הרוזן מיד כשיסיים עם אורחיו...' הוא סיים את הכנת התבשילים ופנה בצעדים מגושמים לעבר פינת הכניסה שלפני הסלון המפואר שבו נהג הרוזן להיפגש עם אורחיו. כאשר הגיע לכניסת הסלון הבחין בוינזי הגנן שממתין אף הוא בסבלנות להיכנס אל הרוזן. מיד כשיצאו האורחים נכנס הגנן פנימה וביקש בהכנעה את רשותו של הרוזן לאפשר לו לצאת

לחופשה קצרה בת שלושה ימים, הרוזן הנהן לחיוב ואף הורה לשלישו לכבד את הגנן במספר מטבעות זהב לרגל יציאתו לחופשה, וינזי הודה לרוזן על טוב ליבו ויצא מן החדר.

הפליאה כבשה את ליבו של אנריקו, מטבע תפקידו כטבח הוא היה קרוב יותר לליבו של הרוזן והוא היה מן הבודדים שיכלו לשאול, מדוע העניק את החופשה המיוחלת לוינזו בעוד שאת אלין שילח מעל פניו. הוא נכנס פנימה ופנה לעברו של הרוזן שאורו פניו כאשר הבחין בו: 'צהריים טובים אנריקו, מה יש לאכול היום לארוחת הצהריים?' שאל. 'היום יש צלי טלה, מלווה בתבשיל ירקות מסורתית השיב אנריקו ושאל: 'האם אוכל לשאול שאלה?'

'בבקשה' השיב הרוזן שבטנו הציקה לו, הוא חפץ לסיים את השיחה בהקדם ולשבת להתענג על המאכלים. 'ראיתי כי מקודם פנה אליך הגנן וביקש את רשותך לצאת לחופשה, נתת לו את אפשרות היציאה ואף הענקת לו מטבעות זהב' אמר אנריקו. 'אכן' השיב הרוזן שתמה מה עניינו של הטבח לחופשתו של הגנן. 'שמעתי כי אלין המשרת המסור, אף הוא ביקש ממך לצאת לחופשה ולא רק שלא אפשרת לו לצאת אלא גירשת אותו מעליך בבושת פנים, כיצד יתכן הדבר?' תהה הטבח. 'אסביר לך מהו העניין' אמר הרוזן. 'וינזו הגנן אמנם עושה את עבודתו בצורה טובה, אך לא בנאמנות מושלמת. הוא חושב כי אני יודע על ההפסקות שלוקח לעצמו מדי פעם ועל כך שהוא מזלזל בעבודתו, אבל אני שותק וזאת מסיבה פשוטה, ביום שארצה לשלוח אותו מעבודתו לא אצטרך לתת לו תגמול כלשהו מכיוון שזלזל בעבודתו ואינו ראוי לתמורה. לעומתו, אלין הוא משרת מסור שעושה כל שביכולתו למעני, אלא שנאמנותו ומסירותו כלפיי הינה בתשעים אחוזים ובעשרת האחוזים הנוספים הוא מרשה לעצמו לחרוג מן הכללים המותרים, כיוון שכך שילחתי אותו מלפניי כדי להענישו על עשרת האחוזים שבהם לא היה נאמן לי ואני בטוח כי הדבר ישפיע עליו לחזור לנאמנותו כמקודם...'

'זהאם הוא יקבל תגמול כלשהו?' שאל אנריקו בסקרנות. 'בוודאי שהוא יקבל' השיב הרוזן. 'את שכרו המגיע לו הוא יקבל כיוון שעשה את עבודתו נאמנה, אנשים כמותו אני חפץ לשלח לעולם, אלא אני מעוניין שיישארו בביתי וילמדו לעשות את מלאכתם נאמנה כדי שאוכל לשלם להם כראוי...'

כאשר יצא אנריקו, נכנס פנימה בנו של הרוזן. 'שמעתי את ההסבר שנתת
לאנריקו, אבל גם לאנריקו עצמו ישנם פעמים שהאוכל שהוא מבשל אינו יוצא
כראוי, אם כן אני חושב שהוא ראוי אף הוא ליחס דומה...' הביע הנער את דעתו.

'אסביר לך את ההבדל הגדול' חייך הרוזן. 'אנריקו אמנם משתדל לעשות כל
שביכולתו, גם אם האוכל לא יצא כראוי – הוא עדיין שואף לשלימות. אדם שכל
רצונו היא להגיע לשלימות, מגיע לו לקבל תגמול ראוי ומסור כפי השקעתו...'

לפעמים אנחנו חושבים שדי לנו בקיום המצוות בצורה השטחית, חז'ל מלמדים
אותנו כי עלינו כיהודים לשאוף לשלימות ולעשות את רצון הבורא כראוי. עם
הצדיקים הקב'ה מדקדק כחוט השערה ואילו לרשעים נותן הקב'ה את שכרם
בעולם הזה, כדי שלא יקבלו שכר בעולם הבא. מי ששואף לשלימות ומקיים את
המצוות בדקדוק זוכה לשכר גדול על פעלו והשקעתו.

6.3. פתגם שבועי /משל /סיפור עם ומוסר השכל מצידו

16"אין אדם קונה דעתו בפת לחמו"

מקור: ר' חיים המזוג

פירוש אפשרי: אדם אינו יכול להחכים רק מעצם היותו בעל מקצוע

17"אין אדם רואה נגעי עצמו."

פירוש אפשרי: אדם לא בנוי לראות את עצמו באופן אובייקטיבי, ולאבחן את מומיו ואת חולשותיו, מפני שקירבתו לעצמו ואהבת עצמו מעוותת את עיניו מלראות את הדברים כפי שהם באמת

18"אין אורח מכניס אורח."

שיבוש, במקור קל מסובין אורח מכניס אורח – מסכת בבא בתרא

19"אין בוכים על חלב שנשפך."

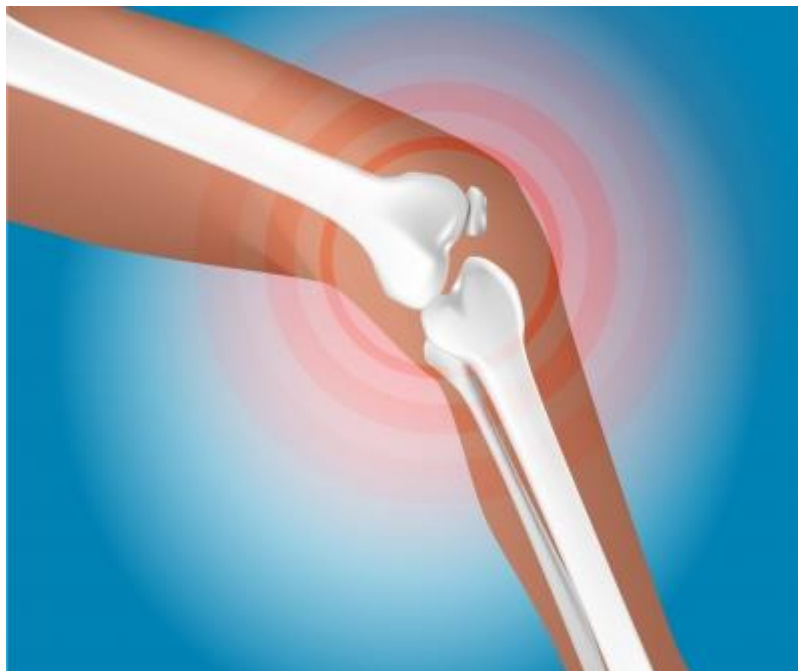
20"אין בידינו לא משלוות הרשעים ולא מיסורי הצדיקים."

דלקת מפרקים - דרכי מניעה וטיפול

מאת: בועז מזרחי

דלקת מפרקים היא בעיה נפוצה מאוד, בעיקר בקרב אוכלוסיות מבוגרות. הנזק שנגרם כתוצאה מדלקת מפרקים יכול לשבש את אורח החיים לחלוטין והוא כמעט שקול לנכות. המידע השימושי הבא יספק לכם הבנה של הבעיה, כיצד היא מתרחשת ומה אתם צריכים לעשות על מנת להימנע ולטפל בה.

דלקת מפרקים ניוונית היא בעיית הפרקים הנפוצה ביותר: אצל 80% מבני ה-65 ומעלה, ימצאו סימנים למחלה. למעשה זהו מצב מתקדם של דלקת מפרקים רגילה שמאופיינת בשחיקה של הסחוס במפרקים. מה שקורה במהלך דלקת, הוא שתאי הסחוס מייצרים אנזימים המאכלים את הסחוס. אמנם ייצור תאי סחוס נמשך, אך בסל שהמחלה מתגברת, ייצור האנזימים המאכלים עולה והתוצאה היא ירידה בכמות הסחוס במפרק. במצב חמור הסחוס נשחק לגמרי, עד היעלמות מוחלטת ואז העצמות נוגעות זו בזו ללא שכבת חיץ וריפוד.

איך תזהו אם יש לכם דלקת מפרקים?

הסימפטום המובהק ביותר הוא כאב עם תנועה של המפרק הפגוע. גם קשיחות וכאב בתנועה שמגיעה אחרי שהייה ממושכת באותה תנוחה הם סימפטומים של דלקת מפרקים. עם התגברות המחלה, תופיע גם מגבלת תנועה, הכאב יתחדד וחריקות ילוו את תנועת המפרקים הפגועים. המפרקים הבעייתיים ביותר הם הברכיים, עמוד השדרה הצווארי ואצבעות הידיים.

בשלב מתקדם, המפרקים כבר יהיו נפוחים למדי והכאב יהיה עמוק ועז. אם מופיע אצלכם אחד או יותר מהסימנים הללו, עליכם לגשת לרופא. האבחון שלו יהיה כרוך בבדיקה פיזית של המפרקים וייתכן שגם בצילום רנטגן או הדמיה אחרת.

הסיבות להיווצרות דלקת מפרקים ניוונית

הגורם הראשי לבעיה הוא הזקנות הסחוס. ככל שאנו מתקדמים בשנים, הסחוס הופך נוקשה יותר ופגיע יותר ורמת הבלאי שלו עולה. עם זאת, גנטיקה, מבנה השלד והפרעות מטבוליות גם הם יכולים לגרום לדלקת מפרקים ניוונית. אם חוויתם בחייכם פציעות מפרקים או ניתוחי מפרקים, גם כן עולה הסיכון לפתח דלקת מפרקים ניוונית.

איך נמנעים?

בעוד בגורמים שצויינו אתם לא יכולים לשלוט, יש כמה דברים שאתם כן יכולים לעשות על מנת להימנע מדלקת פרקים ניוונית. פעילויות מאומצות וסיזיפיות אשר עלולות לפצוע את המפרקים, יכולות להגדיל את הסיכון כמו למשל מקצועות פיזיים מסויימים או ענפי ספורט קשוחים מאוד. כמו כן, השמנת יתר גם היא גורם סיכון לדלקת מפרקים ניוונית, בעיקר על הברכיים. שליטה בכל הגורמים הללו תפחית את הסיכון שלכם לפתח את מחלה.

לכן, הקפידו מאוד על פעילות ספורטיבית נכונה על פי הנחיית איש מקצוע, אשר יתאים עבורכם את העצימות. כמו כן, אם יש לכם גורמי סיכון בעבודה, הקפידו לבצע מעקב שגרתית אצל הרופא, אפילו אם אין כרגע סימן לדלקת. וכאמור, שליטה במשקל יכולה למנוע מכם הרבה סבל וכאב בעתיד.

כדאי לדעת, כפי שציינו, שלדלקת מפרקים יש השלכות מהותיות על אורח החיים. העוצמות משתנות בין חולה לחולה וכן בהתאם לשלבי המחלה. אולם באופן עקרוני דלקת מפרקים ניוונית תפגע משמעותית בכושר התנועה ותיצור קשיים לעבור מישיבה לעמידה, קשיים בהליכה, קשיים בביצוע פעולות יומיומות פשוטות כמו פתיחת דלת וכדומה. דלקת מפרקים שפוגעת בעמוד השדרה יכולה אף להביא לנזק עצבי על ידי היווצרות בליטות בעצמות אשר לוחצות על העצבים וגורמות לתחושת נמלול וכאבים. בשלבים קשים של דלקת מפרקים ניוונית, היא יכולה לגרום לעיוותים במפרקים ולאובדן כושר תנועה ותפקוד כבדים.

דרכי הטיפול בדלקת מפרקים ניוונית

ישנן כמה שיטות שיכולות להקל את הכאבים ולהגדיל את כושר התנועה. פיזיותרפיה יכולה לסייע להגביר את הגמישות ולחזק את השרירים. קומפרסים חמים וקרים יסייעו להקל על הכאבים הנובעים מדלקת המפרקים. ייתכן שהרופא אף ימליץ על עזרים אורתופדיים כמו ברכיות או רצועות. ישנו גם מגוון רחב של תרופות ללא מרשם אשר יכולות לסייע להקל על דלקת והכאבים כמו משחות או כדורים. כמובן שתמיד ישנו המוצא האחרון והוא ניתוח, שמטרתו להחליף את הסחוס הפגום בסחוס מלאכותי.

בנוסף לכל אלה, ישנן פעילויות פיזיות שאתם יכולים לבצע בעצמכם, אחרי ייעוץ כמובן, כמו שחייה, רכיבה על אופניים והליכה. הפעילויות הללו יחזקו את השרירים ויסייעו להוריד עומס מהמפרק וכתוצאה ייפחת הכאב.

עוד משהו שאתם יכולים לעשות באופן עצמאי הוא לצרוך מזונות מועילים - מחקרים

מראים כי מזונות המכילים חומצת שומן מסוג אומגה 3 יכולים לעזור לא רק בהפחתת הסימפטומים הקשורים לכאב אלא גם בשינוי מצב הדלקת הגורמת לכאב. אומגה 3 נמצאת בעיקר בדגים, כמו: סלמון, טונה ומקרל, אצות, גרעיני צ'יה, אגוזי מלך, עלים ירוקים, זרעי פשתן. כמו כן ישנם ירקות שידועים כנוגדי דלקת עוצמתיים כמו: שום, בצל, אננס, ברוקולי, כרוב ודובדבנים.

מצד שני, אם אתם סובלים מדלקת מפרקים ניוונית, חשוב שתדעו גם מה לא כדאי לאכול התרחקו מכל מזון שהוא עתיר שומן שכן החומצה בו יכולה להעצים את הכאב. עוד מזונות שיכולים להעלות את רמת החומציות בגוף הם בשר אדום, ביצים, סוכר, אלכוהול ואוכל מטוגן.

אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה

ו' כסלו תש"ו 11.11.1945 נפטר יהושע חנקין "גואל האדמות"

יהושע חנקין מי שלימים כונה בשם "גואל האדמות" נולד באוקראינה ועלה עם אביו שהיה מאנשי חובבי ציון. (בשם חובבי ציון נקראו האגודות אשר דגלו בעליית היהודים לארץ ישראל בסוף המאה ה-19) כתוצאה מקשרים שהיו לו עם הערבים החל לרכוש קרקעות בכל חלקי הארץ וביניהם אדמות שעליהם הישובים רחובות, חדרה, עמק יזרעאל ועמק חפר ועוד, חנקין קבור על הר גלבוע שמדרום לעמק יזרעאל שאותו גאל. היישוב כפר יהושע בעמק יזרעאל נקרא על שמו.

ו' כסלו תשל"ד 1.12.1973 נפטר דוד בו גוריון

דוד בן גוריון בשמו המקורי דוד גרין נולד ברוסיה למשפחה ציונית ובגיל צעיר התחבר לתנועה הציונית, עלה לארץ והחל לעבוד כפועל במושבות שהוקמו. לאחר שעלה לארץ שינה את שמו מגרין לבן גוריון על שמו של אחד ממפקדי המרד ברומאים בזמן בית המקדש השני. בן גוריון היה ממארגני השמירה העברית בישובים ושימש ככתב בעיתון "האחדות". בהמשך הצטרף להסתדרות הפועלים ואף התמנה למזכירה הראשון. בן גוריון פעל נמרצות בעיקר בדיפלומטיה שקטה כנגד גזרות הספר הלבן השני והשלישי של המנדט הבריטי ואולם בזמן מלחמת העולם השנייה עודד הצטרפות כוחות יהודים במסגרת הצבא הבריטי כנגד הגרמנים ואף הכריז "שהיישוב היהודי יילחם לצד הבריטים נגד גרמניה הנאצית כאילו אין ספר לבן, וימשיך להלחם נגד הספר הלבן כאילו אין מלחמה נגד הנאצים" (כעבור עשרות שנים השתמש ראש הממשלה רבין ז"ל ואמר "שנילחם בטרור כאילו אין תהליך שלום ונתקדם בתהליך השלום כאילו אין טרור"!!!).

בשנים שלפני הקמת המדינה היה מראשי ההגנה ובפועל היה מי שניהל את מלחמת העצמאות. לאחר הקמת המדינה שימש בן גוריון כראש הממשלה וכשר הביטחון והקים את צה"ל תוך שהוא מאחד את המתחרות: ההגנה, האצ"ל (ארגון צבאי לאומי), והלח"י (לוחמי חרות ישראל) וכן את אנשי הפלמ"ח (פלוגות המחץ) ידועה פרשת אוניית הנשק אלטלנה בה חשב בן גוריון שהאצ"ל מתכנן מרידה והורה להפציץ את האניה ובסופו של דבר הצטרף האצ"ל לצה"ל. בן גוריון תמך רבות בייחוד הנגב ואף נתן דוגמה אישית בכך שעבר לגור בשדה בוקר ואף ביקש להיקבר שם. בן גוריון פעל לעליית גולת ישראל מכל חלקי העולם והבאתם ארצה תוך כדי שינוי דפוסי התנהגותם והמסורות שלהם. למפעל זה קרא בשם "כור היתוך" שבבסיס אמונתו היה שיווצר בארץ גזע יהודי ישראלי חדש בעל דפוסי התנהגות זהים. עקרון נוסף שהיה לו (ושבמשך השנים לצערינו התמסמס) היה שחובה

על כל נושא משרה ציבורית וכן קציני צה"ל מדרגת סגן אלוף לשנות את שם משפחתם לשם עברי ציוני. בן גוריון היה גם ידוע בהתעמלות ובספורט שעשה ובמיוחד שהיה נוהג לעמוד על הראש. ביתו שבתל-אביב משמש כיום כמוזיאון. (נמצא בשדרות בן גוריון קרוב לככר אתרים שליד הים)

ו' כסלו תשל"ו 10.11.1975 עצרת האומות המאוחדות מחליטה שהצינות =

גזענות

בעקבות לחץ חזק מאד של ברית המועצות לשעבר ושל מדינות ערב (כחלק משאיפתם לסלק את מדינת ישראל מהא"ם הועברה החלטה באומות המאוחדות המשווה את הצינות לגזענות - החלטה 3379. ההחלטה התקבלה ברוב של 97 בעד למול 35 נגד ו-32 נמנעים. חיים הרצוג, שגריר ישראל באו"ם באותה תקופה עלה על דוכן הנואמים ונאם בפני המליאה את אחת הנואמים ההיסטוריים של האו"ם (נאום שנכלל בין 50 הנואמים החשובים ביותר שנאמרו באו"ם) בנאומו דיבר נגד ההחלטה תוך שהוא מציין שבתאריך זה (לועזי) בשנת 1938 התחולל הפוגרום של "ליל הבדולח" ובסיום נאומו אף נקט בצעד הפגנתי וקרא את הנייר שעליו היתה מודפסת ההחלטה. בארץ לאות הפגנתיות שונו שמות של רחובות בארץ משדרות או"ם לשדרות הצינות. בשנת 1991 חזר בו האו"ם וביטל את החלטתו הנלווה הקודמת אם כי היו עדיים מדינות שסירבו לביטול ההחלטה.

ח' כסלו תשל"ט 8.12.1978 נפטרה גולדה מאיר

גולדה מאיר נולדה ברוסיה ובגיל צעיר עקרה משפחתה לארה"ב שם למדה בסמינר למורים והצטרפה למפלגת "פועלי ציון" שמה החלה את פעילותה הפוליטית. לאחר שנישאה עלתה יחד עם בעלה לארץ והתיישבו בקיבוץ מרחביה. גם בארץ התבלטה גולדה מאיר בפעילות ציבורית. ערב הקמת המדינה קיבלה גולדה משימה דיפלומטית שמטרתה היתה לשכנע את עבדאללה מלך ירדן שלא יצטרף למלחמה. היא נסעה לרבת עמון מחופשת כערביה. המלך לא קיבל את הבקשה ואף שאל אותה מדוע ממהרים ראשי הישוב היהודי להכריז על הקמת המדינה בתשובה ענתה לו גולדה "שעם שחיכה אלפיים שנה לחידוש עצמאותו וריבונותו בארץ ישראל קשה לומר עליו שהוא עם שממהר". לאחר קום המדינה שימשה גולדה כציר בברית המועצות לתקופה קצרה שאחריה התמנתה לשרת העבודה ולאחר מכן כשרת החוץ אז גם שינתה את שם משפחתה למאיר. בשנת 1969 התמנתה גולדה מאיר לראש הממשלה (האשה היחידה שכיהנה בתפקיד זה). לאחר מלחמת יום הכיפורים ובעקבות דו"ח וועדת אגרנט נאלצה גולדה להתפטר מתפקידה. המושג "מטבחון" המתאר קבוצת שרים נבחרת אשר מקבלת את ההחלטות נולד

בתקופתה שאז כינסה במטבח שבביתה קבוצה מצומצמת של שרים ושם ולא בישיבת הממשלה התקבלו ההחלטות האמיתיות.

י' כסלו תשס"ה 23.11.2004 נהרג בתאונה רפאל איתן "רפול"

רפאל איתן נולד בשנת 1929 במושב תל-עדשים, כבן הזקונים מבין שישה ילדים. ילדותו עברה עליו בתל-עדשים, ובשנת 1944, כשהיה בן 16, הצטרף לשורות הפלמ"ח. עם פרוץ מלחמת העצמאות, הצטרף איתן לחטיבת הראל בתפקיד סמל מחלקה, ועם החטיבה הוא השתתף בקרבות לשחרור ירושלים. במבצע יבוסי השתתף בקרב החשוב לכיבוש מנזר סן-סימון ונפצע בראשו (היה מהמועמדים "לחיסול" ועל כך כשאכתוב על מבצע יבוסי) איתן סיים את המלחמה בתפקיד קצין, כסגן מפקד פלוגה. בשנת 1951 התגייס איתן לצה"ל, עבר קורס צניחה והתמנה לתפקיד מפקד פלוגת המילואים הראשונה של הצנחנים. בעת פשיטה על משטרת כונתילה שבסיני קיבל רפול את עיטור העוז לאחר שהסתער בראש הלוחמים, דרך מצוק תלול, וחיסל עמדת ירי שבלמה את התקדמות הכוח. בפעולת "כנרת" כנגד עמדות הסורים במזרח הכנרת נפצע רפול בבטנו ובאגן ופחות משנה חזר לפקד על גדוד הצנחנים 890 שאיתם צנח במיתלה במסגרת מבצע קדש (אגב, זוהי הצניחה הקרבית היחידה שצה"ל ביצע). בשנת 1964 מונה איתן למפקד חטיבת הצנחנים, ובמסגרת תפקידו פיקד על פשיטות שערכה החטיבה לקראת מלחמת ששת הימים. במלחמה עצמה השתתף בקרבות אשר נערכו באיזור עזה, ונפצע קשה בראשו, אך החלים. בשנת 1969, עם פרוץ מלחמת ההתשה, מונה איתן לקצין צנחנים וקצין חיל רגלים ראשי. ארבע שנים מאוחר יותר, בשנת 1973, במלחמת יום הכיפורים, היה איתן מפקד אוגדה, עימה הוא לחם בחזית הסורית. האוגדה הביאה לבלימת הכוח הסורי ואף כבשה מובלעת באזור. ימים ספורים לאחר תום המלחמה הועלה איתן לדרגת אלוף ומונה לאלוף פיקוד הצפון. רפול התמנה לרמטכ"ל ה-11 של צה"ל בשנת 1978 ומיד עם הכנסו לתפקיד פעל להגברת המשמעת בין החיילים. כמו כן, צמצם רפול משמעותית את מספר הלהקות הצבאיות. גולת הכותרת של פעילות החינוכית בצבא היתה פרויקט לקידום אוכלוסיות מיוחדות (מקא"ם). פרויקט זה הידוע בכינויו "נערי רפול" היה פרויקט שבו גויסו בחורים אשר נפלטו ממערכות החינוך הרגילות, בעת שהותם בצבא קיבלו חיילים אלו השלמת לימודים וכן הוכשרו למקצועות בהם שולבו בצה"ל. בעת מלחמת שלום הגליל פיקד רפול על הצבא ושלושה חודשים לאחר מכן בראש השנה אירע טבח הנוצרים בפלשתינאים במחנות סברא ושתילא שלאחריו הוקמה וועדת קאהן לחקירת האירועים. הוועדה מצאה את רפול אשם ושמעל בתפקידו בכך שלא נתן הוראות מתאימות למניעת הטבח, אך בשל הזמן הקצר שנותר לו עד לסיום תפקידו, המליצה הוועדה שלא לנקוט נגדו צעדים משמעותיים.

בשנת 1983 השתחרר מצה"ל והחל בקריירה פוליטית, תחילה במסגרת תנועת ה"תחייה", שהתאחדה מאוחר יותר עם תנועת "צומת". בשנת 1984 הוא נבחר לכנסת ה-11 מטעם מפלגת התחייה-צומת. בבחירות 1988 התמודדה צומת עצמאית וזכתה בשני מנדטים. שנתיים מאוחר יותר הצטרפה צומת לקואליציה, ואיתן מונה לתפקיד שר החקלאות. בבחירות 1992 סיעת צומת זכתה בשמונה מנדטים. איתן בחר להשאיר את מפלגתו באופוזיציה ולא להצטרף לממשלה שהקים יצחק רבין ז"ל. במהלך התקופה איבד איתן את השליטה על התנועה וחלקם פרשו והקימו סיעות עצמאיות אשר תמכו בהסכמי אוסלו בהצבעות בכנסת, כידוע הסכם אוסלו עבר ברוב של 61 קולות בין השאר בזכות קול "המיצובישי" של ח"כ גולדפרב שנבחר לכנסת מטעם סיעתו של רפול. בבחירות של שנת 1999 לא הצליחה תנועת צומת לעבור את אחוז החסימה, ואיתן פרש מן החיים הפוליטיים וחזר לביתו בתל-עדשים. בשנים האחרונות לחייו עסק בפרוייקט שובר גלים בנמל אשדוד. שם מצא את מותו בסיוור שערך במזג אויר סוער על גבי המזח ושם נסחף אל תוך מי הים וטבע.

המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רוניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבני, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'נסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה .

בברכת שבת שלום ומבורך
שמעון תורג'מן

סדרת פרסומי "גמ"ח תורג'מן"

בנושא מעגל השנה ומעגל החיים של האדם היהודי:

1. פנינים לשבת גליון שבועי בפרשת השבוע וחגים בדוא"ל למנויים.
2. ברית מילה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים בנושא הברית ו"ברית יצחק" כולל קריאת התיקון מחולק ל 10 קוראים.
3. פדיון בן חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא הפדיון.
4. זבד הבת חוברת אישית מזכרת לתינוקת ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא זבד הבת.
5. חלאקה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה מנהגים, תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא ה"חלאקה".
6. בר מצווה חוברת אישית מזכרת לבר המצווה ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בר מצווה".
7. בת מצווה חוברת אישית מזכרת לבת המצווה ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בת מצווה".
8. נישואין חוברת אישית ובה הדרכה לבני הזוג ובה תפילות וברכות, תוכנית לוגיסטית לאירגון החתונה כולל לוי"ז מפורט כולל הנחיות לרישום ברבנות, טיפים לבחירת האולם, הקייטרינג, התזמורת הצלם ויתר בעלי המקצוע וכן תוכנית להכנת תקציב לאירוע וניהול ההזמנות והמזמנים, מתנות ועוד. וכן טיפים שונים לניהול האירוע.
9. חנוכת בית חוברת אישית מזכרת למשפחה ובה מנהגים, הלימוד מחולק, ל-10 קוראים תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט טקס "חנוכת הבית".
10. אזכרות: חוברת תפילה וזכרון לעילוי נשמת המנוח/ה כולל פרקי תהלים ומשניות המותאמים לשם הנפטר/ת וכן דברי זכרון, קווים לדמותו/ה ותמונתו/ה של המנוח/ה.

רחוב הגפן 22, ת"ד 1601, חשמונאים 73127
 טלפון: 08-9761519, פקס: 08-9761010
 ני"ד: 050-5333949
 דוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

